Antwoorden Feitelijke Kamervragen Miljoenennota, bijlagen, ontwerpbegroting Financiën en SBS Financiën

Tweede Kamer

FEITELIJKE KAMERVRAGEN MILJOENENNOTA

Vraag 1

Vraag 1
Klopt het dat de zorgpremies komende jaren niet dalen? Waarom gebruikt het kabinet dan «dalende zorgpremies» als verzachtende omstandigheid bij de stijgende inkomstenbelastingen?

Antwoord op vraag 1
Door de toenemende zorgkosten stijgt de nominale zorgpremie de komende jaren naar verwachting. Zonder ingrijpen van dit kabinet was de premie in 2027 sterk gestegen vanwege o.a. het eerdere voornemen om het eigen risico te halveren. Door het beleid van dit kabinet wordt de stijging beperkt: in 2027 met 2,4 miljard ten opzichte van het basispad en tot en met 2031 met 4,6 miljard euro minder.

Vraag 2

Vraag 2
Waar slaan de ingehouden loon- en prijsbijstelling precies neer? Welke departementen of uitvoeringsorganisaties worden uitgezonderd? Kunt u dit zo specifiek mogelijk aangeven?

Antwoord op vraag 2
In de Miljoenennota is afgesproken om de loon- en prijsbijstellingstranches 2027 en 2028 over Coalitieakkoord (CA) middelen in te houden. De extra middelen worden daarmee niet geïndexeerd, de reguliere (niet-CA) middelen uit het basispad worden niet geraakt door deze maatregel. Het is aan de betreffende departementen om de doorverdeling van de loon- en prijsbijstelling op hun begrotingen verder uit te werken.

Bij de vormgeving van deze ombuiging is geen doorverdeling gemaakt naar departementen. De verwerkte ombuiging op loon- en prijsbijstelling CA in de Miljoenennota betreft een initiële raming van de omvang op basis van gemiddelde loon- en prijscodes. Er is gekeken naar het totaal aan kaderrelevante mutaties volgend uit het CA Jetten. In de grondslag voor de ombuiging zijn de intensiveringen uit CA Jetten op het terrein van defensie, het gemeentefonds, HGIS ODA-middelen en de premie uitgaven van SZW en VWS uitgezonderd, omdat deze posten een eigen indexatiesystematiek hebben.

Ter illustratie toont tabel 1 het aandeel CA middelen per begroting als percentage van het totaal aan CA intensiveringen. Dit betreft geen verdeling van de maatregel.

Tabel 1 Aandeel CA middelen per begroting als percentage van totaal CA middelen					
	2027	2028	2029	2030	2031
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%
LVVN	10%	16%	4%	4%	21%
AenM	48%	34%	30%	30%	18%
KGG	6%	7%	9%	10%	15%
OCW	20%	19%	19%	23%	14%
VRO	0%	0%	16%	18%	11%
IenW	4%	12%	10%	0%	11%
JenV	8%	8%	9%	12%	7%
EZK	2%	2%	1%	2%	1%
FIN	0%	1%	1%	1%	1%
BZ	1%	1%	0%	1%	0%
AZ	0%	0%	0%	0%	0%
BHOS	0%	1%	1%	0%	0%
BZK	1%	1%	1%	1%	0%
KR	0%	0%	0%	0%	0%
SZW	0%	0%	0%	0%	0%
VWS	0%	0%	0%	0%	0%

Vraag 3

Vraag 3
Gaan de bezuinigingen (prijsbijstelling) op de extra middelen uit coalitieakkoord ook gelden voor onderwijs en defensie?

Antwoord op vraag 3
Zie het antwoord op vraag 2.

Vraag 4

Vraag 4
Kunt u een overzicht geven van de taakstellingen op het Rijk sinds het kabinet-Schoof, inclusief de nieuwe taakstelling t/m 2035? Hoe slaat de totale taakstelling neer over de departementen?

Antwoord op vraag 4
Tabel 2 geeft een overzicht van de taakstellingen op de apparaatsuitgaven van het Rijk sinds het kabinet-Schoof, inclusief de taakstellingen uit Miljoenennota 2027, uitgesplitst over de verschillende departementen.

Tabel 2 Totaal taakstellingen sinds kabinet-Schoof, per departement											
in miljoenen euro	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
AZ	– 1	– 3	– 5	– 9	– 13	– 15	– 16	– 17	– 18	– 19	– 20
BZ/BHO	– 35	– 65	– 95	– 127	– 146	– 154	– 157	– 161	– 165	– 169	– 173
BZK/VRO	– 41	– 70	– 101	– 144	– 187	– 218	– 228	– 240	– 251	– 263	– 274
EZ/KGG	– 32	– 55	– 82	– 117	– 157	– 189	– 201	– 214	– 226	– 238	– 250
FIN	– 57	– 73	– 114	– 199	– 329	– 450	– 496	– 541	– 586	– 632	– 677
IenW (incl. Deltafonds en mobiliteitsfonds)	– 42	– 63	– 92	– 143	– 211	– 273	– 294	– 316	– 338	– 359	– 381
JenV/AenM	– 33	– 58	– 94	– 159	– 224	– 275	– 304	– 332	– 360	– 389	– 417
LVVN	– 19	– 27	– 39	– 60	– 85	– 106	– 113	– 121	– 128	– 136	– 144
OCW	– 43	– 62	– 86	– 125	– 166	– 202	– 214	– 227	– 240	– 252	– 265
SZW	– 57	– 80	– 122	– 200	– 309	– 412	– 451	– 490	– 530	– 569	– 608
VWS	– 33	– 47	– 70	– 110	– 158	– 197	– 214	– 231	– 248	– 264	– 281
Totaal	**– 393**	**– 603**	**– 901**	**– 1.391**	**– 1.985**	**– 2.491**	**– 2.690**	**– 2.890**	**– 3.090**	**– 3.290**	**– 3.490**

Vraag 5

Vraag 5
Is het mogelijk de (structurele) uitgaven aan de reisvoorziening voor scholieren en studerenden van de OCW-begroting structureel over te hevelen naar de IenW-begroting teneinde meer stabiliteit en zekerheid op de voor het OV beschikbare middelen te krijgen? Wat is ervoor nodig om dat mogelijk te maken?

Antwoord op vraag 5
Het is mogelijk om het studentenreisproduct van de OCW-begroting naar de IenW-begroting over te hevelen. Dit zorgt op zichzelf niet direct voor meer stabiliteit en zekerheid van de middelen voor het ov. Door de verantwoordelijkheid te verplaatsen, komt er namelijk niet automatisch meer of minder geld beschikbaar voor het ov. Zolang de hoogte van de vergoeding afhangt van studentenaantallen en reisgedrag zoals geregeld in het contract dat de Staat heeft met ov-bedrijven, blijft er sprake van fluctuaties van de geldstroom.

Vraag 6

Vraag 6
Wat zijn de uitgaven die gepaard gaan met de reiskostenvergoeding voor studenten die in het buitenland studeren? Hoe ziet de budgettaire reeks er de komende jaren voor hen uit?

Antwoord op vraag 6
De raming van uitgaven voor de Reisvoorziening Buitenlandstuderenden (RBS) is als volgt:

Tabel 3 Raming uitgaven Reisvoorziening Buitenlandstuderenden

In miljoenen euro's	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Gift	1,7	1,8	1,9	1,9	1,9	1,9
Prestatiebeurs	22,2	22,5	22,7	23,0	23,3	23,5

Vraag 7

Vraag 7
Hoeveel levert verkorting van de schijflengte in de erf- en schenkbelasting budgettair op als deze respectievelijk met 10.000 euro, 20.000 euro, 30.000 euro, 40.000 euro en 50.000 euro worden verkort? En welke teruglegging c.q. nieuwe schijfgrens is verbonden aan een budgettaire opbrengst van respectievelijk 73, 100, 110, 200 en 300 miljoen euro?

Antwoord op vraag 7
De hiernavolgende tabel bevat de geraamde structurele budgettaire opbrengsten van verschillende verlagingen van het aanvangspunt van de tweede schijf in de schenk- en erfbelasting (bedrag 2027: € 162.795). De ramingen houden rekening met het gedragseffect dat fiscaal gedreven schenkingen worden verlaagd naar het gewijzigde aanvangspunt van de tweede schijf.

Tabel 4 Budgettaire gevolgen verlagen aanvangspunt tweede schijf schenk- en erfbelasting

Verlaging aanvangspunt tweede schijf schenk- en erfbelasting	**Structurele budgettaire opbrengst**
- € 10.000	30
- € 20.000	64
- € 22.500	73
- € 30.000	100
- € 32.000	110
- € 40.000	146
- € 50.000	197
- € 50.500	200
- € 67.000	300

Vraag 8

Vraag 8
Wat houdt de belastingconstructie in de schenkbelasting met papieren schenkingen precies in, hoe zou deze aangepakt kunnen worden en per wanneer levert dit hoeveel op?

Antwoord op vraag 8
Papieren schenkingen stellen de schenker in staat om een schenking te doen zonder het geschonken vermogen direct uit te betalen. Hiermee ontstaat er een schuld van de schenker aan de begiftigde en andersom heeft de begiftigde een vordering op de schenker. Door op papier te schenken, kan optimaal gebruik worden gemaakt van de jaarlijkse schenkvrijstelling (ca. € 7.000 bij schenkingen van ouders aan kinderen) en eventueel van het lagere tarief in de eerste schijf in de schenk- en erfbelasting (10%, 18% of 30% afhankelijk van de relatie tot de begiftigde). Over de schuld (dat is de papieren schenking) aan de begiftigde is schenker jaarlijks 6% rente verschuldigd. Deze rente is fiscaal gezien geen schenking en daarom wordt deze vermogensoverdracht niet belast met schenkbelasting. De papieren schenking verlaagt het box 3 vermogen van de schenker en verhoogt het box 3 vermogen van de begiftigde. Het voordeel van een papieren schenking in de schenk- en erfbelasting kan oplopen tot het tarief van de tweede schijf (20%, 36% of 40%) van het totale bedrag aan papieren schenkingen plus het totale bedrag van de 6% rente die de schenker jaarlijks over de papieren schenkingen aan de begiftigde moet betalen. Het voordeel kan verder oplopen als de schenker vanwege de papieren schenkingen (die zijn box 3-vermogen verlagen) (hogere) toeslagen ontvangt of een lagere eigen bijdrage voor de Wet langdurige zorg of Wet maatschappelijke ondersteuning verschuldigd is.

Voor de aanpak van papieren schenkingen zijn twee maatregelen geschetst in de bijlage 7 van de Voorjaarsnota 2026. Hiermee is invulling gegeven aan de toezegging van de voormalige staatssecretaris van Financiën aan het Tweede Kamerlid Stultiens om opties in kaart te brengen om papieren schenkingen tegen te gaan. Het gaat om de volgende twee maatregelen:

1. Lagere rentevergoeding

Momenteel is de schenker een jaarlijkse rente van 6% verschuldigd over de papieren schenkingen. Dit percentage betreft de wettelijke rekenrente in de schenk- en erfbelasting. In het moderniseringsvoorstel van de rekenrente en levensverwachtingen in de schenk- en erfbelasting dat mijn ambtsvoorganger begin dit jaar naar uw kamer heeft gestuurd, wordt geadviseerd de rekenrente te actualiseren op basis van de huidige marktrentes en de huidige levensverwachting en deze periodiek te actualiseren. De gemoderniseerde rekenrente per 1 januari 2028 wordt op basis van de huidige renteverwachtingen geraamd op 3%, hetgeen fors lager is dan de huidige 6%. Deze maatregel heeft twee effecten. Ten eerste neemt het voordeel van een papieren schenking af doordat er via rentebetalingen minder vermogen zonder schenkbelasting overgedragen kan worden. Ten tweede kan het papieren schenkingen aantrekkelijker maken. Door de lagere rentevergoeding kunnen schenkers met een relatief beperkt liquide vermogen in totaal een hoger bedrag op papier schenken. Het eerste effect is naar verwachting groter, waardoor per saldo minder fiscaal voordeel met papieren schenkingen behaald zal worden dan nu het geval is.

2. Fictieve verkrijging voor de schenk- en erfbelasting

Bij deze maatregel wordt het progressievoordeel in de schenk- en erfbelasting van de hoofdsom van een papieren schenking weggenomen. Dit wordt bereikt door het bedrag van papieren schenkingen dat tijdens leven wordt afgelost of dat opeisbaar is na overlijden hetzelfde (progressief) te belasten als wanneer die geldoverdracht of dat overlijden had plaatsgevonden zonder voorafgaande papieren schenking. In de schenkbelasting wordt een fictieve verkrijging opgenomen van de aflossing van een papieren schenking door de schenker. In de erfbelasting wordt een fictieve verkrijging opgenomen van het bedrag van (het nog niet afgeloste deel van) de papieren schenking op het moment van overlijden van de schenker. Eventueel eerder over de papieren schenking betaalde schenkbelasting kan worden verrekend om dubbele belastingheffing te voorkomen.

Met het voorstel om de rekenrente en levensverwachtingen waarmee in de schenk- en erfbelasting wordt gerekend te moderniseren worden tevens papieren schenkingen per saldo minder aantrekkelijk.

Het moderniseren van de rekenrente en levensverwachtingen in de schenk- en erfbelasting zou per 2028 ingevoerd kunnen worden. De lastenrelevante opbrengst zou € 153 miljoen vanaf het jaar van invoering bedragen. De maatregel waarmee voor de papieren schenkingen een fictieve verkrijging ingevoerd wordt zou per 2027 ingevoerd kunnen worden. De lastenrelevante opbrengst zou € 153 miljoen vanaf het jaar van invoering bedragen.

Vraag 9

Vraag 9
Wat houdt het moderniseren van de forfaits in de erf- en schenkbelasting precies in en hoeveel zou dat in 2027 en structureel kunnen opleveren?

Antwoord op vraag 9
In de schenk- en erfbelasting worden waarderingsregels gebruikt om de contante waarde van periodieke uitkeringen en vorderingen forfaitair te bepalen. De waarderingsregels worden in de schenk- en erfbelasting het meest toegepast bij het waarderen van onderbedelingsvorderingen die ontstaan bij het openvallen van nalatenschappen. Een nalatenschap valt open op het moment van het eerste overlijden binnen een ouderpaar. De huidige waarderingsregels zijn gebaseerd op statistische levensverwachtingen en een rekenrente van 6%. Zowel de rekenrente als de levensverwachtingen waarmee in de waarderingsregels wordt gerekend zijn sinds 1980 niet meer aangepast. Modernisering houdt in dat de waarderingsregels worden voorzien van een actuele en gedegen onderbouwde rekenrente en levensverwachtingen. Daarnaast houdt modernisering in dat de rekenrente en levensverwachtingen voortaan elk jaar automatisch worden bijgesteld.

In het moderniseringsvoorstel in de Kamerbrief van 12 januari 2026 van de voormalige staatssecretaris van Financiën is voorgesteld om de gemoderniseerde waarderingsregels niet eerder dan per 1 januari 2028 in werking te laten treden in combinatie met overgangsrecht. Hierdoor zouden de gemoderniseerde waarderingsregels alleen gaan gelden voor nalatenschappen die vanaf 1 januari 2028 openvallen. Op basis van de meest recente renteprojecties leidt het moderniseren tot een structurele lastenrelevante opbrengst van € 153 miljoen per jaar.

Vraag 10

Vraag 10
Wat zou het terugbrengen van excessief lenen uit de eigen BV in box 2 aan budgettaire reeksen opleveren als deze wordt teruggebracht naar respectievelijk 400.000 euro, 300.000 euro, 200.000 euro, 100.000 euro en 17.500 euro (exclusief de eigenwoninghypotheek)?

Antwoord op vraag 10
In onderstaande tabel zijn de gevraagde budgettaire reeksen gegeven. De reeksen op transactiebasis geven het budgettaire effect voor het betreffende belastingjaar weer. Het beperken van het lenen van de eigen vennootschap leidt in het jaar van invoering tot een grote opbrengst, die in de jaren daarna weer ingelopen wordt. Structureel is er een kleine opbrengst door het voorkomen van belastingafstel. Voor maatregelen als deze die met name leiden tot een schuif van belastinginkomsten in de tijd is voor het inkomstenkader de vlakke reeks met dezelfde netto contante waarde relevant. Deze lastenrelevante reeksen zijn ook gegeven in de tabel.

Tabel 5 Budgettaire gevolgen terugbrengen excessief lenen

	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	Struc.
Transactiebasis										
400.000	664	– 2	– 3	– 5	– 6	– 8	– 9	– 11	– 12	2
300.000	1.692	– 4	– 7	– 11	– 15	– 19	– 22	– 26	– 30	5
200.000	3.180	– 7	– 14	– 20	– 27	– 34	– 40	– 47	– 54	8
100.000	5.358	– 11	– 23	– 34	– 45	– 56	– 67	– 78	– 89	14
17.500	8.183	– 17	– 34	– 52	– 69	– 86	– 102	– 119	– 136	21
Lastenrelevant										
400.000	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
300.000	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29
200.000	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55
100.000	94	94	94	94	94	94	94	94	94	94
17.500	143	143	143	143	143	143	143	143	143	143

Vraag 11

Vraag 11
Wat zou het beperken van de eigenwoninghypotheek uit de eigen BV in box 2 aan budgettaire reeksen opleveren als deze wordt teruggebracht naar respectievelijk 1.000.000 euro, 500.000 euro en nihil?

Antwoord op vraag 11
In onderstaande tabel zijn de gevraagde budgettaire reeksen gegeven voor het beperken van de vrijstelling voor eigenwoningschuld (EWS) tot de weergegeven maximale bedragen. Hierbij is uitgegaan van 2027 als invoeringsjaar, waarbij niet is onderzocht of een invoering van een extra grens in dat jaar uitvoeringstechnisch mogelijk is. Zie voor een verdere toelichting ook het antwoord op vraag 10.

Tabel 6										
	2027	**2028**	**2029**	**2030**	**2031**	**2032**	**2033**	**2034**	**2035**	**Struc.**
Transactiebasis										
Vrijstelling EWS 1.000.000	476	– 1	– 2	– 3	– 4	– 5	– 6	– 6	– 7	1
Vrijstelling EWS 500.000	911	– 2	– 4	– 5	– 7	– 9	– 11	– 12	– 14	2
Vrijstelling EWS nihil	2.334	– 5	– 9	– 14	– 19	– 23	– 28	– 32	– 37	6
Lastenrelevant										
Vrijstelling EWS 1.000.000	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Vrijstelling EWS 500.000	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
Vrijstelling EWS nihil	41	41	41	41	41	41	41	41	41	41

Vraag 12

Vraag 12
Wat levert het schrappen van de zelfstandigenaftrek op in 2027, de kabinetsperiode en structureel?

Antwoord op vraag 12
De zelfstandigenaftrek kan niet per 2027 volledig afgeschaft worden, omdat dit een structuurwijziging betreft. Afschaffen is op zijn vroegst mogelijk per 2029 en dat leidt tot onderstaande budgettaire opbrengsten (in miljoenen euro's en in prijzen 2026).

Tabel 7 Budgettaire gevolgen afschaffen zelfstandigenaftrek				
	2029	**2030**	**2031**	**Structureel (=2034)**
Afschaffen zelfstandigenaftrek	212	207	202	188

Vraag 13

Vraag 13
Wat zou het verkorten van de schijflengte in de vpb naar respectievelijk 150.000 euro en 100.000 euro budgettair in 2027 en structureel betekenen?

Antwoord op vraag 13
Het verkorten van de schijflengte in de Vpb naar respectievelijk 150.000 euro en 100.000 geeft de onderstaande budgettaire opbrengsten in 2027 en structureel.

Tabel 8 Budgettaire effecten verkorten schijfgrens Vpb (in € mln. en prijspeil 2026)			
	2027	**Struc.**	**Struc in**
Aanpassen schijfgrens Vpb naar € 150.000	633	557	2032
Aanpassen schijfgrens Vpb naar € 100.000	1.210	1.090	2032

Vraag 14

Vraag 14
Per wanneer zou het opstaptarief in de vpb beperkt kunnen worden tot één keer te gebruiken door één eigenaar? Wat is ervoor nodig om dat te bewerkstelligen? Hoeveel zou dat budgettair opleveren?

Antwoord op vraag 14
Gezien de aard van de Wet Vpb 1969, een belastingheffing van lichamen, waarbij niet alle lichamen een eigenaar hebben (denk aan stichtingen, publiekrechtelijke rechtspersonen e.d.), en bovendien de eventuele ((in)directe) (binnenlandse en buitenlandse) eigenaren meestal ook niet bekend zijn, lijkt het niet goed mogelijk een regeling in de Wet op de Vpb 1969 op te nemen die ervoor zorgt dat slechts één keer gebruik kan worden

gemaakt van het opstaptarief door één eigenaar. De vormgeving van een dergelijke maatregel is zeer bewerkelijk en zou de wetgeving (nog) complexer maken.

Vraag 15

Vraag 15
Wat kost het verlagen van de energiebelasting op aardgas in de eerste schijf van 0 – 1000 m3 met respectievelijk 2, 5 en 10 eurocent? Is deze maatregel per 2027 uitvoerbaar, of moet dan ook het tarief in de tweede schijf van 1000 – 170.000 m3 mee omlaag? En wat kost het in dat geval?

Antwoord op vraag 15
Het verlagen van de energiebelasting op aardgas in enkel de eerste schijf (van 0 – 1.000 m^3) is niet uitvoerbaar per 2027. Voor de Belastingdienst is de maatregel op z'n vroegst uitvoerbaar per 2031. Invoering van de maatregel zou de complexiteit in de uitvoering danig vergroten. Een verlaging van het tarief in de eerste schijf is eerder mogelijk als het tarief in de tweede schijf (van 1.000 – 170.000 m^3) met hetzelfde bedrag verlaagd wordt. Een verlaging van het tarief in de eerste twee schijven van de energiebelasting op aardgas leidt tot onderstaande budgettaire derving in 2027. Omdat verlaging van het tarief uitsluitend in de eerste schijf de komende jaren in elk geval nog niet mogelijk is, wordt hier geen budgettaire derving voor weergegeven. Overigens zou een verlaging van het tarief op aardgas in de eerste twee schijven in strijd zijn met de afspraken die gemaakt zijn in het kader van het Herstel- en Veerkrachtplan.

Tabel 9 Budgettaire gevolgen verlagen tarieven energiebelasting aardgas 1e en 2e schijf

Verlagen met:	**Derving 2027**
2 eurocent	176 miljoen
5 eurocent	439 miljoen
10 eurocent	880 miljoen

Vraag 16

Vraag 16
Klopt het dat een budgetneutrale uniformering van de overdrachtsbelasting met behoud van de startersvrijstelling uitkomt op 3,6% en zonder behoud van die vrijstelling op 2,7%? Wat zijn de budgettaire reeksen die bij deze maatregelen horen, inclusief besparingen bij de Belastingdienst? En welke reeksen horen bij een uniforme overdrachtsbelasting van respectievelijk 3% zonder behoud van de startersvrijstelling en 4% met behoud van de startersvrijstelling? Is deze uniformering haalbaar per 1-1-2027?

Antwoord op vraag 16
Volgens de meest recente ramingen komt een budgetneutraal, uniform tarief van de overdrachtsbelasting uit op circa 3,7%.[1]De startersvrijstelling blijft daarbij behouden. Zonder behoud van de startersvrijstelling komt een budgetneutraal, uniform tarief van de overdrachtsbelasting uit op circa 2,8%. Bij deze varianten ontstaat een eenmalige budgettaire derving in het jaar van invoering (t) en in het jaar vóór het jaar van invoering (t-1) als gevolg van anticipatiegedrag door belastingplichtigen. In deze varianten daalt het algemeen woningtarief van 7% naar respectievelijk 3,7% en 2,7%. Dit is positief voor het investeringsklimaat in huurwoningen. Tegelijkertijd stijgt het tarief voor doorstromers van 2% naar respectievelijk 3,7% en 2,7%. Dit kan een negatief effect hebben op de doorstroming en arbeidsmobiliteit. De budgettaire reeksen bij invoering per 1-1-2028 zijn als volgt (in miljoen euro):

Tabel 10 Budgettaire gevolgen uniformeringen ovb met behoud startersvrijstelling per 2028

	2027	2028	2029	2030	struc	struc in
Budgetneutrale uniformering OVB 3,7% – met behoud startersvrijstelling	– 302	– 342	0	0	0	2029
Budgetneutrale uniformering OVB 2,8% – zonder behoud startersvrijstelling	– 282	– 284	0	0	0	2029

Een uniforme overdrachtsbelasting van 3% zonder behoud van de startersvrijstelling levert een structurele opbrengst op van circa 300 miljoen euro. Ook hier spelen incidentele effecten in t en t-1 als gevolg van anticipatiegedrag door belastingplichtigen en geldt dat het algemeen woningtarief daalt en het tarief voor doorstromers stijgt. De reeks bij invoering per 1-1-2028 is als volgt (in miljoen euro):

Tabel 11 Budgettaire gevolgen uniformering ovb 3% zonder behoud startersvrijstelling per 2028

	2027	2028	2029	2030	struc	struc in
Uniformering OVB op 3% – zonder behoud startersvrijstelling	– 286	3	301	301	301	2029

Een uniforme overdrachtsbelasting van 4% met behoud van de startersvrijstelling levert een structurele opbrengst op van circa 270 miljoen euro. Ook hier spelen incidentele effecten in t en t-1 als gevolg van anticipatiegedrag door belastingplichtigen en geldt dat het algemeen woningtarief daalt en het tarief voor doorstromers stijgt. De reeks bij invoering per 1-1-2028 is als volgt (in miljoen euro):

Tabel 12 Budgettaire gevolgen uniformering ovb 4% zonder behoud startersvrijstelling per 2028

	2027	2028	2029	2030	struc	struc in
Uniformering OVB op 4% – met behoud startersvrijstelling	– 308	– 84	272	272	272	2029

Uniformering van het OVB-tarief zal leiden tot lagere structurele uitvoeringskosten voor de Belastingdienst en het notariaat, doordat de tariefdifferentiatie en de daarmee samenhangende uitvoerings- en handhavingscomplexiteit grotendeels vervallen. Zo kan een deel van het huidige toezichtswerk vervallen, omdat minder controle nodig is. De vereenvoudiging van de uitvoering is bovendien groter als ook de startersvrijstelling wordt afgeschaft. In dat geval vervallen ook de werkzaamheden die samenhangen met de toets op de hoofdverblijfeis. De omvang van de besparing als gevolg van uniformering voor de Belastingdienst zal via een

[1] In alle reeksen blijft het 4% tarief voor vastgoedaandelen behouden. Dit percentage is niet vanuit woningmarkt- of budgettair perspectief vastgesteld, maar om een ongewenst fiscaal voordeel dat voorheen gold te adresseren.

uitvoeringstoets moeten worden gekwantificeerd.

Uniformering per 1 januari 2027 is niet haalbaar, omdat het een structuurwijziging betreft die aanpassingen in de systemen en processen van de Belastingdienst en het notariaat vereist. Invoering per 1 januari 2028 is naar verwachting wel haalbaar.

Vraag 17

Vraag 17
Per wanneer wordt er accijns op vapes en e-sigaretten ingevoerd en wanneer zal dat voorstel onderdeel zijn van het Belastingplan?

Antwoord op vraag 17
Het voornemen is om met ingang van 1 januari 2029 een nationale verbruiksbelasting in te voeren op onder meer vloeistoffen voor elektronische sigaretten. Het wetsvoorstel wordt naar verwachting begin 2027 als zelfstandig wetsvoorstel bij de Tweede Kamer ingediend en is geen onderdeel van het Belastingplan. Om die datum te halen, is het vanwege de implementatietermijn van de Douane noodzakelijk dat de wet uiterlijk op 1 juli 2027 in het Staatsblad is gepubliceerd.

Het is mogelijk dat vóór de beoogde invoeringsdatum van de nationale verbruiksbelasting op EU-niveau een wijziging van de Richtlijn tabaksaccijns tot stand komt die voorziet in geharmoniseerde accijnsheffing op vloeistoffen voor elektronische sigaretten. In dat geval wordt de wijziging van de Richtlijn tabaksaccijns geïmplementeerd in de Wet op de Accijns.

Vraag 18

Vraag 18
Kunt u een overzicht geven van welke ombuigingen of lasten de onderstaande groepen raken in 2027, inclusief het budgettair belang? Met hoeveel gaan ze erop achteruit, uitgedrukt in absolute en relatieve getallen?
- ondernemers
- werkgevers
- werknemers
- gezinnen met kinderen
- alleenstaanden
- automobilisten
- studenten
- ouderen
- rokers en alcoholdrinkers
- benzine en dieselrijders

Antwoord op vraag 18
Het is niet mogelijk om voor specifieke doelgroepen aan te geven wat het effect zal zijn in 2027 per maatregel, omdat gegevens over bijvoorbeeld roken niet beschikbaar zijn in de steekproef die wordt gebruikt voor de koopkracht. Daarnaast komen maatregelen die uitgaven raken in de koopkracht tot uiting via de inflatie. Een uitsplitsing naar specifieke groepen geeft in dat geval ook geen volledig inzicht in de gevolgen voor die groepen. In hoofdstuk 7 van de begroting van SZW (paragraaf 7.2.9) wordt stilgestaan bij het mediane inkomenseffect van de beleidsmaatregelen in 2027 van dit kabinet en vorige kabinetten voor huishoudens met een effect. Daarnaast zal het CPB hier nader op in gaan in de beantwoording van de feitelijke vragen bij de Macro Economische Verkenning 2027.

Vraag 19

Vraag 19
Waarom levert het verder verhogen van de accijns op tabak netto niets meer op? Bij welke accijnsverhoging in België en Duitsland verandert dit inzicht weer? Per welk jaar zal dat naar verwachting zijn?

Antwoord op vraag 19
De gedragseffecten waarmee wordt gerekend in de ramingen voor de tabaksaccijns zijn bepaald aan de hand

van onderzoeken uitgevoerd door de Douane en het RIVM. [2] [3] Dit is beschreven in het gedragseffectenmemo zoals opgesteld samen met het CPB. [4]Op basis van de huidige ramingen levert het verder verhogen van tabaksaccijns geen noemenswaardige extra budgettaire opbrengt op. Dat volgt voornamelijk uit de uitkomsten van het EPS 2024 en de gerealiseerde kasontvangsten. Uit het EPS 2024 blijkt dat het aandeel niet in Nederland veraccijnsde sigaretten is opgelopen tot bijna de helft. Dit komt doordat, vanwege open grenzen met buurlanden, Nederlanders hun tabak in een andere lidstaat hebben gekocht, of omdat zij hun tabak via illegale kanalen aanschaffen. Ook als mensen stoppen met roken, heeft dat invloed op de opbrengsten uit de tabaksaccijns. In de afgelopen jaren hebben we ook gezien dat de budgettaire opbrengsten van de tabaksaccijns lager zijn uitgevallen dan geraamd.

Als België en Duitsland een accijnsverhoging op tabak doorvoeren, zal het grenseffect mogelijk in omvang afnemen worden, maar ook Luxemburg en andere Europese lidstaten met lagere accijns en prijzen voor tabak, spelen in dit plaatje een rol.

Vraag 20

Vraag 20
Kunt u de koopkracht opnieuw berekenen, omdat de inflatie inmiddels is gestegen i.v.m. dure olie en gas? Klopt het dat de gemiddelde koopkrachtdaling daarmee uitkomt op – 0,8 procent, zoals de Rabobank op 16 september 2026 stelde?

Antwoord op vraag 20
In Nederland worden economische ramingen gemaakt door het Centraal Plan Bureau (CPB), De Nederlandsche Bank (DNB) en verschillende banken. Deze ramingen verschillen van elkaar. Het kabinet baseert zich altijd op de economische raming van het CPB. Daarmee benut het kabinet in de augustusbesluitvorming de meest actuele gegevens als basis voor de besluitvorming. De wereld staat vervolgens niet stil, en nieuwe ontwikkelingen zijn onvermijdelijk zoals nu ook in het Midden-Oosten het geval is. Ook tussen nu en 1 januari 2027 zullen er veranderingen zijn, zowel in positieve als in negatieve zin. Het kabinet houdt de energieprijzen continu in de gaten en neemt de ontwikkelingen serieus.

[2] file

[3] Gedragseffecten van de accijnsverhoging op tabak in 2024, Voorgenomen versus daadwerkelijke gedragsverandering

[4] Gedragseffecten belastingmaatregelen 2026 | CPB Website

Vraag 21

Vraag 21
Kunt u een overzicht geven van hoeveel de gemiddelde energierekening in de afgelopen jaar 10 jaar bedroeg (2017 – 2027) en waar deze uit opgebouwd was?

Antwoord op vraag 21
De hoogte en opbouw van de energierekening is erg afhankelijk van het type woning, de wijze van verwarmen en de samenstelling van het huishouden. Voor beantwoording van deze vraag is uitgegaan van de «gemiddelde woning». Het CBS publiceert informatie over het energieverbruik van die gemiddelde woning. Dit is een gemiddelde over alle woningen in Nederland, dus inclusief bijvoorbeeld woningen met zonnepanelen. Ook de informatie over netwerktarieven en leveringskosten, die onderdeel zijn van de energierekening, is gebaseerd op gegevens van het CBS.

Voor de jaren ná 2025 is voor wat betreft de netwerktarieven en leveringskosten een inschatting gemaakt op basis van de historische ontwikkeling. Voor het verbruik is geen rekening gehouden met verduurzaming in de jaren 2026 en 2027. Als het huishouden in een gemiddelde woning verder verduurzaamt, dan valt de energierekening lager uit dan hieronder weergegeven.

Onderstaand figuur geeft de opbouw van de energierekening weer voor de gemiddelde woning over de periode 2018-2027. Bij de berekening van de energiebelasting is de belastingvermindering meegerekend.

De stijging van de energierekening in 2027 ten opzichte van 2026 wordt vooral gedreven door het afschaffen van de salderingsregeling en door een stijging van de netwerktarieven en vaste leveringskosten. Door het afschaffen van de salderingsregeling nemen de variabele elektriciteitskosten (waaronder de energiebelasting) toe bij woningen met zonnepanelen. Omdat deze opstelling gebaseerd is op een gemiddelde over alle type woningen is dit zichtbaar in de hoogte van de energierekening. Het gemiddelde wordt immers ook deels bepaald door woningen met zonnepanelen. Onderliggend zal het effect groter zijn voor huishoudens met zonnepanelen, terwijl huishoudens zonder zonnepanelen juist geen effect ondervinden van het afschaffen van de salderingsregeling.

Figuur 1 Energierekening huishoudens (prijzen 2026)

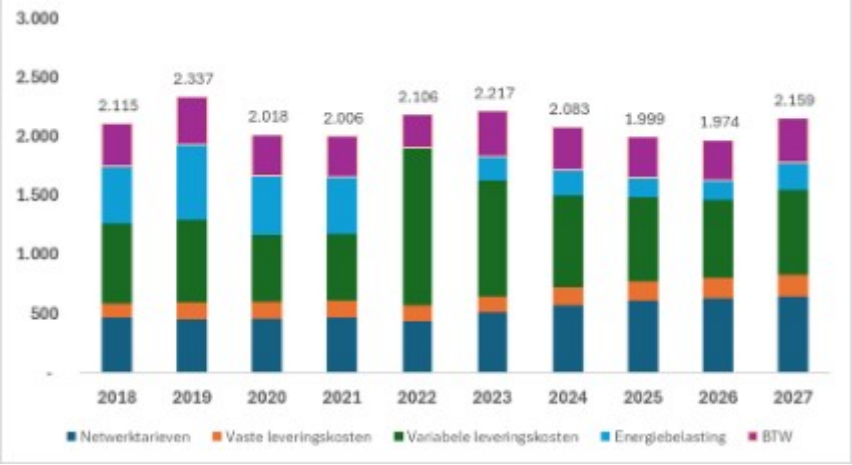

Vraag 22

Vraag 22
Kunt u een overzicht geven van de accijnzen op brandstof, alcohol en sigaretten in de afgelopen 10 jaar (2017 – 2027)?

Antwoord op vraag 22
De gevraagde accijnstarieven staan in onderstaande tabellen. Deze tarieven worden elk jaar gepubliceerd door de Douane. [5]Hierin staan ook nog meer accijnstarieven, van overige minerale oliën, tabaksproducten en dranken, en teruggaafverzoeken van accijns. ieder tarief geldt dat deze ingaat vanaf de ingangsdatum en blijft gelden tot een volgend tarief ingaat. Zo geldt in onderstaande tabel voor benzine in 2024 en 2025 een tarief van € 0,78910 per liter.

Tabel 13 Accijns op brandstof

Ingangsdatum	Benzine per liter	Diesel per liter	LPG per liter
1-1-2017	€ 0,77221	€ 0,48592	€ 0,18217
1-1-2018	€ 0,77839	€ 0,48981	€ 0,18363
1-1-2019	€ 0,78773	€ 0,49569	€ 0,18583
1-1-2020	€ 0,80033	€ 0,50362	€ 0,18881
1-1-2021	€ 0,81314	€ 0,52168	€ 0,19182
1-1-2022	€ 0,82371	€ 0,52846	€ 0,19432
1-4-2022	€ 0,65071	€ 0,41746	€ 0,15352
1-7-2023	€ 0,78910	€ 0,51625	€ 0,18616
1-1-2026	€ 0,84469	€ 0,55229	€ 0,19927

Bij bier wordt onderscheid gemaakt tussen een normaal tarief en een verlaagd tarief voor bier van kleine brouwerijen (met een productie bier tot 200.000 hl per jaar). Vanaf 2024 is het accijnstarief gebaseerd op het alcoholpercentage. In de jaren voor 2024 werd het accijnstarief bepaald aan de hand van het Platogehalte. Deze tabellen zijn terug te vinden in de tarievenlijst van de Douane.

Tabel 14 Accijns op bier

Ingangsdatum	Normaal tarief per hl per % vol.	Verlaagd tarief per hl per % vol.	Minimumbedrag per hl
1-1-2024	€ 8,12	€ 7,51	€ 26,13

Tabel 15 Accijns op wijn en overige alcoholhoudende producten

Ingangsdatum	Wijn, alcoholpercentage ≤ 8,5%, per hl	Wijn, alcoholpercentage > 8,5%, per hl	Overige alcoholhoudende producten, per volumeprocent alcohol, per hl
1-1-2017	€ 44,24	€ 88,30	€ 16,86
1-1-2024	€ 47,95	€ 95,69	€ 18,27

[5] Tarievenlijst accijns en verbruiksbelasting – 1 april 2026

Tabel 16 Accijns op sigaretten				
Ingangsdatum	**Percentage kleinhandelsprijs**	**Tarief per 1.000 stuks**	**Min. Bedrag p/1.000 st.**	**Gewogen gem. klhp. (WAP) over voorafgaande periode**
1-1-2017	5,00%	€ 166,46	€ 181,59	€ 307,89
1-4-2018	5,00%	€ 173,10	€ 188,99	€ 309,45
1-1-2019	5,00%	€ 175,20	€ 191,28	€ 318,90
1-1-2020	5,00%	€ 180,32	€ 196,99	€ 318,90
1-4-2020	5,00%	€ 219,25	€ 238,31	€ 324,47
1-1-2021	5,00%	€ 223,82	€ 243,25	€ 357,92
1-1-2022	5,00%	€ 223,82	€ 243,25	€ 378,19
1-4-2023	5,00%	€ 271,07	€ 293,58	€ 377,80
1-4-2024	5,00%	€ 362,12	€ 390,42	€ 413,32
1-1-2025	5,00%	€ 362,12	€ 390,42	€ 525,92
1-1-2026	5,00%	€ 362,12	€ 390,42	€ 598,64

Vraag 23

Vraag 23
Kunt u een overzicht geven van de hoogte van de accijnzen op brandstof, alcohol en sigaretten in vergelijking met de accijnzen van deze productcategorieën in landen zoals Duitsland, België en Luxenburg?

Antwoord op vraag 23
Onderstaande tabellen bevat de tarieven van de brandstofaccijns, alcoholaccijns en accijns op sigaretten in Nederland, België, Duitsland en Luxemburg per september 2026. Het accijnstarief op bier wordt in Nederland bepaald per volumeprocent alcohol, en in de andere landen op basis van het Platogehalte. Ter vergelijking: een glas bier van 250 ml met een alcoholpercentage van 5%, of 12,5 graden Plato, heeft in Nederland een accijnstarief van 10 cent, in België 6 cent, en in Duitsland en Luxemburg 2 cent.

Tabel 17 Tarieven brandstofaccijns			
	Liter benzine	Liter diesel	Liter LPG
Nederland	€ 0,84	€ 0,55	€ 0,20
België	€ 0,60	€ 0,60	€ -
Duitsland	€ 0,65	€ 0,47	€ 0,22
Luxemburg	€ 0,57	€ 0,46	€ 0,13

Tabel 18 Tarieven accijns op sigaretten	
	Minimumtarief sigaretten (per 1.000 stuks)
Nederland	€ 390,42
België	€ 383,50
Duitsland	€ 251,06
Luxemburg	€ 152,80

Tabel 19 Tarieven alcoholaccijns				
	Bier	Niet-mousserende wijn (per hl)	Mousserende wijn (per hl)	Sterke drank (per volumeprocent alcohol per hl)
Nederland	€ 8,12 per volumeprocent alcohol per hl	€ 95,69	€ 95,69	€ 1.827,00
België	€ 2,00 per graden Plato per hl	€ 74,91	€ 256,32	€ 2.992,79
Duitsland	€ 0,79 per graden Plato per hl	€ -	€ 136,00	€ 1.303,00
Luxemburg	€ 0,79 per graden Plato per hl	€ -	€ -	€ 1.123,10

Vraag 24

Vraag 24
Kunt u een overzicht geven van de ontwikkeling van de brandstofprijzen in de afgelopen 15 jaar (2012 – 2027), met een uitsplitsing naar de btw- en accijnstarieven?

Antwoord op vraag 24
Onderstaande tabel laat voor benzine en diesel de gemiddelde pompprijs van het betreffende jaar zien, het accijnstarief dat dat jaar golden het geldende btw-tarief. De gegevens rond benzine en diesel zijn vanaf 2011 weergegeven. Op 1 oktober 2012 is het btw-tarief gewijzigd, en op 1 april 2022 en 1 juli 2023 zijn de accijnstarieven gewijzigd. Daarom worden die jaren opgesplitst. Bij een wijziging in het btw-tarief is voor het accijnsdeel de volledige accijnsperiode genomen. De gemiddelde pompprijs die is weergegeven is inclusief accijns en btw. Alle tarieven zijn in lopend prijspeil. Dit betekent dat sinds 2023 de accijnskorting ieder jaar toeneemt.

Tabel 20

	Benzine		**Diesel**		**Beide**
	Gemiddelde pompprijs	Accijnstarief	Gemiddelde pompprijs	Accijnstarief	Btw-tarief
2011	€ 1,640	€ 0,71827	€ 1,348	€ 0,42360	19%
1-1-2012 tot 1-10-2012	€ 1,759	€ 0,73048	€ 1,444	€ 0,43080	19%
1-10-2012 tot 1-1-2013	€ 1,759	€ 0,73048	€ 1,444	€ 0,43080	21%
2013	€ 1,736	€ 0,74655	€ 1,421	€ 0,44028	21%
2014	€ 1,695	€ 0,75924	€ 1,401	€ 0,47776	21%
2015	€ 1,558	€ 0,76607	€ 1,230	€ 0,48206	21%
2016	€ 1,477	€ 0,76990	€ 1,134	€ 0,48447	21%
2017	€ 1,552	€ 0,77221	€ 1,221	€ 0,48592	21%
2018	€ 1,618	€ 0,77839	€ 1,335	€ 0,48981	21%
2019	€ 1,647	€ 0,78773	€ 1,356	€ 0,49569	21%
2020	€ 1,562	€ 0,80033	€ 1,237	€ 0,50362	21%
2021	€ 1,815	€ 0,81314	€ 1,461	€ 0,52168	21%
1-1-2022 tot 1-4-2022	€ 2,109	€ 0,82371	€ 1,843	€ 0,52846	21%
1-4-2022 tot 1-1-2023	€ 2,059	€ 0,65071	€ 1,992	€ 0,41746	21%
1-1-2023 tot 1-7-2023	€ 1,823	€ 0,65071	€ 1,619	€ 0,41746	21%
1-7-2023 tot 1-1-2024	€ 2,018	€ 0,78910	€ 1,805	€ 0,51625	21%
2024	€ 1,969	€ 0,78910	€ 1,722	€ 0,51625	21%
2025	€ 1,921	€ 0,78910	€ 1,691	€ 0,51625	21%
2026*	€ 2,235	€ 0,84469	€ 2,163	€ 0,55229	21%
2027*		€ 0,85169		€ 0,55229	21%

**Gemiddelde brandstofprijzen van 2026 zijn tot en met augustus. Voor 2027 zijn er nog geen brandstofprijzen bekend.*

Vraag 25

Vraag 25
Kunt u een overzicht maken van de prijzen van gas, energie, benzine, sigaretten, alcohol, btw en inkomstenbelasting in Nederland en in de rest van EU?

Antwoord op vraag 25
Eurostat maakt halfjaarlijks een analyse van de kosten van verschillende goederen en diensten binnen de Europese Unie. Deze informatie kunt u daar vinden. [6]

[6] Comparative price levels of consumer goods and services - Statistics Explained - Eurostat

Vraag 26

Vraag 26
Kunt u een overzicht geven van de ontwikkeling van de sociale huren in de afgelopen 15 jaar (2012 – 2027)?

Antwoord op vraag 26
De tabel hieronder geeft een overzicht van de gemiddelde gerealiseerde jaarlijkse huurverhoging in het sociale segment (van woningcorporaties en andere verhuurders) in de periode 2012-2027. Deze gegevens zijn gebaseerd op de CBS-Huurenquête. Deze informatie is eerder ook gedeeld met uw Kamer tijdens de beantwoording van de schriftelijke vragen bij de Voorjaarsnota 2026. De maximaal toegestane en gerealiseerde huurverhoging voor 2027 zijn nog niet bekend.

Tabel 21 Huurverhoging in het sociale segment van 2012-2027

Jaar	Inflatie voorgaande jaar	Maximaal toegestane huurverhoging	Gerealiseerde jaarlijkse huurverhoging
2012	2,3%	2,3%[1]	2,2%
2013	2,5%	4,0% / 4,5% / 6,5%[2]	4,1%
2014	2,5%	4,0% / 4,5% / 6,5%[2]	3,9%
2015	1,0%	2,5% / 3,0% / 5,0%[2]	2,0%
2016	0,6%	2,1% / 2,6% / 4,6%[2]	1,3%
2017	0,3%	2,8% / 4,3%[3]	1,1%
2018	1,4%	3,9% / 5,4%[3]	1,8%
2019	1,7%	4,1% / 5,6%[3, 4]	2,0%
2020	2,6%	5,1% / 6,6%[3]	2,4%
2021	1,3%	0% (huurbevriezing)	– 0,1% (door verplichte huurverlaging voor lage inkomens in corporatiewoningen)
2022	2,7%	2,3% / €25 / €50 / €100[4, 5]	2,4%
2023	10,0%	3,1% / €25 / €50 / €100[6]	0,5% (door verplichte huurverlaging voor lage inkomens in corporatiewoningen)
2024	3,8%	5,8% / €25 / €50 / €100[6]	5,0%
2025	3,3%	5,0% / €25 / €50 / €100[6]	4,4%
2026	3,3%	4,1% / €25 / €50 / €100[6]	3,8%
2027	N.t.b.	N.t.b.	N.t.b.
Totaal gemiddeld	**2,62%**		**2,45%**
Totaal cumulatief	**46,90%**		**43,63%**

maximale jaarlijkse huurverhoging was gelijk aan inflatie voorgaande kalenderjaar
maximale reguliere huurverhoging inflatie + 1,5%; inkomensafhankelijke hogere huurverhoging (+0,5% voor middengroep en +2,5% voor hoge inkomens)
maximale reguliere huurverhoging inflatie + 2,5%; inkomensafhankelijke hogere huurverhoging inflatie + 4%
vanwege maximale huursomstijging (per kalenderjaar) uitgegaan van inflatie dec-dec; wijkt iets af van inflatie over kalenderjaar
maximale reguliere huurverhoging inflatie + 1%; hogere maximale huurverhoging € 25 voor zeer lage huren en nieuwe inkomensafhankelijke hogere huurverhoging (max. € 50 voor middengroep en max. € 100 voor hoge inkomens)
maximale reguliere huurverhoging los van inflatie (2023 en 2024 gekoppeld aan cao-loonontwikkeling, 2025 afspraak in nationale prestatieafspraken 2024); hogere maximale huurverhoging € 25 voor zeer lage huren en nieuwe inkomensafhankelijke hogere huurverhoging (max. € 50 voor middengroep en max. € 100 voor hoge inkomens)

Vraag 27

Vraag 27
Kunt u een overzicht geven van de ontwikkeling van de gemiddelde prijs van een koopwoning in de afgelopen 15 jaar (2012 – 2027)?

Antwoord op vraag 27
In de tabel hieronder is een overzicht opgenomen van de gemiddelde verkoopprijs van woningen voor de periode 2010 tot en met Q2 2026

Tabel 22 Gemiddelde verkoopprijs koopwoningen 2010-2026

Jaar	Gemiddelde verkoopprijs woningen
2010	239.530
2015	230.194
2016	243.837
2017	263.295
2018	287.267
2019	307.978
2020	334.488
2021	386.714
2022	428.591
2023	416.153
2024	450.985
2025	479.527
Q2 2026	490.020

Bron: Bestaande koopwoningen; verkoopprijzen prijsindex 2020=100 | CBS

Vraag 28

Vraag 28
Hoeveel btw betalen woningcorporaties nu? En bij uitvoering van de Nationale Prestatieafspraken (NPA?) Indien er geen vastgestelde cijfers beschikbaar zijn, kan dan een zo accuraat mogelijke berekening worden gemaakt?

Antwoord op vraag 28
Omdat de verhuur van een woning in beginsel is vrijgesteld van btw verrichten woningcorporaties vooral btw-vrijgestelde prestaties. Dat betekent dat zij geen btw betalen over de output (zoals huurinkomsten) maar ook dat zij geen recht hebben op aftrek van de input-btw. Deze niet-aftrekbare btw vormt daarmee een kostenpost voor woningcorporaties. Een bedrag voor de totale niet-aftrekbare btw van woningcorporaties is niet rechtstreeks uit de btw-aangifte te leiden.

Op basis van de CBS nota kan wel een inschatting worden gemaakt.[7] Hieruit blijkt dat 17,6% btw drukt op de bruto investeringen rond verhuur en handel van onroerend goed. Een ruwe inschatting is dat hetzelfde geldt voor de investeringen van woningcorporaties. Ten aanzien van de Nationale Prestatieafspraken 2024 geldt dat afspraken over bijvoorbeeld verduurzaming en renovatie tot investeringen (en btw-afdrachten) leidt tot investeringen die woningcorporaties sowieso zouden moeten maken. Voor investeringen in nieuwbouw geldt dat de afspraken over versnelling en vergroten leiden tot additionele kosten voor corporaties (en dus additionele btw-afdrachten).

Vraag 29

Vraag 29
Kunt u aangeven hoe het schrappen van de 1-op-1-koppeling tussen AOW-leeftijd en levensverwachting budgettair is verwerkt, inclusief de structurele doorwerking? Hoe is deze gedekt en wat zijn de gevolgen voor het netto-uitgavenpad?

Antwoord op vraag 29
Het kabinet heeft besloten om de geplande 1-op-1-koppeling van de AOW-leeftijd met de levensverwachting te schrappen. Omdat de maatregel vanaf 2033 zou ingaan, zou dit pas in 2028 budgettair verwerkt worden. Er zijn daarom geen gevolgen voor het netto uitgavenpad.

[7] Btw-nota 2025 | CBS

Vraag 30

Vraag 30
Is het technisch mogelijk om de resterende taakstellingen op de SZW-begroting in het kader van de hervorming van de WW en de WIA van de begroting van SZW af te halen en op de Aanvullende Post te plaatsen gedurende lopende eventuele gesprekken om tot een Polderakkoord te komen? Waarom wel/niet? En als dat mogelijk is, bent u daartoe bereid?

Antwoord op vraag 30
Het is technisch mogelijk om de besparingen op de WW en de WIA van de SZW-begroting te halen en op de Aanvullende Post te zetten.

Vraag 31

Vraag 31
Met welk bedrag en met welke reden wordt het inkomstenkader overschreden in 2027?

Antwoord op vraag 31
Tabel 4 in de Miljoenennota geeft de stand weer van het inkomstenkader na de besluitvorming. Cumulatief over de kabinetsperiode is er door de genomen maatregelen een tekort van 2,7 miljard euro ontstaan. Structureel is er een tekort van 282 miljoen euro.

Om het inkomstenkader te sluiten wordt een kadercorrectie toegepast. De reden hiervoor is dat het kabinet het financiële kader van het coalitieakkoord herijkt. De ruimte is onder andere benut voor lastenverlichting. Zowel het uitgavenkader als het inkomstenkader worden cumulatief met 2,7 miljard euro verlaagd. Het inkomstenkader en het uitgavenkader worden daarbij voor ieder jaar en structureel gesloten.

Vraag 32

Vraag 32
De verhoging van het eigen risico met 60 euro is met een jaar uitgesteld en dus de premieverlaging ook, maar de compenserende belastingverhoging gaat wel door. Hoeveel zou de inkomstenbelasting dalen als deze belastingverhoging ook teruggedraaid zou worden?

Antwoord op vraag 32
Door het uitstel van de verhoging van het eigen risico zullen de zorguitgaven en zorgpremies in 2027 stijgen. Er is geen compenserende lastenverlichting toegepast om het EMU-saldo niet verder te belasten. Indien wel gekozen zou worden voor compenserende lastenverlichting volgens de gebruikelijke systematiek, zou de inkomstenbelasting met 716 miljoen euro verlaagd worden. Dit zou in deze systematiek resulteren in 0,14%-punt lagere tarieven in de eerste en tweede schijf.

Vraag 33

Vraag 33
Hoeveel wordt een biertje (33 cl) duurder vanwege de lastenverzwarende maatregelen van dit kabinet (belasting leidingwater, accijns op alcohol en kleinbrouwerstarief)? Graag uitsplitsen per maatregel. Wat zijn de gevolgen? Hoeveel kleine brouwers gaan failliet?

Antwoord op vraag 33
De doorwerking van de verhoging van de belasting op leidingwater op de prijs van een biertje hangt af van hoeveel leidingwater wordt gebruikt bij het productieproces. Gemiddeld verbruiken brouwerijen rond de 6 liter water per liter bier wat neerkomt op 2 liter water per glas bier van 33 cl. Per 1000 liter wordt de belasting verhoogd met € 0,10. Per glas bier van 33 cl komt dit neer op een belastingstijging van € 0,0002.

De doorwerking van de indexatie van alcoholaccijns is afhankelijk van het alcoholpercentage. Voor bier dat in 2027 in het minimumtarief valt (tot 3,1% alcohol) is er geen stijging van de accijns. De accijns op een glas bier van 33 cl met een alcoholpercentage van 5% wordt in 2027 € 0,0035 hoger dan in 2026 en de accijns op een glas bier van 10% alcohol wordt in 2027 € 0,007 hoger dan in 2026.

De stijging van het accijnstarief als gevolg van de afschaffing van het verlaagde tarief voor kleine brouwers is alleen van toepassing op bier dat is geproduceerd door bierbrouwers die onder deze regeling vallen. De accijnsstijging is afhankelijk van het alcoholpercentage. Bier dat in het minimumtarief heeft geen stijging van de accijns. De accijns op een glas bier van 33 cl met een alcoholpercentage van 5% wordt € 0,01 hoger als gevolg

van het vervallen van het verlaagde tarief en de accijns op een glas bier van 10% wordt € 0,02 hoger.

Het is onbekend wat de exacte gevolgen van de verhoging van de belasting en accijnzen per brouwer zullen zijn omdat dat sterk afhangt van keuzes van zowel brouwers over het al dan niet doorberekenen in de prijs en de prijsgevoeligheid van consumenten die sterk kan verschillen per biersoort. Het is dan ook niet mogelijk om een schatting te geven of en hoeveel kleine brouwers mogelijk failliet gaan door de genoemde maatregelen.

Vraag 34

Vraag 34
Hoeveel en welke bedrijven (onderdelen) zijn de afgelopen twee jaar failliet gegaan, gestopt, verkocht of naar het buitenland vetrokken (graag uitsplitsen per sector)?

Antwoord op vraag 34
Zie hieronder een overzicht in tabelvorm.

Bij deze gegevens geldt de volgende toelichting. Om het aantal ‘verkochte’ bedrijven te illustreren, is het aantal fusies en overnames weergegeven. Voor fusies en overnames (zowel met binnen- als buitenlandse partij) zijn de meest recente CBS-gegevens beschikbaar tot en met 2024; daarom zijn voor deze categorie de jaren 2023 en 2024 weergegeven. Gegevens over verplaatsingen naar het buitenland worden eens per drie jaar gepubliceerd en hebben daarom betrekking op de periode 2021–2023. Deze laatste cijfers zijn bovendien uitsluitend beschikbaar voor bedrijven met 50 of meer werkzame personen en voor de SBI-codes B-N.

Tabel 23 Failliete, opgeheven, gefuseerde en verplaatste bedrijven in 2024 en 2025

	Faillissementen (alle bedrijven)	Faillissementen (alle bedrijven)	Opheffingen (alle bedrijven)	Opheffingen (alle bedrijven)	Fusies en overnames (alle bedrijven)	Fusies en overnames (alle bedrijven)	Verplaatsing buitenland (>50 werknmrs.)
SBI (2008)	**2024**	**2025**	**2024**	**2025**	**2023**	**2024**	**2021-2023**
A-U Alle economische activiteiten	4.270	3.635	161.015	174.185	4.775	5.355	N.B.
A Landbouw, bosbouw en visserij	26	31	2.975	3.640	110	120	N.B.
B Delfstoffenwinning	1	2	45	55	0	5	N.B.
C Industrie	351	292	5.160	5.515	400	445	165
D Energievoorziening	11	15	310	605	15	25	0
E Waterbedrijven en afvalbeheer	23	6	145	155	15	15	0
F Bouwnijverheid	618	488	19.530	20.460	400	520	10
G Handel	811	706	25.660	25.515	875	1.040	120
H Vervoer en opslag	301	224	6.145	6.405	190	170	40
I Horeca	377	347	6.230	6.320	205	245	N.B.
J Informatie en communicatie	167	175	8.400	8.760	425	445	115
K Financiële dienstverlening	381	329	2.250	3.365	265	180	35
L Verhuur en handel van onroerend goed	71	57	1.675	2.160	135	165	N.B.
M Specialistische zakelijke diensten	509	378	31.295	34.335	875	1.045	85
N Verhuur en overige zakelijke diensten	261	297	11.250	13.700	335	390	30
O Openbaar bestuur en overheidsdiensten	0	1	25	25	0	5	N.B.
P Onderwijs	42	38	9.630	8.600	115	85	N.B.
Q Gezondheids- en welzijnszorg	158	129	13.865	20.180	225	245	N.B.
R Cultuur, sport en recreatie	70	56	8.325	6.775	125	125	N.B.
S Overige dienstverlening	75	57	8.105	7.610	70	80	N.B.

Bron: CBS

Vraag 35

Vraag 35
Waarom is ervoor gekozen om de ouderenkorting met 100 euro te verlagen, terwijl de belastingtarieven in schijf 1 en 2 in 2027 ook al omhoog gaan? Is deze maatregel een stap tot verdere fiscalisering van de AOW? Bij hoeveel ouderen slaat deze maatregel neer? Hoeveel gaan ouderen er gemiddeld op achteruit door deze

maatregel?

Antwoord op vraag 35
Het kabinet heeft gekozen voor een technische invulling van koopkrachtmaatregelen die leidt tot een meer evenwichtig koopkrachtbeeld. De maatregel is geen stap tot fiscalisering van de AOW. De ouderenkorting staat los van de (fiscale behandeling van de) AOW. In de technische invulling is gekozen om de ouderenkorting te verlagen en het aanvangspunt toptarief te bevriezen om middelen te hebben om een verhoging van de arbeidskorting en een verlaging van de tarieven in de 1e en 2e schijf van de inkomstenbelasting mogelijk te maken. De technische invulling brengt daarmee de koopkrachtontwikkeling voor verschillende groepen dichter naar elkaar toe.

Het mediane inkomenseffect van de verlaging van de ouderenkorting is – 0,3% voor huishoudens met een effect. Ongeveer 1,7 miljoen huishoudens ondervinden een negatief inkomenseffect van de maatregel. Per saldo stijgt de mediane koopkracht van gepensioneerden met 0,3% in 2027. Het kabinet streeft naar een breed draagvlak en gaat graag het gesprek aan met de Kamer over de definitieve invulling.

Vraag 36

Vraag 36
Zijn er ook koopkrachtberekeningen gemaakt voor ouderen die niet profiteren van een invaarbonus bij hun aanvullend pensioen in 2027?

Antwoord op vraag 36
De koopkrachtberekeningen gaan uit van een gemiddelde indexatie van aanvullende pensioenen (bezien over alle pensioenfondsen), omdat onbekend is onder welk pensioenfonds gepensioneerden vallen. Er zijn dus geen afzonderlijke koopkrachtramingen voor ouderen met wel en niet invarende pensioenen.

Vraag 37

Vraag 37
In hoeverre is er in de koopkrachtberekeningen rekening gehouden met de laatste stand van de snel stijgende energiekosten?

Antwoord op vraag 37
Het kabinet baseert zich op basis van de wet Hof altijd op de economische raming van het CPB. Daarmee benut het kabinet in de augustusbesluitvorming de meest actuele gegevens als basis voor de besluitvorming. Voor de raming van de energieprijzen baseert het CPB zich voor zowel de cMEV als de MEV op marktverwachtingen van eind juli (week 30). De wereld staat vervolgens niet stil, en nieuwe ontwikkelingen zijn onvermijdelijk zoals nu ook in het Midden-Oosten het geval is. Ook tussen nu en 1 januari 2027 zullen er veranderingen zijn, zowel in positieve als in negatieve zin. Het kabinet houdt de energieprijzen continu in de gaten en neemt de ontwikkelingen serieus.

Vraag 38

Vraag 38
Kunt u voor een voorbeeldhuishouden met twee ouders en drie kinderen in een huurwoning, met een gezamenlijk inkomen van 80.000 euro bruto, berekenen hoeveel dat gezin netto armer or rijker is als er bruto 1000 euro meer wordt verdiend? Welke typen huishoudens worden nog meer armer als ze 1000 euro meer gaan verdienen (graag per onderdeel uitsplitsen)?

Antwoord op vraag 38
Voor de beantwoording van deze vraag is uitgegaan van de situatie in 2027 en een huurbedrag van 772 euro per jaar. Voor de verdeling van het inkomen is aangenomen dat de meestverdiener 2/3e van het inkomen verdient en de minstverdiener dus 1/3e. Tot slot is aangenomen dat de kinderen tussen de zes en elf jaar oud zijn en drie dagen per week naar de bso gaan. Al deze aannames zijn van belang voor de berekening van de marginale druk.

Als het inkomen van de meestverdiener met 1.000 euro stijgt, dan neemt het netto-inkomen met 363 euro toe. Dit komt dus neer op een marginale druk van 64%. Als het inkomen van de minstverdiener met 1.000 euro stijgt, dan neem het netto-inkomen met 878 euro toe. Dit komt dus neer op een marginale druk van 12%. Kortom, dit huishouden gaat er op vooruit als het inkomen met 1.000 euro toeneemt.

Ook voor andere huishoudens geldt dat het netto-inkomen vrijwel altijd toeneemt bij een stijging van het bruto-inkomen. In de bijlage «marginale druk en gemiddelde druk 2027» die is verzonden bij het Belastingplan 2027 is

een figuur opgenomen waaruit blijkt dat 83% van de werkenden een marginale druk heeft van 60% of lager. Een marginale druk van meer dan 90% komt niet of nauwelijks voor. Hierbij wordt geen rekening gehouden met aanvullende lokale regelingen. Bij huishoudens met een hoger inkomen die gebruikmaken van kinderopvang kan een dag extra werken op dit moment wel leiden tot een zeer beperkte inkomensvooruitgang of zelfs een inkomensachteruitgang, met name als huishoudens gebruikmaken van dagopvang. De komende jaren werkt het kabinet echter toe naar een inkomensonafhankelijke hoge vergoeding voor kinderopvang voor alle werkende ouders, waardoor dergelijke situaties effectief niet meer voorkomen.

Vraag 39

Vraag 39
Hoeveel geld gaat de komende vijf jaren naar ODA (ontwikkelingshulp)? Graag een toelichting op uw antwoord.

Antwoord op vraag 39
Onderstaande tabel toont de horizontale ontwikkeling van het rijksbrede ODA-budget van 2027 tot en met 2031. Als gevolg van de bni-koppeling voor het ODA-budget, staat het ODA-budget in lopende prijzen (in tegenstelling tot de meeste begrotingen, die in constante prijzen worden getoond). Fluctuaties in de jaarlijkse hoogte van het ODA-budget wordt o.a. verklaard door kasschuiven en de intensivering ontwikkelingssamenwerking bij Miljoenennota 2027. U kunt onderstaande informatie ook terugvinden in bijlage 5 van de HGIS-nota 2027.

Tabel 24 ODA budget 2027-2031 (stand Miljoenennota 2027)

In miljoenen euro's	2027	2028	2029	2030	2031
ODA-budget	6.418	6.756	7.193	6.656	6.320

Vraag 40

Vraag 40
Hoeveel geld ging de afgelopen twintig jaren naar ODA (ontwikkelingshulp)? Graag een toelichting op uw antwoord.

Antwoord op vraag 40
Onderstaande tabel toont de horizontale ontwikkeling van het rijksbrede ODA-budget van 2007 tot en met 2026. De bedragen zijn de gerealiseerde ODA-uitgaven, zoals opgenomen in de HGIS-jaarverslagen. Het jaar 2026 betreft een raming, zoals vermeld in bijlage 5 van de HGIS-nota 2027.

Tabel 25 Realisatie ODA-budget, 2007-2016

In miljoenen euro's	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ODA-budget	4.844	5.049	4.728	4.877	4.698	4.375	4.225	4.316	5.246	4.657

Tabel 26 Realisatie ODA-budget, 2017-2025 en raming ODA-budget 2026 (stand Miljoenennota 2027)

In miljoenen euro's	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
ODA-budget	4.492	4.833	4.741	4.752	4.497	6.214	6.892	7.020	6.858	6.411

Vraag 41

Vraag 41
Hoeveel euro bedroegen de afgelopen 15 jaar de bruto afdrachten aan de EU? Kunt u dit bedrag uitsplitsen (bni-afdracht, douane, etc.)? Graag een toelichting op uw antwoord?

Antwoord op vraag 41
Onderstaande tabel laat de ontwikkeling van de nationale afdrachten aan de EU van Nederland zien over de periode 2010 tot en met 2025. Gegevens tot en met 2024 in de tabel zijn gebaseerd op de «EU Spending and Revenue»[8] tabellen van de Europese Commissie. Deze bron voorziet niet in gegevens voor 2025. Hiervoor is gebruikgemaakt van de gegevens uit de relevante begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Tabel 27 Overzicht afdrachten EU afgelopen 15 jaar

Jaar	bni-afdracht	Btw-afdracht	Plastic-afdracht	Nationale afdrachten
2010	3.605	202	–	3.807
2011	3.590	290	–	3.881
2012	3.862	257	–	4.119
2013	4.421	260	–	4.681
2014	5.490	819	–	6.309
2015	4.900	771	–	5.670
2016	3.826	418	–	4.244
2017	2.880	460	–	3.340
2018	4.341	485	–	4.827
2019	4.926	488	–	5.414
2020	5.431	471	–	5.903
2021	5.342	1.049	205	6.596
2022	4.670	1.245	177	6.093
2023	4.163	1.409	233	5.805
2024	3.758	1.467	235	5.461
2025*	5.004	1.499	236	6.739

* op basis van BZ-begroting.
Bedragen in miljoenen euro's.

De ontwikkeling van de traditionele eigen middelen (TEM), waaronder de invoerrechten, die door Nederland worden geïnd en — na inhouding van de perceptiekostenvergoeding — worden afgedragen aan de EU-begroting, is in onderstaande tabel weergegeven. Hier is gebruik gemaakt van dezelfde bronnen als bij tabel 13.

Tabel 28 Overzicht traditionele Eigen Middel (TEM) afgelopen 15 jaar

Jaar	TEM minus perceptiekostenvergoeding
2010	2.323
2011	2.571
2012	2.530
2013	2.392
2014	2.654
2015	2.910
2016	2.959
2017	3.071
2018	3.137
2019	3.411
2020	3.969
2021	2.957
2022	3.709
2023	3.334
2024	2.636
2025	3.481

Bedragen in miljoenen euro's.

[8] https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/spending-and-revenue_en

Vraag 42

Vraag 42
Hoeveel euro bedroegen de afgelopen 15 jaar de netto afdrachten aan de EU? Kunt u dit bedrag uitsplitsen (bni-afdracht, douane, etc.)? Graag een toelichting op uw antwoord.

Antwoord op vraag 42
Zie antwoord op vraag 41. Er bestaat geen onderscheid tussen de bruto en netto bni-, btw en plastic afdrachten.

Vraag 43

Vraag 43
Hoeveel bedragen de verwachte (bruto en netto) EU-afdrachten gedurende de rest van deze kabinetsperiode? Kunt u deze uitsplitsen naar bni-afdracht, douaneafdrachten etc.? Graag een toelichting op uw antwoord.

Antwoord op vraag 43
De raming van de Nederlandse EU-afdrachten wordt verantwoord op de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken.[9] Onderstaande tabel staat in de Miljoenennota 2027 en geeft een overzicht van de nationale afdrachten, invoerrechten en ontvangsten. De raming vanaf 2028 is gebaseerd op een aantal aannames over het volgende MFK.[10] De uitkomst van de nu lopende onderhandelingen zal hierop van invloed zijn.

Tabel 29 Verwachte EU-afdrachten rest van Kabinetsperiode

Begroting	Artikel	Nederland	2027	2028	2029	2030	2031
		Nationale afdrachten	**9.535**	**11.308**	**11.766**	**12.237**	**12.646**
V (BZ)	3.1	Bni-afdracht	7.528	9.020	9.213	9.405	9.537
V (BZ)	3.1	Btw-afdracht	1.611	1.644	1.675	1.705	1.726
V (BZ)	3.1	Plastic	210	205	200	195	190
Prijsbijstelling	3.0	Prijsindexatie nationale afdrachten	187	439	679	932	1192
		Invoerrechten	**6.563**	**6.815**	**6.899**	**7.145**	**7.369**
V (BZ)	3.6	Invoerrechten	6.434	6.550	6.501	6.601	6.674
Prijsbijstelling	3.0	Prijsindexatie nationale afdrachten	129	265	398	544	695
V (BZ)	3.10	**Ontvangsten EU**	**– 1.641**	**– 1.704**	**– 1.725**	**– 1.786**	**– 1.842**
		Perceptiekostenvergoeding	– 1.641	– 1.704	– 1.725	– 1.786	– 1.842
V (BZ)	3.10	Overige ontvangsten EU	0	0	0	0	0
IX (FIN)	9.44.2	**Vertragingsrente**	–	–	–	–	–
Totaal			**14.457**	**16.419**	**16.940**	**17.596**	**18.173**

Bedragen in miljoenen euro's

Bedragen in miljoenen euro's.

Vraag 44

Vraag 44
Hoeveel euro bedraagt de geschatte zorgfraude in de afgelopen vijf jaren? Kunt u dit uitsplitsen per jaar? Graag een toelichting op uw antwoord.

Antwoord op vraag 44
Het kabinet heeft geen schatting van het totale bedrag dat aan zorgfraude verloren gaat.

[9] https://www.rijksoverheid.nl/sie/binaries/site-content/collections/documents/2026/09/15/v-buitenlandse-zaken-rijksbegroting-2027/5-buitenlandse-zaken.pdf

[10] De aannames van de Nederlandse raming voor het volgend MFK en EMB zijn o.a. gecommuniceerd in de kabinetsappreciatie van de Commissievoorstellen: https://open.overheid.nl/documenten/5263d471-8248-4ee1-970e-ae5b1c62ed79/file

Vraag 45

Vraag 45
Hoeveel geld heeft de overheid de afgelopen vijf jaren aan externe inhuur betaald en hoeveel verwacht het u de rest van de kabinetsduur hieraan te besteden? Kunt u dit uitsplitsen naar Rijksoverheid en lagere overheden? Graag een toelichting op uw antwoord.

Antwoord op vraag 45
Het kabinet beschikt niet over de cijfers van externe inhuur door medeoverheden. Onderstaande cijfers betreffen alleen de externe inhuur door de Rijksoverheid.

Tabel 16 geeft een overzicht van de gerealiseerde uitgaven aan externe inhuur binnen de Rijksoverheid voor de afgelopen vijf jaar zoals gerapporteerd door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in de Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk 2025.[11]

Tabel 30 Externe inhuur Rijksoverheid

in miljoenen euro	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Externe inhuur	2.286	2.678	3.260	3.668	3.270

Tabel 17 geeft de begrote uitgaven voor externe inhuur tot en met 2031 weer op basis van wat in de departementale begrotingen is opgenomen aan uitgaven voor externe inhuur bij de Rijksoverheid (stand Miljoenennota 2027). De begrote uitgaven in de departementale begrotingen zijn niet één op één vergelijkbaar met de gerealiseerde uitgaven zoals gerapporteerd in de Jaarrapportage Bederijfsvoering Rijk. Ten eerste omdat externe inhuur bij bijvoorbeeld agentschappen en zbo's niet als zodanig zijn meegenomen in de begrote uitgaven in de departementale begrotingen, maar wel worden meegenomen in de Jaarrapportage Bederijfsvoering Rijk. Ten tweede is de begroting een onderschatting, omdat vaak pas gedurende het jaar wordt gekozen voor kortlopende externe inhuur, bijvoorbeeld ter vervanging van onvervulde vacatures. Het kabinet houdt vast aan de doelstelling dat de uitgaven aan externe inhuur in lijn moeten komen met de Roemernorm van 10%.

Tabel 31 Toekomstige externe inhuur Rijksoverheid

in miljoenen euro	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Externe inhuur	1.523	1.119	858	694	649	611

Vraag 46

Vraag 46
Hoeveel euro bedragen de jaarlijkse klimaatsubsidies? Graag een overzicht van de afgelopen vijf jaren en een schatting van de toekomstige klimaatsubsidies gedurende de rest van deze kabinetsperiode. Graag een toelichting op uw antwoord.

Antwoord op vraag 46
In onderstaande tabel staat het totaalbedrag van de rijksbrede klimaatsubsidies in 2021 t/m 2031. De cijfers voor 2025 t/m 2031 zijn afkomstig uit het integraal overzicht met klimaatuitgaven. De realisatiecijfers voor 2021 t/m 2024 staan in het prijspeil van het betreffendejaar en zijn gebaseerd op het integraal overzicht met klimaatuitgaven bij eerdere Miljoenennota's waardoor de gehanteerde definities afwijken van de definitie bij Miljoenennota 2027.

Tabel 32 Rijksbrede klimaatsubsidies 2021-2031

Bedragen in miljarden euro	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**2031**
Klimaatsubsubsidies	3,4	2,1	2,4	2,7	4,7	5,1	6,4	7,3	5,9	6,7	4,9

Vraag 47

Vraag 47
Hoeveel euro bedroeg de jaarlijkse inleg voor het stikstoffonds de afgelopen vijf jaren? Kunt u een schatting geven van de inleg voor de rest van deze kabinetsperiode? Graag een toelichting op uw antwoord.

[11] Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties - Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk 2025 (https://open.overheid.nl/documenten/d7aadf0d-c9a3-46bb-9c79-7886a14907ec)

Antwoord op vraag 47
Het stikstoffonds bestaat uit artikel 25 en 26 op de LVVN-begroting. Deze begrotingsartikelen zijn toegevoegd bij de Ontwerpbegroting 2027. Er is dus de afgelopen 5 jaar geen geld ingelegd. Tot en met 2030 staat er cumulatief 8,5 miljard euro op deze 2 artikelen. Een specifiekere verdeling van deze middelen is te vinden in de begroting van LVVN.

Vraag 48

Vraag 48
Hoe verhoudt de Nederlandse ODA-bijdrage zich tot de rest van de EU? Graag een overzicht van de ODA-bijdragen (in euro's) van alle EU-landen van de afgelopen vijf jaren in tabelvorm en een toelichting op uw antwoord.

Antwoord op vraag 48
Onderstaande tabel toont de gerealiseerde ODA-uitgaven van Nederland voor 2021-2025. Deze informatie is ook terug te vinden in het HGIS-jaarverslag van de betreffende jaren. Het kabinet doet geen uitspraken over de ODA-bijdrage van andere lidstaten van de Europese Unie (EU). U kunt een vergelijking van de ODA-bijdrages terugvinden op de website van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).[12]

Tabel 33 Realisatie ODA-budget, 2021-2025

In miljoenen euro's	2021	2022	2023	2024	2025
ODA-budget	4.497	6.214	6.892	7.020	6.858

Vraag 49

Vraag 49
Welke EU-landen zijn (in euro's en in procenten van het bbp) de grootste en de kleinste bruto- en nettobijdragers als het gaat om EU-afdrachten? Graag een overzicht van de laatste vijf jaren en een toelichting op uw antwoord.

Antwoord op vraag 49
De nationale afdrachten aan en de ontvangsten uit de EU-begroting zijn weergegeven in de «EU Spending en Revenue» tabellen van de Europese Commissie.[13] Het jaar 2024 is het meest recente jaar waarvoor deze gegevens beschikbaar zijn. Onderstaande tabellen geven per jaar de top drie EU-lidstaten met respectievelijk de hoogste en laagste bruto- en netto-afdrachten aan de EU-begroting weer. De bruto-bijdragen zijn gebaseerd op de bni-, btw- en plastic-afdracht. De nettobijdragen zijn gebaseerd op de bruto-bijdragen minus de ontvangsten uit de EU-begroting. De rangschikking is gebaseerd op de bijdragen als percentage van het bruto nationaal inkomen (bni). Een minbedrag betekent dat de betreffende lidstaat per saldo een netto-ontvanger van de EU-begroting is. Nederland is één van de grootste nettobetalers in percentage van het bni, omdat Nederland relatief weinig ontvangt vanuit de EU-begroting. Nederland profiteert door haar open economie relatief veel van de interne markt.[14] In termen van bruto-afdrachten is Nederland één van de laagste bijdragers door de korting op de bni-afdracht.

Tabel 34 Bruto- en nettobijdragers EU-landen (in % van het bni en mln. euro's)

	2022	
	Bruto	**Netto**
Hoogste bijdragers	1. Luxemburg (0,94%, 520)	1. Duitsland (0,42%, 16.651)
	2. Polen (0,93%, 5.828)	2. Nederland (0,29%, 2.582)
	3. Portugal (0,90%, 2.131)	3. Zweden (0,29%, 1.663)
Laagste bijdragers	1. Zweden (0,65%, 3.788)	1. Luxemburg (-3,56%, – 1.959)
	2. Nederland (0,67%, 6.093)	2. Hongarije (-2,78%, – 4.586)
	3. Denemarken (0,71%, 2.769)	3. Letland (-2,77%, – 1.780)
	2023	
	Bruto	**Netto**

[12] Official development assistance (ODA) | OECD

[13] https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/spending-and-revenue_en

[14] https://www.cpb.nl/handelsbaten-van-de-eu-en-de-interne-markt

Tabel 34 Bruto- en nettobijdragers EU-landen (in % van het bni en mln. euro's)		
	2022	
Hoogste bijdragers	1. Hongarije (0,91%, 1.732)	1. Duitsland (0,36%, 15.267)
	2. Letland (0,87%, 346)	2. Nederland (0,28%, 2.919)
	3. Estland (0,87%, 320)	3. Frankrijk (0,26%, 7.321)
Laagste bijdragers	1. Zweden (0,56%, 3.188)	1. Luxemburg (-3,89%, – 2.068)
	2. Nederland (0,57%, 5.805)	2. Kroatië (-3,20%, – 2.447)
	3. Duitsland (0,68%, 20.332)	3. Letland (-2,90%, – 1.153)
	2024	
	Bruto	**Netto**
Hoogste bijdragers	1. Letland (0,79%, 309)	1. Duitsland (0,33%, 14.740)
	2. Polen (0,77%, 6.263)	2. Nederland (0,21%, 2.308)
	3. Griekenland (0,77%, 1.767)	3. Oostenrijk (0,21%, 986)
Laagste bijdragers	1. Nederland (0,49%, 5.461)	1. Luxemburg (-3,97%, – 2.417)
	2. Zweden (0,52%, 3.042)	2. Letland (-2,60%, – 1.020)
	3. Denemarken (0,58%, 2.394)	3. Litouwen (-1,69%, – 1.289)

Vraag 50

Vraag 50
Hoe verhoudt de Nederlandse Oekraïne-bijdrage zich tot de bijdrage van de rest van de EU? Graag een overzicht van de Oekraïne-bijdragen (in euro's) van alle EU-landen van de afgelopen vijf jaren in tabelvorm en een toelichting op uw antwoord. Wilt u een onderscheid maken tussen militaire en niet-militaire steun?

Antwoord op vraag 50
Onderstaande tabel toont de gerealiseerde Nederlandse netto-uitgaven aan internationale Oekraïnesteun voor 2022 – 2025[15] op basis van het Financieel Jaarverslag Rijk van betreffende jaren, uitgesplitst naar militaire en niet-militaire steun. Daarnaast zijn er nog Oekraïne-uitgaven aan binnenlandse regelingen. De toekomstige geraamde Nederlandse uitgaven aan Oekraïne staan beschreven in paragraaf 2.7.1 Oekraïne in de Miljoenennota 2027.Elke lidstaat maakt individuele afwegingen over de omvang van de steun evenals de mate waarin publieke informatie over deze steun verstrekt wordt. Het kabinet doet daarom geen uitspraken over de steun verleend door andere lidstaten. U kunt een vergelijking van de internationale Oekraïnesteun terugvinden via de Ukraine Support Tracker van het Kiel-instituut[16], die een indicatie geven van de steun per land.

Tabel 35 Realisatie internationale Oekraïnesteun, 2022-2025				
In miljoenen euro's	2022	2023	2024	2025
Internationale steun	628	1.511	3.290	6.075
w.v. Militaire steun	*171*	*965*	*2.482*	*5.528*
w.v. Niet-militaire steun	*457*	*546*	*807*	*547*

Vraag 51

Vraag 51
Kunt u een geactualiseerd overzicht verstrekken van de budgettaire belangen van de fiscale regelingen in de inkomstenbelasting? Graag een toelichting op uw antwoord.

Antwoord op vraag 51
Een actueel overzicht van alle fiscale regelingen is te vinden in de bijlage ‘Fiscale regelingen’ bij de Miljoenennota 2027 in tabel 4.3.1. Tabel 4.7.1 in die bijlage geeft de beschrijving van de regelingen inclusief in welke wet de fiscale regeling verankerd is. Hieronder is een overzicht opgenomen voor regelingen in de inkomstenbelasting (exclusief dus fiscale regelingen in de loonbelasting).

[15] De Russische inval in Oekraïne begon in januari 2022, er waren geen uitgaven voor militaire of niet-militaire Oekraïne in 2021.

[16] Kiel Institut. Ukraine Support Tracker. Beschikbaar via https://www.kielinstitut.de/research/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/.

Tabel 36 Overzicht budgettaire gevolgen belang fiscale regelingen inkomstenbelasting

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddeld % groei '22-'27
Persoonsgebonden aftrek							
Aftrek voor scholingsuitgaven (studiekosten)	*42*	*25*	*17*	*3*	*0*	*0*	– 100,0%
Giftenaftrek inkomstenbelasting	*519*	*479*	*432*	*427*	*421*	*423*	– 4,0%
Aftrek specifieke zorgkosten	*292*	*313*	*356*	*351*	*351*	*359*	4,2%
Onderhoudsverplichtingen aftrek	*228*	*203*	*192*	*180*	*169*	*161*	– 6,8%
Belaste ontvangen alimentatie	*– 170*	*– 157*	*– 152*	*– 143*	*– 136*	*– 131*	– 5,0%
Inkomensvoorzieningen							
Pensioen niet belast in box 3	*9.604*	*7.745*	*9.241*	*11.714*	*11.148*	*11.394*	3,5%
Lijfrente premieaftrek	*689*	*971*	*1.230*	*1.302*	*1.378*	*1.424*	15,6%
Lijfrente belaste uitkering	*– 382*	*– 518*	*– 695*	*– 724*	*– 796*	*– 874*	18,0%
Lijfrente niet belast box 3	*289*	*278*	*399*	*509*	*487*	*499*	11,5%
Nettopensioen en nettolijfrente	*13*	*15*	*19*	*26*	*28*	*31*	20,1%
Arbeidsongeschiktheidsverzekering premieaftrek	*518*	*528*	*571*	*598*	*626*	*652*	4,7%
Arbeidsongeschiktheidsverzekering belaste uitkering	*– 425*	*– 434*	*– 463*	*– 485*	*– 509*	*– 526*	4,4%
Reisaftrek OV	*6*	*6*	*6*	*6*	*6*	*6*	2,0%
Middelingsregeling	*134*	*158*	*104*	*121*	*144*	*60*	– 14,8%
(Eigen) woning							
Hypotheekrenteaftrek	*7.619*	*7.841*	*8.601*	*9.408*	*10.698*	*12.123*	9,7%
Aftrek financieringskosten eigen woning	*715*	*513*	*629*	*727*	*747*	*769*	1,5%
Aftrek periodieke betalingen erfpacht, opstal en beklemming	*32*	*32*	*34*	*35*	*37*	*39*	3,5%
Aftrek rente en kosten van geldleningen over restschuld vervreemde eigen woning	*8*	*7*	*6*	*5*	*4*	*3*	– 16,3%
Aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld	*476*	*420*	*413*	*382*	*339*	*297*	– 9,0%
Eigenwoningforfait	*– 2.774*	*– 2.543*	*– 2.645*	*– 2.807*	*– 3.147*	*– 3.412*	4,2%
Verlaging lastendruk op inkomsten uit vermogen							
Kamerverhuurvrijstelling	*2*	*5*	*6*	*6*	*6*	*7*	27,3%
Heffingvrij vermogen/inkomen box 3	*376*	*1.771*	*2.080*	*2.599*	*2.606*	*3.043*	51,9%
Vrijstelling rechten op bepaalde kapitaalsuitkeringen, waaronder KEW, box 3	*747*	*1.076*	*1.108*	*993*	*953*	*877*	3,3%
Vrijstelling rechten op kapitaalsuitkering bij overlijden box 3	*27*	*44*	*49*	*50*	*52*	*57*	16,2%
Vrijstelling groen beleggen box 3	*56*	*45*	*55*	*28*	*24*	*0*	– 100,0%
Heffingskorting groen beleggen box 3	*34*	*37*	*35*	*3*	*2*	*0*	– 100,0%
Fiscale faciliteiten Natuurschoonwet	*39*	*33*	*37*	*36*	*38*	*39*	0,1%
Verlaging lastendruk in de winstsfeer							
Zelfstandigenaftrek	*1.743*	*1.348*	*1.034*	*655*	*306*	*234*	– 33,1%
Extra zelfstandigenaftrek starters	*122*	*125*	*123*	*119*	*117*	*3*	– 52,6%
Meewerkaftrek	*7*	*7*	*7*	*7*	*7*	*2*	– 24,2%
Stakingsaftrek	*18*	*15*	*17*	*17*	*17*	*4*	– 24,3%
Aftrek speur- en ontwikkelingswerk	*4*	*4*	*4*	*4*	*4*	*4*	– 0,8%
Willekeurige afschrijving starters	*1*	*1*	*1*	*1*	*1*	*1*	3,6%
Tonnageregeling winst uit zeescheepvaart*	*488*	*323*	*342*	*352*	*363*	*372*	– 5,3%
Doorschuifregelingen IB-ondernemers bij overlijden en overdracht naar werknemer of mede-ondernemer	*156*	*153*	*148*	*156*	*134*	*136*	– 2,7%
Doorschuifregelingen AB-houders bij schenken en overlijden	*1.948*	*1.823*	*2.306*	*1.368*	*430*	*435*	– 25,9%
Mkb-winstvrijstelling	*2.475*	*2.618*	*2.733*	*2.672*	*2.730*	*2.876*	3,1%
Terbeschikkingstellingsvrijstelling	*23*	*23*	*34*	*38*	*41*	*46*	14,7%

Tabel 36 Overzicht budgettaire gevolgen belang fiscale regelingen inkomstenbelasting

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gemiddeld % groei '22-'27
Herinvesteringsreserve*	*691*	*303*	*268*	*276*	*283*	*290*	– 15,9%
Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek*	*489*	*683*	*737*	*762*	*783*	*801*	10,4%
Energie-investeringsaftrek (EIA)*	*309*	*336*	*243*	*286*	*460*	*454*	8,0%
Milieu-investeringsaftrek (MIA)*	*206*	*306*	*248*	*140*	*135*	*160*	– 4,9%
VAMIL*	*23*	*23*	*21*	*18*	*20*	*20*	– 2,8%
Landbouwvrijstelling in de winstsfeer*	*1.771*	*1.439*	*1.266*	*1.341*	*1.383*	*1.424*	– 4,3%
Vrijstelling vergoeding bos- en natuurbeheer*	*9*	*10*	*11*	*11*	*11*	*11*	5,8%
Bosbouwvrijstelling*	*45*	*48*	*50*	*52*	*54*	*55*	4,1%

* *Deze regelingen werken via een schakelbepaling eveneens door naar de vennootschapsbelasting.*

Vraag 52

Vraag 52
Hoeveel euro bedraagt het budgettaire belang van box 3? Hoeveel belastinginkomsten zou de overheid derven als box 3 in het geheel wordt afgeschaft? Graag een toelichting op uw antwoord.

Antwoord op vraag 52
Met box 3 wordt circa 10 miljard euro opgehaald. Hierbij is geen rekening gehouden met de kosten van de tegenbewijsregeling. Het afschaffen van box 3 kan tot een veel grotere derving leiden vanwege gedragseffecten. Zo zal bijvoorbeeld vermogen vaker particulier gehouden worden in plaats van in de BV worden gestald. Ook zal particuliere pensioenopbouw aantrekkelijker worden, omdat er dan geen belasting meer betaald hoeft te worden over het uitgekeerde rendement.

Vraag 53

Vraag 53
Kunt u een overzicht geven van de verschillende vermogensgrenzen en definities bij financiële regelingen, uitkeringen en toeslagen?

Antwoord op vraag 53
De tabel hieronder geeft de verschillende vermogensgrenzen weer in 2026. In 2027 worden de vermogensgrenzen van het kindgebonden budget en de zorgtoeslag verlaagd naar 119.112 euro voor alleenstaanden en 158.748 euro voor paren. De overige vermogensgrenzen blijven de reguliere ontwikkeling volgen.

Tabel 37 Overzicht vermogensgrenzen

Vermogensgrens	Hoogte alleenstaanden	Hoogte paren	Definitie vermogen
Zorgtoeslag	€ 146.011	€ 184.633	Rendementsgrondslag box 3 inkomstenbelasting (artikel 5.3 Wet IB 2001)
Huurtoeslag	€ 38.479	€ 76.958	Rendementsgrondslag box 3
Kindgebonden budget	€ 146.011	€ 184.633	Rendementsgrondslag box 3 inkomstenbelasting
Algemene bijstand	€ 8.000	€ 16.000	Waarde alle bezittingen min schulden (artikel 34 Participatiewet)
Heffingvrij vermogen box 3	€ 59.357	€ 118.714	Rendementsgrondslag box 3

Vraag 54

Vraag 54
Wat is de achterliggende gedachte of de achterliggende reden, behalve het genereren van overheidsinkomsten, om assurantiebelasting te heffen? Graag een toelichting op uw antwoord.

Antwoord op vraag 54
De huidige assurantiebelasting is ingevoerd per 1972. Bij de introductie van die assurantiebelasting zijn in hoofdzaak de volgende argumenten aangevoerd:

1. Gezien het budgettaire belang van de voorlopers van de assurantiebelasting was het geen optie om niet door te gaan met het heffen van een belasting.

De assurantiebelasting fungeert als een aanvulling op de omzetbelasting, aangezien financiële diensten en verzekeringen daarvan zijn vrijgesteld. Het kabinet achtte het destijds passend dat ook verzekeringen als belangrijke financiële transacties aan een heffing zijn onderworpen.
De heffing kent door jarenlange traditie een vaste plek in het economisch verkeer. Dit gold primair voor de historische zegelrechten en in afgeleide mate ook voor de daaruit voortgevloeide assurantiebelasting.
Er is aansluiting gezocht bij de internationale praktijk, aangezien een soortgelijke belasting op verzekeringen ook in diverse buitenlandse rechtsstelsels gebruikelijk is.

Het kabinet is van mening dat de voorgaande argumenten nog steeds van toepassing zijn. Het budgettaire belang van de assurantiebelasting in 2026 is € 4,439 miljard.

Vraag 55

Vraag 55
Wat zijn de gevolgen van het kiezen van een definitie van «vermogen» bij verschillende regelingen (bijvoorbeeld artikel 34 lid 1 van de Participatiewet of artikel 12 lid 1 van de Uitvoeringsregeling IW 1990)?

Antwoord op vraag 55
Vermogen is een belangrijk begrip binnen het kader van inkomensondersteuning. Bij verschillende inkomensondersteunende maatregelen wordt niet alleen naar het inkomen, maar ook naar het vermogen gekeken om te bepalen of iemand in aanmerking komt voor ondersteuning. Doordat verschillende regelingen verschillende beleidsdoelen hebben, kunnen de definities van vermogen en hoogtes van vermogensgrenzen uiteenlopen. Mensen die met meerdere van deze regelingen te maken krijgen, kunnen in bepaalde gevallen ook met verschillende eisen rondom vermogen te maken krijgen.

Vraag 56

Vraag 56
Welke (soorten) belastingen worden geheven met het enkele doel om belastinginkomsten te generen en niet om bijvoorbeeld gedrag te sturen? Graag een overzicht en een toelichting op uw antwoord.

Antwoord op vraag 56
Het belastingstelsel dient meerdere doelen. Het belangrijkste doel is het verwerven van inkomsten om de collectieve uitgaven te financieren (de budgettaire functie). Daarnaast wordt het stelsel ingezet om inkomen en vermogen te herverdelen. Bij een aantal belastingen dient het ook om gedrag te beïnvloeden, bijvoorbeeld door schade aan milieu of gezondheid te beprijzen.

Vrijwel iedere belasting dient meerdere van deze doelen tegelijk. Daarom is er geen scherp onderscheid te maken tussen belastingen die alleen worden geheven om inkomsten te genereren en belastingen die (ook) gedrag willen sturen.

Vraag 57

Vraag 57
Hoeveel (euro en procent) van de totale opbrengsten uit belastingen die weggebruikers betalen (zoals bijv. wegenbelasting en motorrijtuigenbelasting) wordt gebruikt voor onderhoud en reparatie van de infrastructuur? Wat gebeurt er met de eventuele belastingopbrengsten die niet aan infrastructuur worden besteed? Graag een toelichting op uw antwoord.

Antwoord op vraag 57
In de begrotingsregels is het principe vastgelegd dat om een goede afweging te kunnen maken tussen de (kosten van) verschillende beleidsdoelstellingen het oormerken van inkomsten voor uitgaven niet wenselijk is. De doelstellingen van beleid horen bepalend te zijn voor het niveau van de uitgaven, niet hoeveel geld via een bepaalde bron binnenkomt (zie Voorjaarsnota 2026, p. 38).[17]Er kan dus niet worden aangegeven hoeveel van

[17] Voorjaarsnota 2026

deze belastinginkomsten worden gebruikt voor onderhoud en reparatie van infrastructuur.

Vraag 58

Vraag 58
Waarom is de inflatie in Nederland hoger dan gemiddeld in de eurozone?

Antwoord op vraag 58
Onderstaande grafiek toont de ontwikkeling van de inflatie in Nederland en in het Eurogebied sinds begin 2025. Sinds het voorjaar van 2026 ligt de HICP[18]inflatie van Nederland op een vergelijkbaar niveau met de Eurozone.

In de maanden daarvoor was de HICP hoger in Nederland dan in de Eurozone. Dit komt omdat de prijsontwikkeling van diensten hoger was dan in de rest van het Eurogebied. Dit wordt verklaard door een krappere arbeidsmarkt met hogere loon stijgingen als gevolg. Verder was de inflatie van voeding, drank en tabak hoger in Nederland dan in de Eurozone. Dat werd voornamelijk veroorzaakt door indirecte belastingen zoals accijnzen.[19]

[18] EU-landen gebruiken de HICP om inflatie internationaal te vergelijken. Nederland gebruikt daarnaast de eigen CPI. Een belangrijk verschil is dat de HICP de kosten van een eigen woning en uitgaven in het buitenland niet meeneemt, terwijl de CPI dit wel doet. De grafiek is op basis van Eurostat data gemaakt.

[19] DNB (2025): Waarom de inflatie in Nederland hoger is dan in het eurogebied

Figuur 2

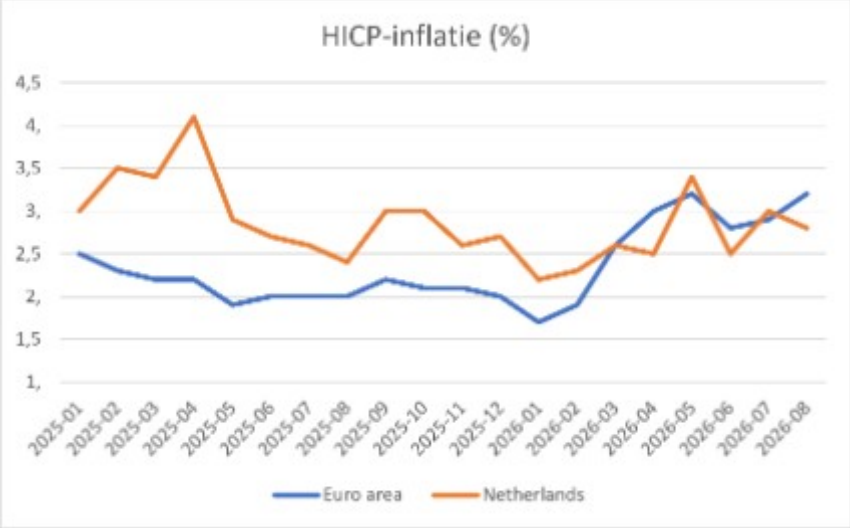

Vraag 59

Vraag 59
Met hoeveel procent is de geldhoeveelheid M3 in de eurozone sinds 2020 toegenomen? Kunt u dit cumulatief weergeven én uitsplitsen in de groei of afname per jaar en vergelijken met het cpi in Nederland?

Antwoord op vraag 59
De geldhoeveelheid M3[20] in de eurozone is met 35% toegenomen sinds januari 2020 (peildatum juli 2026). Figuur 3 geeft de cumulatieve groei van M3 in de eurozone en de consumentenprijsindex (CPI) in Nederland weer sinds januari 2020. Figuur 4 geeft de jaarmutatie van M3 en de CPI weer voor 2020-2025.

Figuur 3 Ontwikkeling M3 eurozone en CPI Nederland (januari 2020=100)

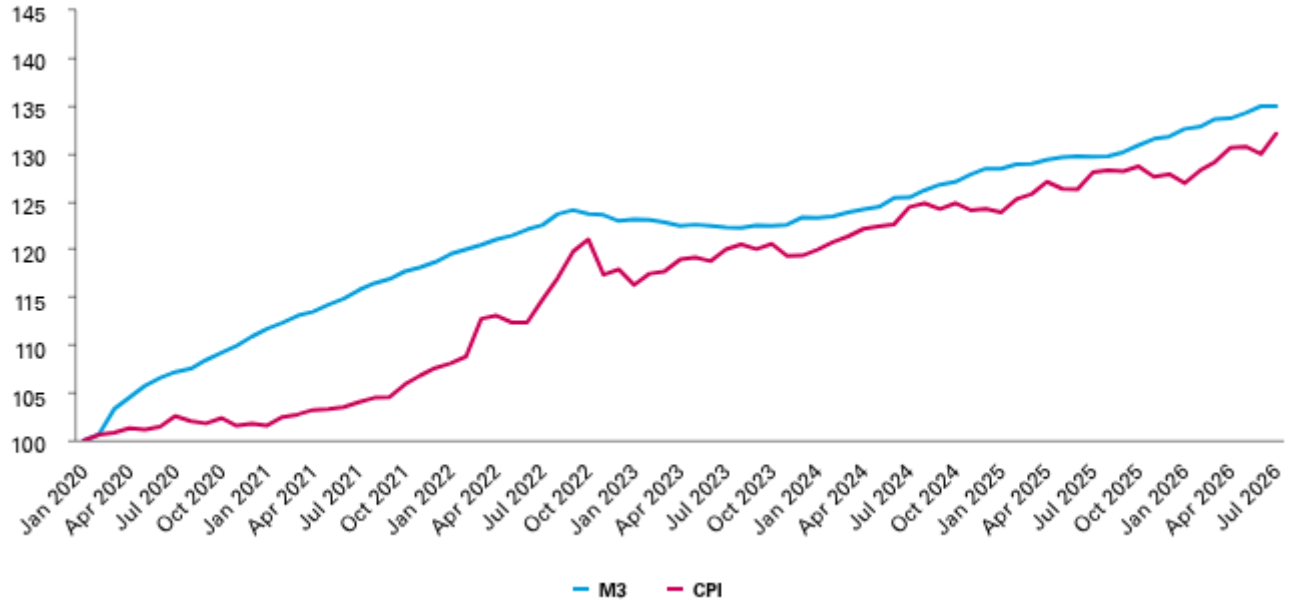

Figuur 4 Jaarmutatie M3 eurozone en CPI Nederland

[20] M3 is de meest brede maatstaf voor de geldhoeveelheid in de eurozone. Het bestaat uit al het contante geld in omloop; direct opvraagbare deposito's; deposito's met een looptijd tot twee jaar; deposito's die binnen drie maanden opvraagbaar zijn; repo-overeenkomsten; claims op geldmarktfondsen en schuldpapier met een looptijd van minder dan twee jaar uitgegeven door monetaire financiële instellingen.

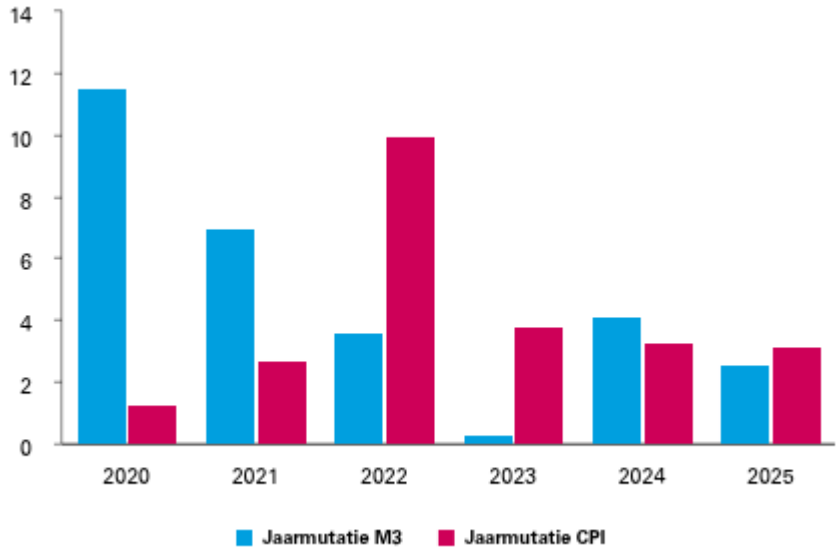

Data: ECB en CBS

Vraag 60

Vraag 60
Hoe is vermogen in Nederland gespreid? En hoe is dit gespreid als pensioenvermogen wordt meegerekend?

Antwoord op vraag 60
Bijlage 8 'Vermogensverdeling in beeld' van de Voorjaarsnota 2026 schetst verschillende perspectieven op de spreiding van vermogen in Nederland in actuele figuren en tabellen. In figuur 5 van deze bijlage wordt ook pensioenvermogen meegenomen.

Vraag 61

Vraag 61
Wat is het effect op het houdbaarheidssaldo van het niet doorvoeren van de 1-op-1-koppeling van de AOW-leeftijd aan de levensverwachting? Hoe is de besparing van bijna drie miljard euro die bij dat plan hoorde vervangen en voor welk deel structureel?

Antwoord op vraag 61
Voor ramingen van de langetermijnontwikkelingen van de overheidsfinanciën baseert het kabinet zich op cijfers van het CPB, zoals vastgelegd in de Wet houdbare overheidsfinanciën. Volgens een CPB-analyse uit 2019 verbetert een 1-op-1-koppeling van de AOW-leeftijd aan de levensverwachting het houdbaarheidssaldo met circa 0,3% van het bbp ten opzichte van een 2/3-koppeling.[21] Het terugdraaien van deze maatregel heeft het tegenovergestelde effect.

De budgettaire gevolgen van het schrappen van de 1-op-1-koppeling van de AOW aan de levensverwachting zijn integraal gewogen samen met alle overige intensiveringen, ombuigingen, meevallers en tegenvallers.

Vraag 62

Vraag 62
Kunt u de AOW-uitgaven t/m 2040 weergeven in euro's en in % bbp en daarbij aangeven welk deel uit premies en welk deel uit algemene middelen wordt gefinancierd?

Antwoord op vraag 62
Omdat de begrotingshorizon tot en met 2031 loopt, is de raming van de AOW-uitgaven t/m 2031 in onderstaande tabel weergegeven. In 2026 wordt ongeveer 45% hiervan (circa 26 miljard euro) betaald uit premies en 55% (circa 22 miljard euro) uit algemene middelen. Door de vergrijzing en de maximering van de

[21] CPB (2019). Zorgen om morgen (link).

AOW-premie zullen de AOW uitgaven in de toekomst steeds meer uit de algemene middelen bekostigd worden. Het CPB heeft in een rapport uit 2025 de AOW-uitgaven in 2025, 2030 en 2040 geraamd op respectievelijk 4,7%, 5,1% en 5,7% van het bbp[22].

Tabel 38 Geraamde AOW-uitgaven t/m 2031

(x € mln.)	2026	2027	2028	2029	2030	2031
AOW-uitgaven	58.413	59.748	60.230	61.513	62.911	64.339

Vraag 63

Vraag 63
Hoeveel resteert er nog in het Nationaal Groeifonds, SDE++, het Klimaatfonds en het Stikstoffonds? Welk deel hiervan is juridisch verplicht?

Antwoord op vraag 63
In onderstaande tabel staat een overzicht met de cumulatieve resterende middelen in 2026 t/m 2035 voor het Nationaal Groeifonds (NGF), de subsidie Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie (SDE++; incl. SDE en SDE+), het Klimaat- en energiefonds (KEF) en het Stikstoffonds, inclusief het juridisch verplichte deel.

Tabel 39 Resterende middelen NGF, SDE++, KEF en Stikstoffonds 2026-2035

Bedragen in miljarden euro	**Resterende middelen**	**Waarvan juridisch verplicht**
Nationaal Groeifonds	3,4	1,9
SDE++ (incl. SDE en SDE+)	24,9	20,8
Klimaat- en energiefonds	19,4	0,0
Stikstoffonds[1]	20,4	0,9

1 Tot het stikstoffonds worden de middelen op artikel 25 en 26 van de LVVN-begroting gerekend. Dit betreft het grootste deel van de 20 miljard euro die het kabinet in het coalitieakkoord heeft vrijgemaakt, en middelen die door vorige kabinetten beschikbaar zijn gesteld op de LVVN-begroting voor de stikstofaanpak. In de Ontwerpbegroting 2027 van LVVN is hierover meer informatie te vinden.

Vraag 64

Vraag 64
Kan een tabel met een meerjarig overzicht voor de volledige looptijd van de NPA worden gegeven van alle afzonderlijke budgettaire middelen die worden ingezet voor het realiseren van de NPA? Kan tevens in een meerjarige tabel worden weergegeven wat hierin bij Miljoenennota 2027 is gewijzigd of verschoven, hoe intensiveringen zijn gefinancierd dan wel welke middelen alternatief worden aangewend.

Antwoord op vraag 64
De budgettaire middelen die vanuit het Rijk direct worden ingezet ter realisatie van de Nationale Prestatieafspraken (NPA) bestaan uit fiscale maatregelen (Anti Tax Avoidance Directive (ATAD) en Overdrachtsbelasting (Ovb)) en subsidies voor de extra opgave van corporaties in Noord Nederland. Daarnaast zijn er woningmarktbrede subsidieregelingen beschikbaar voor nieuwbouw en verduurzaming van woningen waar corporaties direct maar veelal indirect (via bijvoorbeeld gemeente) van kunnen profiteren.

In onderstaande tabellen is 1) Een meerjarig begrotingsoverzicht van de budgettaire middelen voor de NPA en 2) wijzigingen, verschuivingen en intensiveringen bij Miljoenennota 2027 te zien.

Tabel 40 Meerjarig begrotingsoverzicht NPA

Regeling (in miljoenen euro's)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**2031**
Vrijstelling renteaftrekbeperking ATAD	0	0	0	425	425	425	425
Vrijstelling Ovb voor DAEB			2	2	2	2	2
Incidentele middelen Noord NL	74	74	74				
Totaal	**74**	**74**	**76**	**427**	**427**	**427**	**427**

22 CPB (2025) Overheidsschuld op lange termijn en de effecten van begrotingsregels Link

Tabel 41 Wijzigingen, verschuivingen en intensiveringen bij Miljoenennota 2027							
Mutatie/verschuiving (in miljoenen euro's)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**2031**
ATAD-vrijstelling i.p.v. Vpb-faciliteit				175	175	150	150
Ovb-vrijstelling DAEB transacties			2	2	2	2	2
Saldo	**0**	**0**	**2**	**177**	**177**	**152**	**152**

Vraag 65

Vraag 65
Wat is de verwachte bijdrage van het Rijk (kapitaalstortingen, garanties, subsidies) aan de investeringen in het elektriciteitsnet t/m 2040, welk deel komt via de nettarieven bij huishoudens en bedrijven terecht?

Antwoord op vraag 65
Het Rijk draagt via een subsidie aan TenneT voor het net op zee (181 miljoen euro per jaar tot en met 2039 en 85 miljoen euro in 2040) bij aan het elektriciteitsnet. Deze subsidie leidt tot een relatieve verlaging van de nettarieven omdat een kleiner deel van de investeringskosten via de nettarieven terugverdiend hoeven te worden. Daarnaast staat er een garantie van het Rijk aan TenneT uit. Het garantieplafond is momenteel 60,4 miljard euro. Deze garantie zorgt er voor dat TenneT goedkoper kan lenen. Deze goedkopere leningen leiden niet tot lagere tarieven. TenneT betaalt namelijk het financieringsvoordeel van de garantie als risicopremie aan de Staat.

Vraag 66

Vraag 66
Wat doet het kabinet om de verslechterende bedrijvendynamiek te verbeteren?

Antwoord op vraag 66
In de productiviteitsagenda die voor de zomer naar uw Kamer is gestuurd staan de maatregelen die het kabinet neemt om via arbeidsproductiviteitsgroei de structurele groei te verhogen. Daartoe brengt dit kabinet in de Taskforce Toekomstige Welvaart en Vestigingsklimaat en daarbuiten de randvoorwaarden voor een hoogproductieve economie op orde. Deze randvoorwaarden zijn cruciaal om de dynamiek in de economie weer aan te jagen. Denk aan de stikstofplannen, het versnellingsprogramma netcongestie en de vermindering van regeldruk. Met deze plannen neemt dit kabinet obstakels voor ondernemers om door te groeien weg en neemt de bedrijvendynamiek, en dus de productiviteitsgroei, weer toe. Het kabinet is zich er daarnaast van bewust dat ongerichte steunmaatregelen in crisistijd de economische dynamiek kunnen remmen, zoals tijdens de coronacrisis is gebleken. Om die reden heeft het kabinet eerder dit jaar met het maatregelenpakket Acties Weerbaarheid Energieschok bewust gekozen voor een gericht steunpakket voor de zwaarst getroffen sectoren en huishoudens met een laag inkomen, zodat de negatieve gevolgen voor de economische dynamiek zo beperkt mogelijk blijven.

Vraag 67

Vraag 67
Kunt u een overzicht geven van de maatregelen die het kabinet neemt om «meer werken te laten lonen», inclusief het budgettair belang? Kunt u tevens een overzicht maken van alle maatregelen van het kabinet die meer werken juist niet loont, inclusief het budgettair belang?

Antwoord op vraag 67
De belangrijkste maatregelen die dit kabinet neemt om werken lonender te maken in 2027 zijn de verhoging van de arbeidskorting (budgettair belang: 1.362 miljoen euro in 2027) en de verhoging van de vergoedingspercentages in de kinderopvangtoeslag (budgettair belang: 365 miljoen euro in 2027). De verhoging van de arbeidskorting leidt er toe dat werkenden netto meer overhouden van hun bruto salaris, maar heeft voor veel mensen geen effect op de mate waarin het loont om meer uren te gaan werken. Maatregelen waardoor de gemiddelde of marginale druk juist stijgen, zijn de verhogingen van de tarieven in de eerste en tweede schijf van de inkomstenbelasting (hoofdzakelijk) als gevolg van de ontwikkeling van de zorgpremies (budgettair belang: 2838 miljoen euro in 2027), de beperkte toepassing van de tabelcorrectiefactor (vrijheidsbijdrage) (budgettair belang: 1502 miljoen euro in 2027) en het bevriezen van het aanvangspunt toptarief (budgettair belang: 749 miljoen euro in 2027).

Het kabinet heeft de ambitie om meer werken meer te laten lonen. In het koopkrachtbeeld hebben werkenden dan ook de grootste verbetering ten opzichte van de cMEV. Dat komt voornamelijk door de verhoging van de arbeidskorting. Daarnaast is in augustus besloten om de schijftarieven in de inkomstenbelasting minder te verhogen dan aanvankelijk gepland. In het de factsheetbundel van het Belastingplan 2027 staat een overzicht van de maatregelen in de inkomstenbelasting die raken aan de koopkracht. In de SZW-begroting zijn alle maatregelen toegelicht met een effect op het inkomen in 2027.

Zoals aangekondigd in het coalitieakkoord verkent het kabinet onorthodoxe maatregelen om werken meer lonend te maken. Technisch zal worden onderzocht wat de mogelijkheden zijn van een voltijdsbonus, meerurenvoordeel en een arbeidskorting per uur. Zoals toegezegd door de minister van SZW tijdens het commissiedebat Arbeidsmarktbeleid en arbeidsmarktdiscriminatie op 24 juni jl. wordt de Kamer in het najaar nader per brief geïnformeerd.

Vraag 68

Vraag 68
Kunt u toelichten hoe het bedrag van 425 miljoen euro bij maatregel 16 (uitzonderen woningcorporaties van de ATAD-maatregel, tabel 4, p. 46) is opgebouwd? Welke aannames maakt u?

Antwoord op vraag 68
De basis van de raming wordt gevormd door de integrale aangiften vennootschapsbelasting over de periode 2016-2024. Aan de hand van deze aangiften is een simulatiemodel ontwikkeld waarop tot 2070 op bedrijfsniveau een te verwachten ontwikkeling van de Vpb-opbrengst wordt doorgerekend. In dit model zijn alle relevante regels met betrekking tot de vennootschapsbelasting opgenomen, inclusief de generieke renteaftrekbeperking (de earningsstrippingmaatregel) en de reguliere verliesverrekeningregels.

In het basispad van het model is doorgerekend wat de vennootschapsbelasting zou zijn zonder de wijziging. In het beleidspad is doorgerekend wat de vennootschapsbelasting zou zijn met de maatregel. Het verschil tussen het basispad en het beleidspad geeft het effect van de maatregel weer. Het totaal van het verschil over alle ondernemingen is het budgettaire effect.

In de simulatie is uitgegaan van de bestaande tariefstructuur in de vennootschapsbelasting: 19% tot een schijfgrens van 200.000 euro en 25,8% boven deze schijfgrens. Er is geen gedragseffect toegepast, omdat gedragsaanpassingen met betrekking tot de aard en plaats van de werkzaamheden bij woningcorporaties niet worden verwacht. Verder is gekeken in hoeverre er in de periode 2016-2024 ontwikkelingen waren die niet representatief zijn voor de toekomst. Bij woningcorporaties waren er in de periode 2013-2014 zeer grote afwaarderingen aanwezig, die grotendeels zijn teruggenomen in 2017 en 2018.

Hetzelfde patroon is aanwezig bij de buitengewone lasten en baten. Bij de imputatie van de toekomstige jaren (2025 en verder) is hierbij de aanname gedaan dat deze herwaarderingen, alsmede de buitengewone baten en lasten, slechts de helft zijn van de oorspronkelijke bedragen. Deze aanname is gebaseerd op de zichtbare patronen in de aangiftes van woningcorporaties. Dit heeft effect op de imputaties in de simulatie die gebaseerd zijn op de aangiftes uit 2017 en 2018.

Vraag 69

Vraag 69
Kunt u voorbeelden geven van eurozone landen die een gedeeltelijk (hybride) baten-lastenstelsel hanteren in hun begrotingsregels? Wat zijn hun EMU-saldi en EMU-schulden? Welke uitgaven worden in deze landen tot de categorie ‘investeringen’ geschaard en welke tot uitgaven?

Antwoord op vraag 69
Er zijn geen landen in de eurozone die dezelfde hybride constructie hanteren als Nederland ten aanzien van de begroting (kasstelsel binnen de Rijksbegroting, baten-lastenstelsel bij agentschappen/zelfstandige bestuursorganen). Oostenrijk is het beste voorbeeld van een ander soort hybride baten-lastenstelsel in de begroting. Parlementaire goedkeuring is hier vereist op zowel de budgetten op basis van baten-lasten en de budgetten op basis van kas.[23] Oostenrijk had in 2025 een EMU-saldo van – 4,2% bbp en een EMU-schuld van 81,5% bbp. In Oostenrijk worden uitgaven aan materiële activa, immateriële activa en de aankoop van aandelen in deelnemingen tot de categorie ‘investeringen’ gerekend. Onder andere uitgaven aan voorraden, onderhoud en onderwijs worden als reguliere uitgaven gecategoriseerd.

[23] Accrual Practices and Reform Experiences in OECD Countries | OECD (link)

Vraag 70

Vraag 70
Wat verklaart het verschil tussen de ontwikkeling van het EMU-saldo zoals geraamd door het kabinet en het CPB in 2026 en 2027?

Antwoord op vraag 70
De onderstaande tabel toont de verschillen tussen de CPB-raming en de raming van Financiën in de Miljoenennota. Beide ramingen zijn op basis van het macro-economische beeld uit de Macro Economische Verkenning 2027 (MEV). De kabinetsraming is gebaseerd op de departementale begrotingen en de belastingraming van het ministerie van Financiën; het CPB maakt een onafhankelijke raming en kan daarbij andere uitgangspunten hanteren. Met name op het gebied van onderuitputting hanteert het CPB andere uitgangspunten: het CPB verwacht in 2026 minder onderuitputting dan verwerkt is in de begroting en in 2027 juist meer onderuitputting. Zie paragraaf 1.4 bij het *Verantwoordingsdocument MEV 2027* van het CPB voor meer toelichting op de onderuitputtingsraming van het CPB.

De overige beleidsmatige verschillen komen onder andere omdat het CPB verwacht dat de woningbouwmiddelen uit het HLA van kabinet Schoof vertraagd uitgegeven worden en het CPB de apparaatskorting Rijk uit het coalitieakkoord niet volledig overneemt. Zie bijlage A bij het *Verantwoordingsdocument MEV 2027* van het CPB voor meer toelichting op de beleidsmatige verschillen.

De verschillen in de post ‘Saldo decentrale overheden en overige verschillen’ worden voor 2026 vooral verklaard door een negatievere raming van het saldo decentrale overheden door het CPB. Voor 2027 wordt deze post vooral verklaard door een lagere raming van de uitgaven aan zorg en rente door het CPB.

Tabel 42 Verschillen tussen saldoraming CPB en kabinet

In procenten bbp	**2026**	**2027**
EMU-saldo kabinet	**– 2,3%**	**– 2,9%**
Raming onderuitputting en overige beleidsmatige verschillen	– 0,1%	0,5%
Verschil inkomsten	0,0%	0,1%
Saldo decentrale overheden en overige verschillen	– 0,3%	0,1%
EMU-saldo CPB	**– 2,7%**	**– 2,2%**

Vraag 71

Vraag 71
Kunt u nader toelichten wat de verschillen zijn in de raming van de onderuitputting door het kabinet en het CPB voor 2026? En wat zijn de belangrijkste overige beleidsmatige verschillen?

Antwoord op vraag 71
Zie antwoord vraag 70

Vraag 72

Vraag 72
Kunt u de rentelasten op de staatsschuld t/m 2031 weergeven en de gevoeligheid daarvan bij een rentestijging van 1 procentpunt over de gehele curve, na 1, 3 en 5 jaar?

Antwoord op vraag 72
Zie onderstaande tabel. Voor de gevoeligheidsanalyse is uitgegaan van een rentestijging van zowel de lange als de korte rente, waarbij het effect op zowel de vlottende als de vaste schuld is meegenomen.

Tabel 43 Gevoeligheid rentelasten staatschuld (vlottend en vast) voor rentestijging (lang en kort)

	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Stand Miljoenennota 2027	8.056	11.632	12.480	14.306	15.931	17.503
Δ 1%-punt rentestijging na 1 jaar		1.385	2.040	2.690	3.332	3.960
Δ 1%-punt rentestijging na 3 jaar				1.327	1.968	2.597
Δ 1%-punt rentestijging na 5 jaar						1.305

Vraag 73

Vraag 73
Wat merken burgers en mkb-ondernemers in het dagelijkse leven van hoge publieke schulden?

Antwoord op vraag 73
De totale overheidsschuld heeft effect op de risicopremie die de overheid betaalt, een grotere overheidsschuld betekent een hogere af te dragen premie. De risicopremie op (staats)obligaties fungeert als een referentiepunt voor premies op private leningen en beïnvloedt daarmee de rentelasten die ondernemers en burgers betalen op bijvoorbeeld hypotheken, studieschuld en leningen (zie Miljoenennota 2027 paragraaf 1.3.2). Hogere publieke schulden leiden tot onzekerheid bij burgers en ondernemers omdat dit ruimte wegneemt voor de overheid om bij toekomstige crises steun te verlenen, daarnaast moet deze schuldpositie uiteindelijk ook weer worden teruggebracht, met hogere lasten of lagere voorzieningen voor burgers en bedrijven tot gevolg.

Vraag 74

Vraag 74
Kunt u een overzicht maken van alle maatregelen die met deze Miljoenennota zijn teruggedraaid t.o.v. de Startnota, inclusief het budgettair belang? Kunt u hetzelfde overzicht maken van de maatregelen die aanvullend zijn genomen t.o.v. de Startnota, inclusief het budgettair belang?

Antwoord op vraag 74
Een overzicht van maatregelen die aanvullend zijn genomen t.o.v. Startnota is terug te vinden in de kadertoets van de Miljoenennota 2027. Uitgebreidere toelichtingen van alle maatregelen zijn tevens terug te vinden in de Verticale Toelichtingen.

Vraag 75

Vraag 75
Kan in tabelvorm geschetst worden hoe de lastenontwikkeling in dit pakket zich heeft ontwikkeld ten opzichte van de startnota en ten opzichte van het basispad uit het vorige kabinet, uitgesplitst per maatregel?

Antwoord op vraag 75
In het Belastingplan is zichtbaar dat de inkomstenbelasting volgend jaar met 4 miljard euro omhoog gaat.

Dit komt voor het overgrote deel (80%) door maatregelen in de inkomstenbelasting die samenhangen met de maatregelen in de zorg. Het kabinet neemt maatregelen in de zorg die een stijging van de premies van 2,4 miljard euro voorkomt en structureel 4,6 miljard euro per jaar. Deze premies vallen buiten het Belastingplan.

Deze augustus zijn ten opzichte van de startnota maatregelen genomen in het kader van een koopkrachtpakket. Zo is onder andere de arbeidskorting fors verhoogd om werkenden er niet teveel op achteruit te laten gaan, zijn de tarieven eerste en tweede schijf verlaagd.

Naast de lastenmaatregelen in de inkomstenbelasting zijn andere belastingen aangepast. Zo is er een miljard lastenverlichting op consumptie gerealiseerd in het augustuspakket, waaronder lagere accijnzen en lagere vliegbelasting.

In de Miljoenennota 2027 (kamerstuk 37 020, nr 1) is in tabel 4 het inkomstenkader met de verschillende maatregelen weergegeven. Dit betreffen beleidswijzigingen ten opzichte van de Voorjaarsnota 2026. In de Voorjaarsnota 2026 (kamerstuk 36 915, nr. 1) is in tabel 7 het inkomstenkader vastgesteld op basis van het coalitieakkoord. Dit betreffen de maatregelen van het Coalitieakkoord (startnota) ten opzichte van het basispad.

Vraag 76

Vraag 76
Kunt u een overzicht geven van alle ombuigingen uit het coalitieakkoord die sinds het aantreden van het kabinet zijn geschrapt, verzacht of uitgesteld, met per maatregel het budgettaire effect in 2027, 2031 en structureel?

Antwoord op vraag 76
Zie het antwoord op vraag 74.

Vraag 77

Vraag 77
Waarom komt het budgettair belang van de reeks uit het coalitieakkoord betreffende het verlagen van het maximum dagloon (zoals weergegeven in feitelijke vraag 194 behorende bij de Voorjaarsnota 2026 (Kamerstuk 36 915, nr. 3)) niet overeen met de reeks die in de Miljoenennota 2027 (pagina 38) of in de begroting SZW 2027 (pagina 27) staat om deze verlaging te schrappen? Waarom komt het optellen van deze bedragen niet uit op nul?

Antwoord op vraag 77
Het verschil is het gevolg van indexatie. De oorspronkelijke bezuiniging en het terugdraaien daarvan zijn beleidsmatig even groot, maar worden in de begroting weergegeven in het actuele prijspeil.

Vraag 78

Vraag 78
Kan in een tabel aangegeven worden hoe de maatregel ''inhouden LPO tranche 2027 en 2028 over CA-middelen" wordt verdeeld over de verschillende begrotingen? Hoe dienen deze besparingen gerealiseerd te worden op de departementale begrotingen?

Antwoord op vraag 78
Zie het antwoord op vraag 2.

Vraag 79

Vraag 79
Kunt u bevestigen dat, conform de aangenomen motie Grinwis/Stoffer (Kamerstuk 31 305, nr. 551), er geen prijsbijstelling wordt ingehouden op het Mobiliteitsfonds en het Deltafonds voor de tranches 2027 en 2028 en ook niet op de Aanvullende Post, in het licht van de onder de maatregelen 59 en 60 (tabel 3, p. 38-39) voorziene al dan niet voorwaardelijke inhouding van de prijsbijstelling indien de aanvullende onderuitputting niet wordt gerealiseerd? Waarom wel/niet?

Antwoord op vraag 79
In de Miljoenennota is besloten om de loon- en prijsbijstellingstranches 2027 en 2028 over gereserveerde Coalitieakkoord (CA) middelen in te houden (maatregel 59). Indien de aanvullende onderuitputting (maatregel 60) niet wordt gerealiseerd, wordt (een deel van) de loon- en prijsbijstelling ingehouden, dit wordt bezien bij Voorjaarsnota 2027 en 2028.

Vraag 80

Vraag 80
Kunt u bevestigen of het uitstel van de verhoging van het eigen risico (maatregel 27, tabel 3, p. 38) conform de gebruikelijke spelregels is doorvertaald naar het inkomstenkader en of dit heeft geleid tot een corrigerende verlaging van de tarieven in de IB en de aof? Waarom wel/niet?

Antwoord op vraag 80
Door het uitstel van de verhoging van het eigen risico zullen de zorguitgaven en de zorgpremies in 2027 stijgen ten opzichte van het basispad. Er is geen compenserende lastenverlichting toegepast om het EMU-saldo niet verder te belasten.

Vraag 81

Vraag 81
Kunt u een overzichtelijke uitsplitsing maken van de maatregelen in de Rijksbegroting 2027 die de Zvw-premie raken, inclusief impact op de IB-tarieven en de aof-premie, zowel in 2027 en de kabinetsperiode als structureel?

Antwoord op vraag 81
De tabel hieronder geeft een uitsplitsing van de kaderrelevante maatregelen in de verticale toelichting bij de Miljoenennota die de Zvw-premie raken. De overboeking doorbraakmiddelen sociaal domein is niet opgenomen in de tabel, omdat deze overboeking al eerder was opgenomen in de premieraming. De verticale toelichting Zorg staat in hoofdstuk 9 van de bijlage van de Miljoenennota (zie p. 253 en verder). Sommige posten van de verticale toelichting die onder overig vallen, zijn in de tabel gespecificeerd als dit de Zvw betreft.

In de tabel die daarop volgt, geeft de impact weer op de IB-tarieven en de aof-premie.

Tabel 44 Verticale toelichting kaderrelevante bijstellingen met effect op Zvw-premie

In miljoenen euro's (+=saldoverslechterend)	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Meevallers						
Actualisatie Zvw niet-akkoordsectoren	– 100	– 140	– 142	– 149	– 114	– 111
Actualisatie Zvw akkoordsectoren	– 354					
Correctie overschrijding IZA transformatiemiddelen*			– 129			
Overgang budgetbekostiging SEH		– 7				
Tegenvallers						
Actualisatie Zvw akkoordsectoren	361					
Actualisatie Zvw niet-akkoordsectoren	251	82	82	82	82	82
Correctie beschikbaarheidbijdrage medische vervolgopleidingen	48	8	8	8	8	8
Actualisatie Zvw eigen risico (ontvangsten)		– 2	42	8	10	10
Intensiveringen						
Uitstel van verhoging eigen risico met 60 euro naar 2028 *		613				
Uitstel van verhoging eigen risico met 60 euro naar 2028 (ontvangsten) *		437				
Ombuigingen						
Opleidingsplekken gezondheidszorgpsychologen		– 11	– 15	– 18	– 9	– 9
Overboekingen met andere begrotingen						
Overheveling middelen strategisch opleiden MSZ	0	247	247	247	247	247
Overheveling middelen opleiden in de wijkverpleging			60	60	60	60
Overheveling SPUK transformatiemiddelen	20	– 29	– 5			
Totale bijstelling Zvw	**225**	**1199**	**148**	**238**	**284**	**287**
W.v. relevant voor compenserende lastenverlichting **		150	148	237	284	286

* Deze mutaties zijn niet meegenomen in de compenserende lastenverzwaring of -verlichting.

** Door afronding kan de totaalreeks afwijken van de optelling van individuele Zvw-mutaties. In het lopende jaar wordt er geen compenserende lastenverlichting doorgevoerd.

Tabel 45 Gevolgen Zvw-bijstelling op inkomstenkader						
In miljoenen euro's (-=saldoverslechterend)	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Aandeel Zorgtoeslag		*37,20%*				
Nominale premie		75	74	119	142	144
Inkomensafhankelijke bijdrage		75	74	119	142	144
Zorgtoeslag		– 28	– 28	– 44	– 53	– 53
TES en TTS		– 73	– 72	– 116	– 139	– 140
AOF		– 49	– 48	– 77	– 92	– 93
Totale compenserende lastenverlichting		**– 150**	**– 148**	**– 237**	**– 284**	**– 286**

Vraag 82

Vraag 82
Wat is de budgettaire consequentie van het uitstellen van de verhoging van het eigen risico met 60 euro in 2027? Hoeveel is de inkomstenbelasting naar beneden bijgesteld als gevolg van dit uitstel?

Antwoord op vraag 82
Het niet verhogen van het eigen risico met 60 euro, leidt tot 437 miljoen euro lagere opbrengst van het eigen risico (financieringseffect, huishoudens betalen minder mee) en 613 miljoen euro aan hogere zorguitgaven (remgeldeffect, huishoudens gebruiken meer zorg). Per saldo zijn de verwachte totale netto zorguitgaven in 2027 1,05 miljard euro hoger dan wanneer het eigen risico wel verhoogd was in 2027.

Hogere zorguitgaven leiden automatisch tot hogere zorgpremies. Ook de lagere verwachte opbrengst uit het eigen risico zorgt ervoor dat zorgverzekeraars meer moeten ophalen met de zorgpremies. De zorgpremies nemen daarmee ook toe met grofweg een miljard euro en maken deel uit van het inkomstenkader. Er is geen compenserende lastenverlichting toegepast om het EMU-saldo niet verder te belasten.

Vraag 83

Vraag 83
Wat wordt het eigen risico in de jaren 2027 tot en met 2031, per jaar uitgesplitst?

Antwoord op vraag 83
De tabel hieronder geeft de verwachte hoogte van het eigen risico per jaar weer vanaf 2027 tot en met 2031. Voor de jaren 2028 tot en met 2031 betreft dit een raming: de precieze hoogte kan nog wijzigen wanneer de groei van de uitgaven in de Zorgverzekeringswet wijzigt.

Tabel 46 Verwachte hoogte eigen risico					
In euro’s	2027	2028	2029	2030	2031
Hoogte eigen risico	400	465	475	490	505

Vraag 84

Vraag 84
Wat zijn de gasbaten in 2026 en 2027?

Antwoord op vraag 84
De gasbaten bestaan uit het dividend van Energie Beheer Nederland (EBN), het dividend van GasTerra en de mijnbouwheffingen (winstaandeel, cijns en oppervlakterecht). In onderstaande tabel staan de verwachte ontvangsten voor 2026 en 2027. Op basis van het vastgestelde dividendbeleid van EBN keert EBN in 2026 en 2027 geen dividend uit.

Tabel 47		
Bedragen in miljoenen euro	**2026**	**2027**
Dividend Energie Beheer Nederland	0,0	0,0
Dividend GasTerra	3,6	3,6
Mijnbouwheffingen	81,0	43,0
Totaal	84,6	46,6

Vraag 85

Vraag 85
Hoe wordt de beoogde verhoging van de kinderopvangtoeslag in 2027 vormgegeven, gegeven het resterende beschikbare budget van circa 365 miljoen euro? Klopt het dat het verlagen van de verhoging van de kinderopvangtoeslag in 2027 vanwege de voorschotsystematiek ook leidt tot lagere uitgaven in 2026? Zo ja, hoe hoog is dit budgettaire effect?

Antwoord op vraag 85
Het ontwerpbesluit met de vormgeving van de verhoging van de kinderopvangtoeslag is op 15 september naar uw Kamer gestuurd voor voorhang door de Minister van Werk en Participatie en de Staatssecretaris van Financiën. In het ontwerpbesluit wordt de vormgeving van de verhoging toegelicht.

De verhoging bestaat uit vier onderdelen. Ten eerste ontvangen ouders met een inkomen tot ongeveer 72.000 euro een vergoedingspercentage van 96% voor de opvangkosten van het eerste kind. Ten tweede wordt de vaste voet (het vergoedingspercentage waar ouders ten minste recht op hebben, ongeacht hun inkomen) in de eerste kindtabel in 2027 verhoogd van 36,5% naar 39,1%. De vaste voet wordt daardoor met 2,6 procentpunt verhoogd. Ten derde nemen de vergoedingspercentages op het afbouwpad van de kinderopvangtoeslag toe. Ouders met een toetsingsinkomen tussen de circa 72.000 en 179.000 euro ontvangen in 2027 een vergoedingspercentage dat 5,1 procentpunt hoger ligt dan in 2026 in de eerste kindtabel. Ten vierde worden de vergoedingspercentages in de tweede kindtabel verhoogd met 1,5 procentpunt voor alle ouders die geen vergoedingspercentage van 96% ontvangen.

Het verlagen van de verhoging van de toeslag in 2027 leidt inderdaad tot een lager voorschot in 2026. Dit effect wordt geraamd op circa 31 miljoen euro. Het lagere voorschot zal bij de eerstvolgende gelegenheid in de begroting van SZW worden verwerkt.

Vraag 86

Vraag 86
Kunt u de overige ombuigingen op de sociale zekerheid uit het coalitieakkoord, die wel doorgaan, inclusief het budgettair belang benoemen? Kunt u dezelfde opsommingen maken op het gebied van zorg, inclusief het budgettair belang?

Antwoord op vraag 86
In onderstaande tabellen zijn de actuele standen van ombuigingen op het gebied van sociale zekerheid en zorg weergegeven. Dit beeld is exclusief de rijksbrede subsidietaakstelling, de efficiencytaakstelling en de maatregel vernieuwing rijksdienst en slagvaardige overheid.

Tabel 48 Actuele stand ombuigingen sociale zekerheid							
In miljoenen euro's (+ = saldoverslechtering)	2026	2027	2028	2029	2030	2031	struc.
WW-duurverkorting naar 12 maanden*			5		– 718	– 1.246	– 1.172
WW overige maatregelen**			5	5	– 293	– 622	– 623
IVA afschaffen (incl. taakherschikking)	6	14	13	17	– 56	– 210	– 1.229
Vervallen compensatieregeling transitievergoeding***			– 506	– 792	– 831	– 870	– 870
Korting re-integratiemiddelen			– 100	– 100	– 100	– 100	– 100
Totaal	**– 18**	**– 538**	**– 925**	**– 1.658**	**– 2.893**	**– 4.040**	**– 5.025**

*Incl. duurverkorting naar 18 maanden van Kabinet Schoof.

**Betreft vertraagde opbouw van WW-rechten, aanscherping voorwaarden voor instroom (referte-eis) en verhoging uitkering van 75% naar 80% in de eerste twee maanden.

***Twee maatregelen rond compensatieregeling transitievergoeding zijn samengevoegd: vervallen (CA) en beperken (Schoof).

Tabel 49 Actuele stand ombuigingen zorg

In miljoenen euro's (+ = saldoverslechtering)	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Struc.
Eigen risico niet verlagen en indexeren per 2027		– 3.705	– 3.926	– 4.127	– 4.222	– 4.317	– 4.766
Verhoging eigen risico met 60 euro per 2027*			– 1.019	– 1.023	– 1.026	– 1.112	– 1.122
Tranchering eigen risico op 150 euro			– 200	– 200	– 200	– 200	– 200
Passende zorg (wet- en regelgeving)				– 112	– 198	– 266	– 548
Versterken informatieplicht zorgverzekeraars**				– 110	– 120	– 120	– 190
Afschaffen vergoeding ongecontracteerde zorg				– 150	– 150	– 150	– 150
Selectie geneesmiddelen uit basispakket en strakker pakketbeheer			– 35	– 115	– 150	– 150	– 150
Bestuurlijk akkoord Wlz / Scheiden wonen en zorg***			– 542	– 786	– 1.027	– 1.251	– 1.251
Vrijvallen resterende envelop ouderenzorg		– 8	– 321	– 320	– 470	– 470	– 470
Huishoudelijke hulp uit Wmo met vangnet				– 435	– 435	– 435	– 435
Gelijktrekken vermogensgrenzen zorgtoeslag naar heffingsvrij vermogen		– 24	– 289	– 299	– 311	– 329	– 329
Eigen bijdrage wijkverpleging		15	15	– 225	– 225	– 225	– 225
Aftrek specifieke zorgkosten			– 66	– 133	– 147	– 152	– 154
Vervolgopleidingen medisch-specialisten				– 110	– 110	– 110	– 110
Beschikbaarheidbijdrage academische zorg				– 100	– 100	– 100	– 100
Totaal	**0**	**– 3.722**	**– 6.383**	**– 8.245**	**– 8.892**	**– 9.387**	**– 10.200**

*De raming voor het remgeld is geüpdatet na publicatie van het coalitieakkoord.

**Versterken informatieplicht zorgverzekeraars is in het voorjaar vervroegd.

***De opgave is ten opzichte van het CA verhoogd met het terugdraaien van de tariefmaatregelen in de gehandicaptenzorg (Kamerstuk 34104, nr. 473).

Vraag 87

Vraag 87
Hoeveel wordt er nu in totaal omgebogen op sociale zekerheid? Hoeveel verschilt dit met het begin van de kabinetsperiode?

Antwoord op vraag 87
In onderstaande tabel zijn de optellingen van de ombuigingen op sociale zekerheid weergegeven ten tijden van het coalitieakkoord en na de augustusbesluitvorming.

Tabel 50 Totale ombuigingen op sociale zekerheid bij CA en na augustusbesluitvorming

In miljoenen euro's (+ = saldoverslechtering)	2026	2027	2028	2029	2030	2031	struc.
Ombuigingen sociale zekerheid bij coalitieakkoord	– 16	– 775	– 1.435	– 2.857	– 3.839	– 4.400	– 8.275
Ombuigingen sociale zekerheid na augustusbesluitvorming	– 18	– 538	– 925	– 1.658	– 2.893	– 4.040	– 5.025

Vraag 88

Vraag 88
Hoeveel wordt er nu in totaal omgebogen op zorg? Hoeveel verschilt dit met het begin van de kabinetsperiode?

Antwoord op vraag 88
In de onderstaande tabel staan alle ombuigingen op de zorg uit het coalitieakkoord (CA). De rijksbrede taakstellingen uit het CA zijn geen onderdeel van het overzicht. Het totaal aan ombuigingen op zorg is hoger door ombuigingen die zijn ingeboekt tijdens het kabinet-Rutte IV en het kabinet-Schoof. Per saldo nemen de uitgaven aan zorg overigens nog steeds elk jaar toe: de ombuigingen op zorg remmen de autonome stijging van de zorguitgaven af.

In de Miljoenennota 2027 is de verhoging van het eigen risico met een jaar uitgesteld (+1.050 miljoen euro in 2027) en is de opbrengst van zorgfraude taakstellend ingeboekt (-50 miljoen euro structureel).

Tabel 51 Ombuigingen zorg uit het coalitieakkoord

In miljoenen euro's (+ = saldoverslechtering)	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Struc.
Eigen risico niet verlagen en indexeren per 2027		– 3.705	– 3.926	– 4.127	– 4.222	– 4.317	– 4.766
Verhoging eigen risico met 60 euro per 2027*		– 1.050	– 1.019	– 1.023	– 1.026	– 1.112	– 1.122
Tranchering eigen risico op 150 euro			– 200	– 200	– 200	– 200	– 200
Passende zorg (wet- en regelgeving)				– 112	– 198	– 266	– 548
Versterken informatieplicht zorgverzekeraars**				– 110	– 120	– 120	– 190
Afschaffen vergoeding ongecontracteerde zorg				– 150	– 150	– 150	– 150
Selectie geneesmiddelen uit basispakket en strakker pakketbeheer			– 35	– 115	– 150	– 150	– 150
Bestuurlijk akkoord Wlz / Scheiden wonen en zorg***			– 542	– 786	– 1.027	– 1.251	– 1.251
Vrijvallen resterende envelop ouderenzorg		– 8	– 321	– 320	– 470	– 470	– 470
Huishoudelijke hulp uit Wmo met vangnet				– 435	– 435	– 435	– 435
Gelijktrekken vermogensgrenzen zorgtoeslag naar heffingsvrij vermogen		– 24	– 289	– 299	– 311	– 329	– 329
Eigen bijdrage wijkverpleging		15	15	– 225	– 225	– 225	– 225
Aftrek specifieke zorgkosten			– 66	– 133	– 147	– 152	– 154
Vervolgopleidingen medisch-specialisten				– 110	– 110	– 110	– 110
Beschikbaarheidbijdrage academische zorg				– 100	– 100	– 100	– 100
Totaal	**0**	**– 4.772**	**– 6.383**	**– 8.245**	**– 8.892**	**– 9.387**	**– 10.200**

*De raming voor het remgeld is geüpdatet na publicatie van het coalitieakkoord.

**Versterken informatieplicht zorgverzekeraars is in het voorjaar vervroegd.

***De opgave is ten opzichte van het CA verhoogd met het terugdraaien van de tariefmaatregelen in de gehandicaptenzorg (Kamerstuk 34104, nr. 473).

Vraag 89

Voor welke soort projecten is de reeks onder punt 43, investering regionale mobiliteit/ontsluiting, bedoeld? Zijn middelen uit deze reeks onder andere bedoeld voor de vier nieuwe grootschalige woningbouwlocaties -

Hengelo/Enschede, Helmond, Apeldoorn en Alkmaar - die tot nu toe nul euro toegewezen hebben gekregen voor het bereikbaar maken van de door hen te bouwen 30.000 woningen? Kan uit deze middelen ook de fout in de Brede Doeluitkering van het vorige kabinet worden hersteld, waardoor er onbedoeld in 2027 73 miljoen euro, en structureel 110 miljoen euro, wordt bezuinigd op het stads- en streekvervoer in en om de drie grootste steden van Nederland?

Antwoord op vraag 89
De structurele middelen voor regionale mobiliteit/ontsluiting zijn onlangs toegevoegd aan het Mobiliteitsfonds. Deze middelen zijn onderdeel van de herprioriteringsopgave van IenW, hierover wordt uw Kamer dit najaar geïnformeerd.

Vraag 90

Vraag 90
Kunt u de 1,3 miljard euro extra subsidie voor het CO2-opslagproject Aramis nader motiveren?

Antwoord op vraag 90
Deze subsidie is nodig zodat in 2027 gestart kan worden met noodzakelijke investeringen in het CO2-opslag project Aramis. Het gaat onder andere om investeringen in de aanleg van de benodige transportleiding. De opslag van CO2 is op relatief korte termijn cruciaal voor de verduurzaming van de industrie. Door onzekerheid in de markt is er onvoldoende vraag naar CO2-afvang, waardoor Energie Beheer Nederland (EBN) en Gasunie zonder aanvullende bijdrage naar verwachting geen positieve finale investeringsbeslissing (FID) kunnen nemen in 2027.

Vraag 91

Hoeveel geeft Nederland cumulatief t/m 2040 uit aan onderhoud en aanleg van infrastructuur? Hoeveel zou dit volgens adviesorganen moeten zijn?

Antwoord op vraag 91
Op het Mobiliteitsfonds en Deltafonds is tot en met 2040 circa 188 miljard euro aan budget gereserveerd voor onderhoud en aanleg van infrastructuur in Nederland. Daarvan is specifiek voor instandhouding 93 miljard gereserveerd, voor aanleg is 54 miljard gereserveerd en ondersteunend aan zowel aanleg als instandhouding (voornamelijk apparaat en DBFM) is er 41 miljard gereserveerd.

Vraag 92

Vraag 92
Kunt u bij maatregel 49 (intensivering ontwikkelingssamenwerking) een nadere uitsplitsing geven van de te besteden bedragen aan de verschillende doelen ten laste van de begroting Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, en kunt u daarbij aangeven wat voorheen reeds aan Oekraïne is uitgegeven?

Antwoord op vraag 92
Met maatregel 49 wordt er verwezen naar de intensivering op ontwikkelingssamenwerking waartoe is besloten bij Miljoenennota 2027. Deze intensivering bedraagt voor de jaren 2027 tot en met 2029 respectievelijk 367 miljoen euro, 384 miljoen euro en 391 miljoen euro. Deze middelen komen bovenop het reeds bestaande ODA-budget. De eerste tabel hieronder toont de doorverdeling van de intensivering. De tweede tabel toont de niet-militaire steun aan Oekraïne voor 2027 tot en met 2029. Voor de Nederlandse niet-militaire steun aan Oekraïne van de afgelopen jaren verwijs ik u naar de beantwoording van vraag 50.

Tabel 52 Doorverdeling intensivering ontwikkelingssamenwerking

In miljoenen euro's	2027	2028	2029
1.3 Handel en economie voor ontwikkeling	40	57	58
2.3 Klimaat	40	63	64
3.4 Onderwijs voor sociale ontwikkeling	15	30	30
4.1 Humanitaire hulp	40	63	64
4.2 Migratie en Ontheemding	18	28	29
4.3 Veiligheid en democratische rechtsorde	35	55	56
5.3 Oekraïne	149	89	89
5.4 Verdeelartikel (nog nader in te vullen)	30	0	1

Tabel 53 Niet-militaire steun aan Oekraïne, 2027-2029			
In miljoenen euro's	2027	2028	2029
Stand Voorjaarsnota 2026 (incl. NvW)	960	403	401
Aanvulling vanuit intensivering ontwikkelingssamenwerking + overige mutaties	152	89	89
Stand Miljoenennota 2027	1.112	492	490

Vraag 93

Kunt u toelichten waarop het bedrag van 6 miljoen euro bij maatregel 53 (Dienst Terugkeer en Vertrek, tabel 3, p. 43) is gebaseerd?

Antwoord op vraag 93
In 2027 wordt 6 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de Dienst Terugkeer en Vertrek (DTenV). Dit bedrag is gebaseerd op de verwachte toename van het aantal terugkeertrajecten, onder andere als gevolg van het Europese Asiel- en Migratiepact en de hogere verwachte afhandeling van asielverzoeken door de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). Een hoger aantal terugkeertrajecten vraagt om extra capaciteit bij de DTenV en om aanvullende middelen voor de uitvoering van het vertrek.

Vraag 94

Vraag 94
Hoeveel wordt er cumulatief geïnvesteerd in NADI? Hoeveel hiervan is saldorelevant? Over welke jaren zijn de investeringen gespreid?

Antwoord op vraag 94
Er wordt cumulatief 500 miljoen euro geïnvesteerd in de NADI over de jaren 2027 tot en met 2035. Deze middelen zijn EMU-saldorelevant.

Vraag 95

Kunt u nader toelichten op welke begrotingsposten de bij maatregel 60 (tabel 3, p. 44) opgenomen aanvullende onderuitputting wordt verondersteld?

Antwoord op vraag 95
De aanvullende onderuitputting kent geen concrete invulling, omdat vooraf niet aan te wijzen is waar op de begroting de onderbesteding plaats zal vinden. Gaandeweg het jaar wordt deze ingevuld. De invulling kan bestaan uit onderuitputting of andere meevallers van alle begrotingen.

Vraag 96

Kunt u toelichten wat het effect is van het niet indexeren van de schijfgrens van het toptarief (maatregel 4, tabel 4) op de afbouw van de algemene heffingskorting, gegeven het feit dat de afbouw van de algemene heffingskorting gekoppeld is aan het aangrijpingspunt van het toptarief? Welk deel van de budgettaire opbrengst komt vooruit uit het niet opschuiven van het aangrijpingspunt zelf en welk deel uit het effect op de algemene heffingskorting? Welke inkomenskwintielen dragen in welke mate de gevolgen van deze maatregel?

Antwoord op vraag 96
Het afbouwpercentage van de algemene heffingskorting wordt met de technische invulling van het koopkrachtpakket met 0,288%-punt steiler afgebouwd (van 6,35% naar 6,638%) vanaf minimumloon door de bevriezing van het aanvangspunt toptarief. De totale opbrengst van het bevriezen van het aanvangspunt toptarief in 2027 is 749 miljoen euro. Daarvan is 317 miljoen euro toe te wijzen aan de steilere afbouw van de algemene heffingskorting en 432 miljoen euro toe te wijzen aan het feit dat mensen eerder het toptarief betalen. Onderstaande tabel toont de inkomenseffecten van deze maatregel, uitgesplitst naar inkomenskwintiel.

Tabel 54	
	Mediaan effect (huishoudens met effect)
Alle huishoudens	– 0,1%
Inkomensgroepen	
1e (<=107% WML)	0,0%
2e (107-173% WML)	0,0%
3e (173-257% WML)	– 0,1%
4e (257-380% WML)	– 0,1%
5e (>380% WML)	– 0,2%

Vraag 97

Kunt u voor alle werkende inkomensgroepen een overzicht maken van hoeveel diegene er maandelijks netto op vooruit gaat op zijn loonstrookje als gevolg van het verhogen van de arbeidskorting?

Antwoord op vraag 97
De verhoging van de arbeidskorting is deel van de technische invulling van de koopkrachtmiddelen die in de augustusbesluitvorming zijn vrijgemaakt voor het verbeteren van de koopkrachtontwikkeling. De arbeidskorting wordt op alle knikpunten verhoogd met 173 euro.

Onderstaande tabel toont het netto effect van de verhoging van de arbeidskorting voor alleenstaande werknemers met een jaarlijks bruto-inkomen tussen de 20.000 en 150.000 euro. Op een bruto-inkomen van 150.000 (en hoger) is de arbeidskorting volledig afgebouwd, waardoor er geen inkomensvooruitgang meer plaatsvindt door de verhoging van de arbeidskorting.

Tabel 55 Netto effect van het verhogen van de arbeidskorting voor een alleenstaande werknemer, per inkomensniveau			
Bruto-inkomen per jaar	Netto effect per jaar		Netto effect per maand
20.000	173		14
30.000	173		14
40.000	173		14
50.000	173		14
60.000	173		14
70.000	173		14
80.000	173		14
90.000	173		14
100.000	173		14
110.000	173		14
120.000	173		14
130.000	173		14
140.000	173		14
150.000	0		0

**In de tabel is gerekend met een voltijdswerker (tenzij het inkomen lager is dan het wettelijk minimumloon) en een aftrekbare pensioenpremie van 6,32% zonder verdere aftrekposten.*

Vraag 98

Kunt u voor alle werkende inkomensgroepen een overzicht maken van hoeveel diegene er maandelijks netto op vooruit gaat op zijn loonstrookje als gevolg van verlagen van het tarief eerste en tweede schijf?

Antwoord op vraag 98
De verlaging van het tarief in de eerste en tweede schijf van de inkomstenbelasting is deel van de technische invulling van de koopkrachtmiddelen die in de augustusbesluitvorming zijn vrijgemaakt voor het verbeteren van de koopkrachtontwikkeling. De belastingtarieven nemen hierdoor volgend jaar met 0,06%-punt minder toe. Per saldo neemt het tarief in de eerste schijf en tweede schijf in 2027 toe met 0,57%-punt, wat in combinatie met eerdere Belastingplannen uitkomt op een stijging van respectievelijk 0,48%-punt en 0,6%-punt ten opzichte van 2026.

Onderstaande tabel toont het netto effect van het beperken van de toename van het tarief in de eerste en

tweede schijf met 0,06%-punt voor alleenstaande werknemers met een jaarlijks bruto-inkomen tussen de 20.000 en 150.000 euro. Het positieve effect van de maatregel is in euro's groter voor de hogere inkomens, omdat deze de eerste en tweede schijf (voor een groter deel) vol maken.

Tabel 56 Netto effect in euro's van het verlagen van het tarief in de eerste en tweede schijf voor een alleenstaande werknemer, per inkomensniveau

Bruto-inkomen per jaar	Netto effect per jaar	Netto effect per maand
20.000	12	1
30.000	18	1
40.000	23	2
50.000	29	2
60.000	34	3
70.000	40	3
80.000	46	4
90.000	47	4
100.000	47	4
110.000	47	4
120.000	47	4
130.000	47	4
140.000	47	4
150.000	47	4

**In de tabel is gerekend met een voltijdswerker (tenzij het inkomen lager is dan het wettelijk minimumloon) en een aftrekbare pensioenpremie van 6,32% zonder verdere aftrekposten.*

Vraag 99

Kunt u een overzicht maken van alle maatregelen van het kabinet die zowel positieve als negatieve gevolgen hebben voor de portemonnee van ouderen, inclusief het budgettair belang? Kunt u tevens inzichtelijk maken hoeveel ouderen in 2027 op de eindstreep overhouden in hun portemonnee als gevolg van de maatregelen van dit kabinetsbeleid?

Antwoord op vraag 99
De belangrijkste beleidsmaatregelen met gevolgen voor de koopkracht van ouderen zijn de verhogingen van de tarieven in de eerste en tweede schijf van inkomstenbelasting (hoofdzakelijk) als gevolg van de ontwikkeling van de zorgpremies (budgettair belang: 2838 miljoen euro in 2027), de beperkte toepassing van de tabelcorrectiefactor (vrijheidsbijdrage) (budgettair belang: 1502 miljoen euro in 2027), de verlaging van de ouderenkorting (budgettair belang: 197 miljoen euro in 2027), en het bevriezen van het aanvangspunt toptarief (budgettair belang: 749 miljoen euro in 2027). Per saldo leiden deze maatregelen tot een negatief inkomenseffect.

Door het totaal aan economische ontwikkelingen en beleid stijgt de mediane koopkracht van ouderen in 2027 naar verwachting met 0,3%. Er is echter sprake van spreiding binnen de groep ouderen. Sommige ouderen hebben bijvoorbeeld veel baat bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, waardoor hun aanvullende pensioenen fors kunnen worden verhoogd. In dat geval valt de koopkracht hoger uit. Als dat niet het geval is, kan de koopkrachtontwikkeling ook lager uitvallen.

Vraag 100

Kunt u voor de midden- en hoge inkomensgroepen een overzicht maken van hoeveel diegene er maandelijks netto op achteruit gaat op zijn loonstrookje als gevolg van het bevriezen van het aanvangspunt toptarief 2027 op het niveau van 2026?

Antwoord op vraag 100
Het bevriezen van het aanvangspunt van het toptarief is deel van de technische invulling van de koopkrachtmiddelen die in de augustusbesluitvorming zijn vrijgemaakt voor het verbeteren van de koopkrachtontwikkeling. De maatregel fungeert als gedeeltelijke dekking voor het verhogen van de arbeidskorting en het beperken van de tariefsverhogingen in de eerste en tweede schijf van de inkomstenbelasting. Het aanvangspunt van het toptarief wordt bevroren op het niveau van 2026 (€ 78.426).

Onderstaande tabel toont het netto effect van het bevriezen van het aanvangspunt van het toptarief voor

alleenstaande werknemers met een jaarlijks bruto-inkomen tussen de 20.000 en 150.000 euro. Mensen met een inkomen boven het aanvangspunt van het toptarief ondervinden het grootste negatieve effect op hun netto-inkomen, omdat hun inkomen deels tegen het toptarief wordt belast. Omdat het afbouwtraject van de algemene heffingskorting tussen het voltijds wettelijk minimumloon (wml) en het aanvangspunt van het toptarief plaatsvindt, krijgen mensen met een inkomen onder het aanvangspunt van het toptarief (maar boven het wml) ook met een negatief effect op het netto-inkomen te maken.

Tabel 57 Netto effect in euro's van het bevriezen van het aanvangspunt van het toptarief voor een alleenstaande werknemer, per inkomensniveau

Bruto-inkomen per jaar	Netto effect per jaar	Netto effect per maand
20.000	0	0
30.000	0	0
40.000	– 22	– 2
50.000	– 49	– 4
60.000	– 76	– 6
70.000	– 103	– 9
80.000	– 130	– 11
90.000	– 244	– 20
100.000	– 244	– 20
110.000	– 244	– 20
120.000	– 244	– 20
130.000	– 244	– 20
140.000	– 244	– 20
150.000	– 244	– 20

**In de tabel is gerekend met een voltijdswerker (tenzij het inkomen lager is dan het wettelijk minimumloon) en een aftrekbare pensioenpremie van 6,32% zonder verdere aftrekposten.*

Vraag 101

Kunt u aangeven hoeveel een huishouden met een gemiddeld waterverbruik jaarlijks meer gaat afdragen als gevolg van het verhogen van het tarief belasting op leidingwater?

Antwoord op vraag 101
Een gemiddeld huishouden verbruikt ca. 275 liter drinkwater per dag. Dit is ca. 100 kubieke meter per jaar. Een stijging van de belasting op leidingwater met 10 cent per kubieke meter betekent een gemiddelde lastenstijging per huishouden van € 10 per jaar.

Vraag 102

Kunt u nader toelichten wat de maatregel toespitsen energiebelastingvermindering op de huishoudens precies inhoudt? Wat voor financiële gevolgen heeft dit voor bedrijven? Kunt u de gevolgen uitdrukken in cijfers?

Antwoord op vraag 102
De belastingvermindering in de energiebelasting is een vast bedrag dat ongeacht de verbruikte hoeveelheid elektriciteit en aardgas in mindering wordt gebracht op de energierekening. In 2026 is het bedrag € 519,80 (exclusief 21% btw). Op dit moment wordt de belastingvermindering toegepast op elektriciteitsaansluitingen van objecten met een zogenoemde verblijfsfunctie. Het gaat om onroerende zaken die kunnen dienen tot woning of ten behoeve van een bedrijf of beroep of anderszins een verblijfsfunctie hebben.

Het object moet geschikt zijn voor mensen om er langdurig te verblijven. Het gaat om woningen maar bijvoorbeeld ook om het overgrote deel van de bedrijfspanden. Er is veel discussie tussen energieleveranciers en hun klanten enerzijds en tussen energieleveranciers en de Belastingdienst anderzijds over de vraag of sprake is van een verblijfsfunctie. Het toespitsen van de belastingvermindering op huishoudens houdt in dat de belastingvermindering alleen nog toegepast wordt op elektriciteitsaansluitingen van woningen. Op die manier ontvangen alleen nog huishoudens de vermindering.

De inschatting is dat de belastingvermindering in 9% van de gevallen wordt toegepast op een elektriciteitsaansluiting van een object dat géén woonfunctie heeft. In het eerste jaar waarin de toespitsing kan worden ingevoerd – 2030 – zou dat neerkomen op ongeveer 800.000 aansluitingen. Per elektriciteitsaansluiting gaat het dan om € 530,47. De budgettaire opbrengst van de maatregel komt hiermee in 2030 op 401 miljoen

euro (prijzen 2026).

Vraag 103

Vraag 103
Kunt u nader toelichten wat de maatregel «hoger vastgestelde premie Werkhervattingskas (Whk) door UWV» precies inhoudt? Wat voor effect heeft deze maatregel?

Antwoord op vraag 103
Het UWV stelt de Whk-premie voor het aankomende jaar vast. Dat moet het UWV zodanig doen dat de inkomsten uit de Whk-premie gelijk zijn aan de verwachte uitgaven ten laste van het fonds. De Whk-premie is daarmee dus lastendekkend. Voor 2027 heeft het UWV de Whk-premie 0,15 procentpunt hoger vastgesteld dan in 2026 (zie ook het antwoord op vraag 62). Dat heeft als effect dat publiek verzekerde werkgevers in 2027 meer Whk-premies gaan afdragen.

Vraag 104

Vraag 104
Kunt u bevestigen dat het maximum premieloon niet daalt en dat de compenserende lastenverzwaring ook niet door gaat, nu het verlagen van het maximum dagloon niet door gaat?

Antwoord op vraag 104
Het niet verlagen van het maximum premieloon leidt tot hogere premie-inkomsten, omdat de uitgaven en inkomsten gekoppeld zijn. Om deze hogere premie-inkomsten te compenseren worden de Aof-premie, Whk-premie, opslag Wko, AWf-premie en Ufo-premie verlaagd. Dit is het gespiegelde effect zoals gepresenteerd in de Voorjaarsnota 2026.

Vraag 105

Vraag 105
Hoe komt het dat de bedragen die zijn ingeboekt voor het verlagen van het maximum dagloon, de doorwerking daarvan op werkgeverspremies en de compenserende lastenverzwaring (maatregelen 17 t/m 21 uit tabel 7 inkomstenkader bij startnota uit de voorjaarsnota 2026 (Kamerstuk 36 915, nummer 1)) niet overeenkomen met de bedragen die zijn ingeboekt om dit terug te draaien (maatregelen 46 t/m 49 uit tabel 4 uit de miljoenennota 2027)?

Antwoord op vraag 105
In het regeerakkoord staat het voornemen om het maximumdagloon en het maximumpremieloon vanaf 2029 met 20 procent te verlagen. Voor de premie-inkomsten betekent een lager maximumdagloon dat de premieplichtige loonsom afneemt, waardoor minder premies worden betaald. Deze daling van de premie-inkomsten zou worden gecompenseerd door de premietarieven te verhogen. In de Miljoenennota 2027 is aangegeven dat deze maatregelen niet doorgaan. Het maximumdagloon en het maximumpremieloon gaan dus niet omlaag, en de premietarieven ook niet omhoog.

In de Voorjaarsnota stond een eerste berekening van het effect van een 20 procent lager maximumpremieloon op de premie-inkomsten. Dit telde op tot iets meer dan 2,3 miljard euro. Daartegenover stond dus een premiestijging van hetzelfde bedrag. Na het verschijnen van de CEP-raming van het CPB is de berekening herijkt. Hieruit volgt dat de premie-inkomsten iets meer dan 2,6 miljard euro dalen, en de premie-inkomsten dus met 2,6 miljard euro moeten stijgen. Deze actuelere bedragen zijn opgenomen in de Miljoenennota, waar de maatregel uit het regeerakkoord ongedaan wordt gemaakt.

Vraag 106

Vraag 106
Hoe hoog zou de premieverhoging zijn voor de Aof, Whk, Wko, Awf en Ufo zijn als de verlaging van het maximum dagloon (en maximum premieloon) wel door zou gaan? Kunt u dit uitsplitsen per premie? Kunt u dit tevens weergeven in termen van premieverhoging in percentage(punten) en in miljoenen euro's?

Antwoord op vraag 106
Als de verlaging van het maximumpremieloon met 20% door zou gaan dan zou dat zorgen voor 2,6 miljard aan gederfde premie-inkomsten (in prijzen 2026). In onderstaande tabel staan de tariefstijgingen die nodig zijn om per fonds de gederfde inkomsten goed te maken. Deze tariefmutaties, en de andere tariefmaatregelen uit het regeerakkoord, staan ook toegelicht in de technische kamerbrief over de fondsensystematiek

werknemersverzekeringen (Kamerstukken II 2025/26, 32716 nr. 67).

Figuur 5

Doorwerking verlagen maximumdagloon op werkgeverspremies		2029 miljoen euro	2029 tariefmutatie
Arbeidsongeschiktheidsfonds	Aof	1.675	0,45%
Werkhervattingskas	Whk	181	0,08%
Opslag kinderopvang	Wko	106	0,03%
Algemeen werkloosheidsfonds	AWf	639	0,22%
Uitvoeringsfonds voor de overheid	Ufo	47	0,05%
Totaal		2.649	

Vraag 107

Vraag 107
Kunt u toelichten waarom de hoger vastgestelde premie Werkhervattingskas (Whk) van 357 miljoen euro (maatregel 5, tabel 4, p. 46) niet, zoals gebruikelijk, wordt gecompenseerd via de Aof-premie?

Antwoord op vraag 107
De meevaller die is ontstaan door de hoger vastgestelde premie Werkhervattingskas is ingezet als dekking van het koopkrachtpakket. Met het koopkrachtpakket wordt de arbeidskorting verhoogd en worden de tarieven in de eerste en tweede schijf verlaagd.

Vraag 108

Als de ATAD-uitzondering van woningcorporaties 425 miljoen euro kost, hoeveel kost het dan om de volledige Vpb voor corporaties af te schaffen?

Antwoord op vraag 108
Naar verwachting zal de belastinglast in 2028 ongeveer € 700 miljoen, oplopend naar ongeveer € 1,1 miljard structureel zijn.

Vraag 109

Waarom heeft u ervoor gekozen om de accijnskorting op diesel te verlengen en dat niet te doen voor benzine? Hoeveel zou het verlengen van de accijnskorting op benzine hebben gekost?

Antwoord op vraag 109
Ook de accijnskorting op benzine wordt voor 2027 verlengd. Hiervoor is in het Belastingplan 2027 900 miljoen euro beschikbaar. Voorgesteld wordt om het accijnstarief voor 2027 op benzine licht te verhogen, maar niet te indexeren, waardoor de accijnskorting voor 2027 de facto ruimer wordt. De accijnskorting gaat naar € 0,17643 per liter in 2027, ten opzichte van € 0,15738 per liter in 2026. Met de nota van wijziging wordt aanvullend de accijnskorting op diesel voor 2027 volledig verlengd. Hiervoor is 475 miljoen euro gereserveerd. De Miljoenennota 2027 vermeldt bij de aanvullende besluitvorming daarom alleen de maatregel «verlengen accijnskorting op diesel». Het totale budgettaire beslag van de verlenging van de accijnskorting in 2027 bedraagt daarmee circa 1.375 miljard euro.

Met het Belastingplan 2027 worden de kortingen op benzine en diesel vervolgens in samenhang geregeld. In 2027 blijft voor beide brandstoffen de korting bestaan. In 2028 wordt de korting voor zowel benzine als diesel gedeeltelijk afgebouwd. De gezamenlijke budgettaire derving van de accijnskorting op benzine en diesel bedraagt in 2028 750 miljoen euro. Per 1 januari 2029 wordt de korting voor beide brandstoffen volledig beëindigd.

Vraag 110

Kunt u aangeven welk deel van de structureel ingeschatte 425 miljoen euro voor de investeringscapaciteit woningcorporaties (ATAD) ziet op de aftrek van het voort te wentelen saldo aan renten uit voorgaande jaren?

Antwoord op vraag 110
Door een uitzondering van de earningsstrippingmaatregel is jaarlijks het volledige saldo aan renten in een aangiftejaar aftrekbaar voor woningcorporaties.[24] Daarnaast is het kabinet zich bewust dat veel

[24] Dit betreft alleen de renten die in aanmerking komen voor de earningsstrippingmaatregel, zoals genoemd in art. 15b Wet Vpb 1969.

woningcorporaties sinds de inwerkingtreding van de earningsstrippingmaatregel per 1 januari 2019 een bedrag aan voort te wentelen saldi aan renten hebben opgebouwd. In de nota van wijziging bij het Belastingplan 2027 zal hier nader op worden ingegaan. Het budgettaire beslag van de in de nota van wijziging opgenomen methodiek voor het voort te wentelen saldo aan renten uit voorgaande jaren bedraagt enkele miljoenen euro's per jaar.

Vraag 111

Kunt u nader toelichten wat de maatregel «langzamer afbouwen accijnskorting op diesel en benzine» precies inhoudt? Hoeveel bedraagt de accijnskorting nu, hoeveel zou hij worden en hoeveel langzamer wordt hij nu afgebouwd in de komende jaren?

Antwoord op vraag 111
De maatregel houdt in dat de accijnskorting op benzine en diesel in 2028 nog gedeeltelijk in stand blijft. Zonder deze maatregel vervalt de accijnskorting per 1 januari 2028 volledig. De volledige afbouw van de korting verschuift daarmee naar 1 januari 2029. De onderstaande tabellen laten voor benzine en diesel zien hoe het accijnstarief en de accijnskorting zich in de jaren 2026 tot en met 2029 ontwikkelen. Uit de tabellen volgt dat in 2028 nog een accijnskorting resteert van € 0,10195 per liter benzine en € 0,06897 per liter diesel. Vanaf 1 januari 2029 is de korting voor beide brandstoffen volledig afgebouwd.

Tabel 58 Overzicht accijnstarieven en accijnskorting benzine per liter

	2026	2027	2028	2029
Accijnstarief benzine in basispad[1]	€ 1,00207	€ 1,02812	€ 1,04868	€ 1,07280
Accijnstarief benzine[2]	€ 0,84469	€ 0,85169	€ 0,94673	€ 1,07280
Accijnskorting	€ 0,15738	€ 0,17643	€ 0,10195	€ 0,00

1 Accijnstarief per liter zonder korting en met jaarlijkse indexatie sinds 2022.
2 Het accijnstarief per liter ongelode benzine dat van toepassing is.

Tabel 59 Overzicht accijnstarieven en accijnskorting diesel per liter

	2026	2027	2028	2029
Accijnstarief diesel in basispad[1]	€ 0,65433	€ 0,67134	€ 0,68477	€ 0,70052
Accijnstarief diesel[2]	€ 0,55229	€ 0,55229	€ 0,61580	€ 0,70052
Accijnskorting	€ 0,10204	€ 0,11905	€ 0,06897	€ 0,00

1 Accijnstarief per liter zonder korting en met jaarlijkse indexatie sinds 2022.
2 Het accijnstarief per liter gasolie (diesel) dat van toepassing is.

Vraag 112

Vraag 112
Hoe komt het dat het uitstellen van de verhoging van het eigen risico met 60 euro ervoor zorgt dat de zorgpremies met 1 miljard euro stijgen? Hoe is deze berekening precies gemaakt? En wat betekent dit voor de inkomstenbelasting?

Antwoord op vraag 112
Het niet verhogen van het eigen risico met € 60, leidt tot 437 miljoen euro lagere opbrengst van het eigen risico (financieringseffect, huishoudens betalen minder mee) en € 613 miljoen euro aan hogere zorguitgaven (remgeldeffect, huishoudens gebruiken meer zorg). Per saldo zijn de verwachte totale netto zorguitgaven in 2027 1,05 miljard euro hoger dan wanneer het eigen risico wel verhoogd was in 2027.

Hogere zorguitgaven leiden automatisch tot hogere zorgpremies. Ook de lagere verwachte opbrengst uit het eigen risico zorgt ervoor dat zorgverzekeraars meer moeten ophalen met de zorgpremies. De zorgpremies nemen daarmee ook toe met grofweg een miljard euro en maken deel uit van het inkomstenkader. Om het EMU-saldo niet verder te belasten, is bij deze maatregel niet gekozen om de lastenverzwaring, waartoe eerder besloten was, terug te draaien.

Vraag 113

Vraag 113
Met hoeveel stijgen de zorgpremies jaarlijks gemiddeld per persoon als gevolg van het uitstellen van de

verhoging van het eigen risico met 60 euro?

Antwoord op vraag 113
Een verhoging van het eigen risico in 2027 zou hebben geleid tot een lagere nominale premie en een lager percentage voor de inkomensafhankelijke bijdrage Zvw ten opzichte van het basispad. Met een verhoging van het eigen risico in 2027 is de verwachting dat de jaarpremie in 2027 €48 lager zou zijn. Het percentage voor de inkomensafhankelijke bijdrage Zvw zou dan met 0,05 procentpunt lager vastgesteld kunnen worden.

Vraag 114

Hoeveel werknemers maken ongeveer gebruik van de onbelaste reiskostenvergoeding en hoeveel kilometers leggen zij gemiddeld jaarlijks af?

Antwoord op vraag 114
Deze gegevens zijn niet exact bekend. Uit beschikbare gegevens van het CBS en onderzoek van Motivaction is op te maken dat er per jaar ongeveer 6 miljoen FTE gebruikmaken van de onbelaste reiskostenvergoeding, en dat zij gemiddeld bijna 5.000 km per jaar reizen voor werk.[25]

Vraag 115

Hoeveel duurder wordt een glaasje bier en een glaasje wijn als gevolg van het indexeren van de alcoholaccijns in de komende jaren (per jaar uitgesplitst)?

Antwoord op vraag 115
Onderstaande tabel laat voor een glas bier en wijn zien wat de huidige accijns is, de accijns na 1 jaar indexatie en de accijns na 6 jaar indexatie. Dit is het accijnstarief exclusief btw.

Tabel 60 Accijnsverhogingen voor bier en wijn, exclusief btw

Type consumptie	Huidige accijns	Accijns in 2027	Accijns in 2032
Een glas bier, 250 ml 5% alc.	€ 0,10150	€ 0,10404	€ 0,11566
Een glas wijn, 100 ml, 12% alc.	€ 0,09569	€ 0,09808	€ 0,10904

Vraag 116

Vraag 116
Hoe werkt de technische schuif tussen de inkomstenbelasting en de zorgpremie? Volgens welke wet is dit geregeld?

Antwoord op vraag 116
De uitgaven aan de Zorgverzekeringswet (Zvw) worden betaald uit de zorgpremies. De zorgpremies zijn lastendekkend. Daarnaast zijn zorgpremies onderdeel van het inkomstenkader. Er zijn twee premies: de nominale zorgpremies en de inkomensafhankelijke bijdrage (IAB). Deze financieren beide voor de helft de Zvw. Lagere uitgaven aan de zorg, leiden daarmee tot lagere premies, en daarmee tot lagere ontvangsten (en omgekeerd). Hierdoor heeft besluitvorming over de uitgaven aan de Zvw altijd een directe doorwerking op het inkomstenkader. De nominale zorgpremie werkt ook door op de zorgtoeslag, die ook onderdeel is van het inkomstenkader. Een tegenvaller in de zorguitgaven heeft dus twee effecten op de kaders: het leidt aan de ene kant tot minder ruimte onder het uitgavenkader en aan de andere kant tot een overschot binnen het inkomstenkader (door hogere zorgpremies).

In de Miljoenennota 2027 is de laatste mutatie (uitvoeringsinformatie) op de Zvw verwerkt. Per saldo is er een tegenvaller aan de uitgavenkant (hogere zorgkosten). Dit leidt tot hogere zorgpremies in het inkomstenkader. Om dit te compenseren is conform de gebruikelijke systematiek lastenverlichting toegepast middels verlaging van de tarieven in de 1e en 2e schijf in de IB en een verlaging van de Aof-premie.

Zie voor bijbehorende tabellen het antwoord op vraag 81.

[25] Ministerie van Financiën

Vraag 117

Vraag 117
De zorgpremie wordt geïnd door verzekeraars. Waarom is er een technische schuif met de inkomstenbelasting als de IB een andere ontvanger heeft?

Antwoord op vraag 117
Het inkomstenkader normeert de beleidsmatige lastenontwikkeling voor burgers en bedrijven. Het stuurt dus op de lastendruk, niet op de kasstroom of op de vraag wie de betaling ontvangt. Bepalend is of een betaling een collectieve last is. Daarvan is sprake bij een door de overheid opgelegde verplichte betaling waar geen concrete, individuele tegenprestatie tegenover staat, of bij een bijdrage voor een voorziening waarvan het gebruik verplicht is. De zorgverzekering is wettelijk verplicht en de hoogte van de premies volgt rechtstreeks uit de lastendekkende financiering van de Zvw-uitgaven, waarover het kabinet besluit. Zorgpremies zijn daarom vanwege het verplichte karakter van de zorgverzekering inkomstenkaderrelevant, net als de zorgtoeslag. Dat de nominale premie bij een private verzekeraar binnenkomt, verandert daar niets aan.

Voor een belastingplichtige is een hogere zorgpremie dus net zo goed een lastenverzwaring als een hoger tarief in de inkomstenbelasting. Het inkomstenkader stuurt op het totaal van de lasten. Daarom kan een stijging van de zorgpremies worden gecompenseerd met een verlaging van de tarieven in de eerste en tweede schijf van de inkomstenbelasting en van de Aof-premie.

Bij de keuze van het compensatie-instrument wordt ook gekeken naar de verdeling. De nominale premie drukt op huishoudens en wordt gecompenseerd via de inkomstenbelasting. De inkomensafhankelijke bijdrage drukt grotendeels op werkgevers en wordt gecompenseerd via de Aof-premie. Zo blijft niet alleen het totaal, maar ook de verdeling van de lasten tussen huishoudens en bedrijven in evenwicht. De schuif is per saldo neutraal voor het EMU-saldo: hogere premieontvangsten staan tegenover lagere belastingontvangsten.

Vraag 118

De helft van de gebruikers van de aftrek specifieke zorgkosten is AOW-gerechtigd en de meeste gebruikers hebben een inkomen tussen de 10.000 en 40.000 euro. Wat zijn de inkomenseffecten van het afschaffen van de regeling? Heeft deze maatregel effect voor de groep mensen die in armoede leven? Is de enveloppe tegemoetkoming chronisch zieken voldoende om deze negatieve inkomenseffecten voor lagere inkomensgroepen te compenseren? Met welke andere koopkrachtmaatregel kan dit effect gericht worden gecompenseerd voor deze groep?

Antwoord op vraag 118
Onderstaande tabel toont de inkomenseffecten van het afschaffen van de aftrek specifieke zorgkosten voor huishoudens die van deze regeling gebruikmaken. De tabel toont dus alleen de huishoudens die een effect ervaren door de maatregel. Dit is anders dan het koopkrachtbeeld, waarin de ontwikkeling van het besteedbaar inkomen voor huishoudens wordt geraamd op basis van alle relevante beleidsmaatregelen en macro-economische ontwikkelingen. In doorsnee ondervinden huishoudens met effect een negatief inkomenseffect van 0,7% door deze maatregel, waarbij uitkeringsgerechtigden er in doorsnee meer op achteruitgaan dan andere groepen. Voor 5% van de huishoudens is het negatieve inkomenseffect meer dan 5%. Dit is met name het geval bij gepensioneerden, uitkeringsgerechtigden en lagere inkomens. Voor deze groepen leidt het afschaffen van de aftrek ook tot lagere toeslagen, waardoor zij er meer op achteruitgaan dan andere groepen. In de tabel is geen rekening gehouden met het afschaffen van de tegemoetkoming specifieke zorgkosten, omdat deze geen onderdeel is van het rekenmodel voor de koopkrachtramingen van het Centraal Planbureau (MIMOSI).

De maatregel leidt tot een toename van de armoede onder personen vanaf 2028 van minder dan 0,1%-punt. Er zijn middelen gereserveerd om de impact van maatregelen in het coalitieakkoord te verzachten, via de enveloppe voor tegemoetkoming zorgkosten chronisch zieken van 350 miljoen euro. De precieze inzet van deze middelen moet nog ingevuld worden, waarbij de effecten van de verschillende maatregelen die betrekking hebben op zorgkosten meegewogen worden. In de augustusbesluitvorming in de zomer van 2027 wordt het koopkrachtbeeld voor 2028 integraal bekeken, inclusief de effecten van het afschaffen van de aftrek specifieke zorgkosten.

Voor de aftrek specifieke zorgkosten geldt ook dat deze negatief is geëvalueerd en zeer complex voor burgers en uitvoering, ook als het gaat om terugvorderingen en niet-gebruik.

Tabel 61 Inkomenseffecten afschaffen aftrek specifieke zorgkosten, voor huishoudens met effect

Inkomenseffecten	<-5%	– 5 tot – 2%	– 2 tot 0%	Mediaan (huishoudens met effect)	Aandeel huishoudens
Alle huishoudens	5%	16%	79%	– 0,7%	100%
Inkomensgroep					
1e (<=107% WML)	5%	17%	78%	– 0,8%	33%
2e (107-173% WML)	8%	19%	73%	– 0,9%	38%
3e (173-257% WML)	3%	13%	84%	– 0,6%	16%
4e (257-380% WML)	1%	12%	87%	– 0,4%	8%
5e (>380% WML)	1%	4%	94%	– 0,3%	5%
Inkomensbron					
Werkenden	1%	13%	86%	– 0,5%	30%
Uitkeringsgerechtigden	9%	26%	65%	– 1,3%	13%
Gepensioneerden	6%	16%	78%	– 0,8%	57%

Vraag 119

Vraag 119
Is er bij een hogere zorgpremie en lagere inkomstenbelasting minder budgettaire ruimte in de algemene middelen?

Antwoord op vraag 119
Zie antwoord op vraag 116.

Vraag 120

Hoeveel levert het schrappen van de aftrek specifieke zorgkosten per 2028 op en hoe verdeelt deze lastenverzwaring zich over inkomensdecielen en over AOW-gerechtigden versus werkenden?

Antwoord op vraag 120
Het kabinet schaft de aftrekpost voor specifieke zorgkosten af per 2028. Dit leidt tot een structurele opbrengst in het inkomstenkader van 560 miljoen euro vanaf 2028.

Op basis van het rekenmodel MIMOSI van het Centraal Planbureau (CPB) is een schatting gemaakt van hoe deze lastenverzwaring neerslaat bij de verschillende inkomensgroepen, die het CPB standaard hanteert in haar ramingen (zie onderstaande tabel). In de tabel is geen rekening gehouden met het afschaffen van de tegemoetkoming specifieke zorgkosten, omdat deze geen onderdeel is van het rekenmodel voor de koopkrachtramingen van het Centraal Planbureau. Het afschaffen van deze tegemoetkoming leidt vooral bij lagere inkomens tot een effect.

Tabel 62 Verdeling budgettair effectnaar inkomensgroep

	Aandeel van de lastenverzwaring
Alle huishoudens	100%
Inkomensgroepen	
1e (<=107% WML)	22%
2e (107-173% WML)	44%
3e (173-257% WML)	16%
4e (257-380% WML)	9%
5e (>380% WML)	9%
Inkomensbron	
Werkenden	26%
Uitkeringsgerechtigden	14%
Gepensioneerden	60%

Vraag 121

Hoe is het budgettaire beslag per jaar van de ATAD-vrijstelling voor woningcorporaties berekend?

Antwoord op vraag 121
Zie antwoord op vraag 68.

Vraag 122

Kan worden gekwantificeerd wat het verschil is tussen enerzijds de eerder in het coalitieakkoord voorziene vpb-faciliteit voor woningcorporaties en anderzijds de nu gekozen uitzondering op de renteaftrekbeperking? Wat is per jaar het verschil in financiële opbrengst voor de corporatiesector?

Antwoord op vraag 122
In het regeerakkoord is voor de faciliteit in de vennootschapsbelasting voor woningcorporaties taakstellend per 2028 een bedrag van € 250 miljoen per jaar beschikbaar gesteld, oplopend tot structureel € 325 miljoen per jaar vanaf 2032. Het kabinet geeft invulling aan deze faciliteit door woningcorporaties uit te zonderen van de earningsstrippingmaatregel in de vennootschapsbelasting. De budgettaire derving van de uitzondering voor woningcorporaties van de earningsstrippingmaatregel bedraagt jaarlijks € 425 miljoen vanaf 2028. Het verschil in financiële opbrengst voor woningcorporaties ten opzichte van de in het regeerakkoord opgenomen faciliteit bedraagt daarmee € 175 miljoen vanaf 2028, aflopend tot € 100 miljoen structureel vanaf 2032.

Vraag 123

De totale subsidie van de eigen woning – de hypotheekrenteaftrek – wordt verruimd doordat het tarief tweede schijf wordt verhoogd. Wat is hiervan het budgettaire gevolg binnen de hypotheekrenteaftrek?

Antwoord op vraag 123
Het belastingplan 2027 zorgt voor een verhoging van het aftrektarief van 0,57 procentpunt, namelijk van 37,59% naar 38,16%. Dit zorgt ervoor dat het budgettaire belang van de hypotheekrenteaftrek met 173 miljoen euro toeneemt.

Vraag 124

Wanneer dient u de nota van wijziging m.b.t. het Belastingplan 2027 in die de ATAD-uitzondering voor woningcorporaties wettelijk regelt? Staat de vormgeving hiervan wat het kabinet betreft al volledig vast?

Antwoord op vraag 124
Woningcorporaties vervullen een essentiële maatschappelijke taak bij het waarborgen van voldoende, betaalbare en passende huisvesting in Nederland. Daarom heeft het kabinet zich gecommitteerd aan de ambitieuze afspraken uit de Nationale Prestatieafspraken 2025-2035 (NPA). De NPA bevatten afspraken met woningcorporaties over hun bijdrage aan de volkshuisvestelijke opgaven voor de komende jaren. In het regeerakkoord zijn er afspraken gemaakt over een pakket maatregelen die een bijdrage leveren aan een grotere financiële slagkracht van de corporatiesector om uitvoering te kunnen geven aan de NPA.[26]

Een van deze maatregelen is een uitzondering voor woningcorporaties in de earningsstrippingmaatregel die wordt opgenomen in een nota van wijziging voor het wetsvoorstel Belastingplan 2027. Deze nota van wijziging zal na advies van de Raad van State zo spoedig mogelijk met uw Kamer worden gedeeld, zodat de nota van wijziging kan worden betrokken in de parlementaire behandeling van het Belastingplan 2027.

Vraag 125

Ontstaat door afschaffing van ATAD voldoende investeringsruimte om de Nationale Prestatieafspraken te verlengen? Zo nee, hoeveel investeringsruimte komen woningcorporaties tekort om de Nationale Prestatieafspraken te verlengen? Als de vpb voor corporaties wordt afgeschaft, zou het dan wel kunnen?

Antwoord op vraag 125
Het kabinet neemt verschillende maatregelen om de investeringsruimte van woningcorporaties te verbeteren. Alle maatregelen zorgen er tezamen voor dat de investeringsruimte van woningcorporaties met circa 28 miljard euro toeneemt. Circa 14 miljard euro komt beschikbaar door de voorgestelde uitzondering voor woningcorporaties in de earningsstrippingmaatregel. Bij de NPA zal ook rekening moeten worden gehouden met de meest recente macro economische omstandigheden.

Het volledig afschaffen van de vennootschapsbelasting (bovenop een uitzondering in de

[26] Kamerstukken II 2025/26, 29453 en 27962, nr 583.

earningsstrippingmaatregel) kan woningcorporaties circa 24 miljard euro aan extra investeringsruimte opleveren. In theorie kan hiermee de huidige NPA weer financieel haalbaar worden gemaakt en ontstaat er ook enige financiële ruimte om nieuwe afspraken te maken als de NPA aflopen. Wel dient voor het afschaffen van de vennootschapsbelasting voor woningcorporaties dekking te worden gevonden. Ook dient bij afschaffing van de Vpb rekening te worden gehouden met staatssteunrisico's. Daarnaast zullen woningcorporaties bij een volledige afschaffing van de vennootschapsbelasting tegen een verplichte eindafrekening over de stille reserves aanlopen (over met name de waardeontwikkeling van de woningen). Eerder is ingeschat dat een dergelijke fiscale eindafrekening de sector mogelijk 35 miljard euro gaat kosten. [27]Bovendien zal wanneer de wens bestaat om woningcorporaties uit te zonderen van deze eindafrekening, dit ook op staatssteun beoordeeld moeten worden.

Vraag 126

Wat is de consequentie voor woningcorporaties als bij de ATAD-uitzondering voor woningcorporaties als overgangsregime geldt dat met betrekking tot het in aftrek brengen van het voort te wentelen saldo aan renten dat is ontstaan vóór de aanvang van het eerste boekjaar dat aanvangt op of na 1 januari 2028, de huidige systematiek van de generieke renteaftrekbeperking van toepassing blijft?

Antwoord op vraag 126
Zoals in het antwoord op vraag 124 is aangegeven zal een uitzondering voor woningcorporaties in de earningsstrippingmaatregel worden opgenomen in een nota van wijziging voor het wetsvoorstel Belastingplan 2027 met een beoogde inwerkingtredingsdatum van 1 januari 2028. Dit heeft tot gevolg dat toekomstige renten van woningcorporaties niet meer in aftrek worden beperkt door de earningsstrippingmaatregel. Daarnaast is het kabinet zich bewust dat veel woningcorporaties sinds de inwerkingtreding van de earningsstrippingmaatregel per 1 januari 2019 een bedrag aan voort te wentelen saldi aan renten hebben opgebouwd. In de nota van wijziging bij het Belastingplan 2027 zal hier nader op worden ingegaan. Deze nota van wijziging zal na advies van de Raad van State zo spoedig mogelijk met uw Kamer worden gedeeld, zodat de nota van wijziging kan worden betrokken in de parlementaire behandeling van het Belastingplan 2027.

Vraag 127

Hoeveel vennootschapsbelasting betalen woningcorporaties naar verwachting nog in 2027, 2028 en structureel, nadat de ATAD-uitzondering voor woningcorporaties is ingecalculeerd? Welk aandeel in het operationele resultaat en de investeringskasstroom betreft dit?

Antwoord op vraag 127
Naar verwachting zal de belastinglast van woningcorporaties in 2027 ongeveer € 1,1 miljard zijn en in 2028 ongeveer € 700 miljoen, oplopend naar ongeveer € 1,1 miljard structureel. Deze belastinglast heeft betrekking zowel op de DAEB als de niet-DEAB activiteiten. Het aandeel van de vennootschapsbelasting in de operationele en investeringskasstroom tezamen bedraagt in 2027 naar verwachting ruim 6%. In 2028 zakt dit aandeel naar ruim 4%, daarna loopt het aandeel gestaag op tot ruim 8% in 2034. Dat komt mede door een afname van de investeringskasstroom.

Vraag 128

Hoeveel extra investeringsruimte ontstaat volgens u door de ATAD-uitzondering voor woningcorporaties, hoeveel extra nieuwbouwwoningen en verduurzamingsinvesteringen kunnen daarmee worden gefinancierd en welke veronderstellingen zijn daarbij gehanteerd?

Antwoord op vraag 128
De uitzondering van de earningsstrippingmaatregel in de vennootschapsbelasting levert woningcorporaties circa 14 miljard euro aan extra investeringsruimte op. Zie ook de beantwoording van vraag 125.

Bij een pro-rata verdeling van de extra investeringsruimte over de investeringsopgaven kunnen hiermee circa 35.000 nieuwe woningen worden gebouwd en circa 142.000 woningen worden verduurzaamd. Overigens is het goed om hierbij te vermelden dat de verkregen investeringsruimte door woningcorporaties gebruikt zal worden om de bestaande afspraken uit de NPA gestand te doen.

[27] Vergaderstukken I, 2024/25, 36735 nr. A

Vraag 129

Vraag 129
Waarom is voor 2027 geen compenserende lastenverlichting opgenomen voor de hogere zorgpremies als gevolg van het uitstel van de verhoging van het eigen risico? Hoe past dit binnen de begrotingsregels van het kabinet?

Antwoord op vraag 129
Zie antwoord op vraag 32.

Vraag 130

De doelstelling van de verlaging het hoge tarief van de vliegbelasting is het creëren van een gelijker speelveld. Wat zijn de inschattingen van lagere grenseffecten van deze maatregel?

Antwoord op vraag 130
De verwachte kwantitatieve beleidseffecten van de verlaging van het hoge tarief van de vliegbelasting zijn niet onderzocht. Wel zijn de verwachte beleidseffecten van de differentiatie van het tarief van de vliegbelasting (hierna: gedifferentieerde vliegbelasting) recent geactualiseerd naar aanleiding van de motie van het lid Hoogeveen. [28] In het geactualiseerde onderzoek is ook gekeken naar de mogelijke uitwijk door passagiers. [29]

Van de passagiers die ervoor kiezen om niet meer via Nederlandse luchthavens te vliegen, kiest een deel ervoor om via een buitenlandse luchthaven te reizen. Andere passagiers kiezen ervoor om over te stappen op andere vervoersmodaliteiten of om niet meer te vliegen. De verwachte additionele uitwijk van OD-passagiers (Origin Destination) naar buitenlandse luchthavens door de gedifferentieerde vliegbelasting is ongeveer 1%. De uitwijk verschilt per type vlucht. Voor korte vluchten wordt een verschuiving zichtbaar van buitenlandse luchtvaart en landvervoer naar luchtvaart vanaf Nederland. Voor middellange en lange vluchten is er uitwijk van Nederland naar buitenlandse luchthavens. Het kabinet verwacht dat de additionele uitwijk van OD-passagiers naar buitenlandse luchthavens door de gedifferentieerde vliegbelasting zal afnemen door de verlaging van het hoge tarief.

Vraag 131

De doelstelling van de differentiatie in de vliegbelasting is het internaliseren van de externe kosten van de luchtvaart. Met verlaging van het hoge tarief wordt dit effect deels tenietgedaan. Wat is het verwachte effect op CO2-uitstoot van langeafstandsvluchten door de maatregel?

Antwoord op vraag 131
De doelstelling van de differentiatie in de vliegbelasting is tweeledig: het realiseren van budgettaire opbrengst en het in hogere mate internaliseren van de externe kosten van de luchtvaart. Zoals benoemd in de beantwoording van vraag 57 zijn de verwachte kwantitatieve beleidseffecten van de verlaging van het hoge tarief van de vliegbelasting niet onderzocht. Wel is het onderzoek naar de verwachte beleidseffecten van de gedifferentieerde vliegbelasting recent geactualiseerd. [30]

Uit dit onderzoek komt naar voren dat de gedifferentieerde vliegbelasting zorgt voor een hogere mate van internalisatie van de externe kosten van de luchtvaart. De gedifferentieerde vliegbelasting zorgt naar verwachting ook voor een reductie van de CO_2-uitstoot van het vliegverkeer vanaf Nederlandse luchthavens van 1,6% tot 1,8% (0,1 tot 0,2 megaton CO_2). Deze reductie komt voornamelijk voort uit een verschuivingen tussen typen vluchten, namelijk van langere naar kortere vluchten met een lagere CO_2-uitstoot. Het totaal aantal vluchten vanaf Nederlandse luchthavens blijft naar verwachting gelijk vanwege de capaciteitsrestricties op Schiphol.

Het kabinet verwacht dat de verlaging van het hoge tarief zal leiden tot een minimale afname van de CO_2-reductie van de gedifferentieerde vliegbelasting, evenals een lagere mate van internalisatie van de externe kosten. De verlaging van het hoge tarief neemt niet weg dat de gedifferentieerde vliegbelasting ten opzichte van de huidige situatie nog steeds zorgt voor een reductie van de CO_2-uitstoot van het vliegverkeer vanaf Nederlandse luchthavens, evenals een hogere mate van internalisatie van de externe kosten.

[28] Kamerstukken II 2025/26, 36812, nr. 111.

[29] CE Delft (2026), Afstandsafhankelijke vliegbelasting, onderzoek uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, juni 2026.

[30] CE Delft (2026), Afstandsafhankelijke vliegbelasting, onderzoek uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, juni 2026.

Vraag 132

Kunt u een overzicht maken van alle koopkracht verbeterende en verslechterende maatregelen inclusief het budgettair belang?

Antwoord op vraag 132
De belangrijkste koopkrachtverbeterende maatregelen voor 2027 zijn de verhoging van de arbeidskorting met € 173 (budgettair belang van 1.362 miljoen euro in 2027) als onderdeel van de technische invulling van het koopkrachtpakket en de verhoging van de vergoedingspercentages in de kinderopvangtoeslag (budgettair belang van 365 miljoen euro in 2027). Daarnaast stijgen de tarieven in de eerste en tweede schijf van de inkomstenbelasting als gevolg van de zorgpremieontwikkeling (met 0,57%-punt, wat in combinatie met eerdere Belastingplannen uitkomt op een stijging van respectievelijk 0,48%-punt en 0,6%-punt ten opzichte van 2026 en een budgettair belang van 2.838 miljoen euro in 2027). Ook de beperkte toepassing van de tabelcorrectiefactor (vrijheidsbijdrage met budgettair belang van 1.502 miljoen euro in 2027) en het bevriezen van het aanvangspunt toptarief (budgettair belang van 749 miljoen euro in 2027) beïnvloeden de koopkracht.

Een volledig overzicht van alle beleidsmaatregelen met inkomenseffecten in 2027 is te vinden in paragraaf 7.2.9 van de SZW-begroting 2027. Per maatregel wordt ook steeds het mediane inkomenseffect getoond voor de huishoudens met een effect. Aandachtspunt hierbij is dat de mediane inkomenseffecten van verschillende maatregelen niet bij elkaar kunnen worden opgeteld, omdat niet alle huishoudens worden geraakt door elke maatregel.

Vraag 133

Vraag 133
Kan de ontwikkeling van de ODA-gelden sinds 2022 t/m 2031 worden weergegeven? Kunt u dit vergelijken met het alternatieve scenario waarin de BNI-koppeling niet was losgelaten?

Antwoord op vraag 133
Het ODA-budget is gekoppeld aan de ontwikkeling van het bruto nationaal inkomen (bni). Dit betekent dat 1% groei of krimp van het bni leidt tot 1% groei of krimp van het ODA-budget. Op deze manier blijft de ODA-prestatie langjarig stabiel. In lijn met het AIV-advies[31] wordt het ODA-budget één keer per jaar bijgesteld op basis van het Centraal Economisch Plan (CEP) van de CPB. Voorjaarsnota 2027 is het eerstvolgende moment waarop het ODA-budget wordt bijgesteld. Onderstaande tabel toont de horizontale ontwikkeling van het rijksbrede ODA-budget van 2022 tot en met 2031.

Tabel 63 ODA-budget 2022-2031

In miljoenen euro's	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
ODA-budget (stand Miljoenennota 2027)	6.214	6.892	7.020	6.858	6.411	6.418	6.756	7.193	6.656	6.320

Vraag 134

Kunt u weergeven hoe de (nominale) uitgaven aan sociale zekerheid jaarlijks stijgen t/m 2031?

Antwoord op vraag 134
De uitgaven aan sociale zekerheid zijn weergegeven in tabel 10 van de SZW-begroting voor 2027.[32] De tabel is voor de volledigheid hieronder weergegeven. Deze tabel is weergegeven in lopende prijzen, waarmee rekening wordt gehouden met toekomstige loon- en prijsontwikkeling. Daarnaast houden de bedragen rekening met niet-belastingontvangsten. Ook zijn de begrotingsgefinancierde uitgaven gecorrigeerd voor de rijksbijdragen aan de sociale fondsen, deze lopen mee in premiegefinancierde uitgaven. De premiegefinancierde uitgaven zijn inclusief de premies betaald over uitkeringen.

[31] Een stabiel en voorspelbaar ODA-budget | Adviesraad Internationale Vraagstukken

[32] Kamerstukken II 2026/27, 37 020 XV, nr. 2, p. 30

Tabel 64 Nominale uitgaven aan sociale zekerheid, 2026-2031						
	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Begrotingsgefinancierde SZ-uitgaven	33	35,1	36,8	39,1	40,3	41,8
wv. loon- en prijsbijstelling begrotingsgefinancierd	*0*	*1,2*	*2,3*	*3,5*	*4,5*	*5,6*
Premiegefinancierde SZ-uitgaven	93,2	99,2	104	109	112,7	116,6
wv. loon- en prijsbijstelling premiegefinancierd	*0*	*3,3*	*6,5*	*9,7*	*12,9*	*16,2*
Totale SZ-uitgaven (lopende prijzen)	**126,2**	**134,3**	**140,8**	**148,1**	**153**	**158,4**

Vraag 135

Kunt u weergeven hoe de (reële) uitgaven aan sociale zekerheid jaarlijks stijgen t/m 2031?

Antwoord op vraag 135
De ontwikkeling van de reële uitgaven aan sociale zekerheid is weergegeven in tabel 6 van de Miljoenennota, de horizontale ontwikkeling.[33] Voor de volledigheid is de reeks voor sociale zekerheid hieronder nogmaals weergegeven.

Tabel 65 Reële netto-uitgaven aan Sociale Zekerheid						
Horizontale ontwikkeling						
Netto-uitgaven (in miljarden euro)	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Sociale Zekerheid	124	128	131	134	134	136

Vraag 136

Vraag 136
Kunt u weergeven hoe de (nominale) uitgaven aan zorg jaarlijks stijgen t/m 2031?

Antwoord op vraag 136
In de onderstaande tabel is de nominale ontwikkeling van de netto premiegefinancierde zorguitgaven weergegeven. De nominale zorguitgaven stijgen met 25,9 miljard euro tussen 2026 en 2031.

Tabel 66 Nominale ontwikkeling netto premiegefinancierde zorguitgaven						
In miljarden euro's	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Premiegefinancierde zorguitgaven (nominaal)	104,4	110,7	114,4	119,3	124,5	130,3

Vraag 137

Vraag 137
Kunt u weergeven hoe de (reële) uitgaven aan zorg jaarlijks stijgen t/m 2031?

Antwoord op vraag 137
In de onderstaande tabel is de reële ontwikkeling van de netto premiegefinancierde zorguitgaven weergegeven. De reële zorguitgaven stijgen met 5,6 miljard euro tussen 2026 en 2031.

Tabel 67 Reële ontwikkeling netto premiegefinancierde zorguitgaven						
In miljarden euro's	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Premiegefinancierde zorguitgaven (reëel)	104,4	106,1	106,0	107,1	108,4	110,0

Vraag 138

Indien het nieuwe MFK een hogere bijdrage voor Nederland bevat, moet deze dan worden gefinancierd uit het inkomstenkader of uitgavenkader?

Antwoord op vraag 138
Het kabinet zet in op een beperking van de stijging van de Nederlandse afdrachten aan de EU. De EU-afdrachten zijn relevant voor het uitgavenkader. Een eventuele tegenvaller als gevolg van het nieuwe MFK zal conform begrotingsregels dus onder het uitgavenkader ingepast moeten worden.

Vraag 139

Welk deel van de defensie-intensivering richting 3,5% bbp in 2035 wordt gedekt door lastenverzwaring, welk deel door ombuigingen en welk deel door het EMU-saldo te laten verslechteren?

[33] Miljoenennota 2026 (Kamerstuk 36 800, nr. 1, p. 53)

Antwoord op vraag 139
De defensie-intensivering richting 2,8% in 2030 en 3,5% bbp in 2035 was onderdeel van de integrale besluitvorming voor het Coalitieakkoord en verwerkt bij Voorjaarsnota.

Vraag 140

In 2027 ontvangt het Rijk naar verwachting 481,2 miljard euro aan belastingen en premies (EMU-basis). De loon- en inkomstenbelasting, omzetbelasting (btw), zorgpremies, de vennootschapsbelasting en premies volks- en werknemersverzekeringen zijn hierin de grootste posten. Kunt u de opbrengsten uitsplitsen naar enerzijds loonbelasting en anderzijds inkomstenbelasting? Graag een toelichting op uw antwoord.

Antwoord op vraag 140
In 2027 wordt er 12,7 miljard euro inkomstenbelasting verwacht, en 103,7 euro loonbelasting. De loonbelasting is een voorheffing die wordt afgedragen door de werkgever, de inkomstenbelasting is de eindheffing op basis van het totale inkomen en aftrekposten.

Vraag 141

Hoe hebben de lasten op werk zich in de afgelopen 10 jaar ontwikkeld? Kan dit voor ieder jaar worden uitgesplitst in miljarden euro’s verhoging of verlaging?

Antwoord op vraag 141
Onderstaande tabel laat zien welk gedeelte van de rijksinkomsten bestaat uit lasten op arbeid. De ontwikkeling van deze inkomsten komt niet alleen door beleidswijzigingen, maar voornamelijk door economische ontwikkelingen zoals de loongroei. Hierbij is ook de jaar-op-jaar mutatie weergegeven sinds 2016.

Tabel 68 Rijksinkomsten vanuit de grondslag arbeid (in miljarden euro's)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Inkomsten uit grondslag arbeid	137,1	144,7	151,6	155,5	155,6	160,4	172,3	184,3	199,2	214,3	221,0
Jaar-op-jaar mutatie	-	7,6	6,9	4,0	0,0	4,8	11,9	12,0	14,9	15,2	6,7

Vraag 142

Kunt u een overzicht geven van de beleidsmatige lastenontwikkeling in de periode 2026 t/m 2031 en daarbij onderscheid maken tussen gezinnen en bedrijven? Kunt u dit zowel inclusief als exclusief het basispad vermelden en daarbij tevens een onderheid maken in de onderdelen inkomen en arbeid, vermogen en winst, klimaat en milieu en overige lasten (graag per onderdeel uitsplitsen)?

Antwoord op vraag 142
Onderstaande tabel geeft een splitsing weer van de beleidsmatige lastenontwikkeling (blo) naar huishoudens, bedrijven buitenland en een splitsing naar arbeid, kapitaal en consumptie. Een kruistabel tussen deze categorieën is niet beschikbaar. De onderste twee regels in de tabel geeft binnen de categorie consumptie weer welke lasten betrekking hebben op milieuheffingen.[34]

Tabel 69 blo effect (in miljard euro) (= in standen)

blo effect(min = lastenverlichting)	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Huishoudens-bedrijven-buitenland, basispad + beleid huidig kabinet						
huishoudens	1,38	5,36	12,45	11,17	12,10	12,34
bedrijven	0,94	3,06	4,04	4,21	4,28	4,30
buitenland	0,39	0,47	0,47	0,47	0,48	0,48
Totaal	**2,70**	**8,88**	**16,98**	**15,85**	**16,86**	**17,13**
Huishoudens-bedrijven-buitenland, beleid huidig kabinet						
huishoudens	– 0,15	0,27	2,27	2,96	3,56	3,52
bedrijven	– 0,18	2,02	1,02	1,35	1,69	1,71
buitenland	0,00	– 0,02	– 0,02	– 0,02	– 0,02	– 0,02
Totaal	**– 0,33**	**2,27**	**3,27**	**4,28**	**5,23**	**5,20**
Arbeid-kapitaal-consumptie, basispad + beleid huidig kabinet						
arbeid	1,44	7,35	8,99	9,53	9,72	10,14
kapitaal	– 0,66	– 0,76	2,46	1,63	1,55	1,70
consumptie (excl. zorgpremies)	2,00	2,34	6,89	6,93	8,18	8,11
consumptie w.v. nominale zorgpremie	– 0,07	– 0,04	– 1,37	– 2,24	– 2,59	– 2,81
Totaal	**2,70**	**8,88**	**16,98**	**15,85**	**16,86**	**17,13**
Arbeid-kapitaal-consumptie, beleid huidig kabinet						
arbeid	– 0,15	5,89	8,36	9,28	9,17	9,26
kapitaal	– 0,18	– 0,13	– 0,51	– 0,47	– 0,52	– 0,52
consumptie (excl. zorgpremies)	0,00	– 1,04	– 0,93	– 0,42	0,99	1,07
consumptie w.v. nominale zorgpremie	0,00	– 2,44	– 3,65	– 4,10	– 4,42	– 4,61
Totaal	**– 0,33**	**2,27**	**3,27**	**4,28**	**5,23**	**5,20**
blo milieu huidig kabinet + voorgaande kabinetten	0,73	0,84	5,06	5,00	5,33	5,22
blo milieu huidig kabinet	0,00	– 0,92	– 1,15	– 0,68	– 0,19	– 0,13

Vraag 143

Kan de beleidsmatige lastenontwikkeling als gevolg van beleid van dit kabinet nader worden uitgesplitst naar de blo voor arbeid, kapitaal en consumptie?

Antwoord op vraag 143
Zie het antwoord op vraag 142

[34] Door afronding kunnen totaal en de som van de onderdelen van elkaar verschillen.

Vraag 144

Hoeveel is er sinds 2021 cumulatief aan box 3-herstel en -compensatie uitgekeerd of gereserveerd en hoeveel verwacht u nog?

Antwoord op vraag 144
Het Kerstarrest uit 2021 heeft geleid tot een derving van € 2,8 miljard cumulatief voor 2017–2022. [35]Daarnaast zijn per 2023 met de Overbruggingswet box 3 de wettelijke bepalingen voor box 3 aangepast wat ook tot een cumulatieve derving van € 1,9 miljard leidt voor de jaren 2023–2027. [36]Bij de invoering van de Wet tegenbewijsregeling box 3 is een totaalbedrag van circa € 12 miljard geraamd voor de periode 2017 tot en met 2027. [37]Hiervan heeft € 6,5 miljard betrekking op de periode 2017 tot en met 2024. Bij de uitvoering van de Wet tegenbewijsregeling box 3 zijn per 9 september 2026 voor € 1,38 miljard aan verminderingen doorgevoerd bij de inkomstenbelasting over box 3-inkomsten. De Belastingdienst verwacht nog een substantieel aantal formulieren «Opgaaf werkelijk rendement» (OWR) te ontvangen. Daarbij is het goed mogelijk dat het gemiddelde bedrag per teruggave nog substantieel kan stijgen. In de bijlage bij de stand-van-zakenbrief Belastingdienst van 1 september 2026 heb ik opgemerkt dat het op dit moment te vroeg is conclusies te verbinden aan de realisatiecijfers tot nu toe. [38]

Vraag 145

Vraag 145
Waaruit bestaat de lastenverzwaring op burgers die de Raad van State beschrijft?

Antwoord op vraag 145
De Raad van State beschrijft geen lastenverzwaring op burgers, maar een lastenverzwaring op arbeid van 5,8 miljard euro in 2027, gebaseerd op MEV cijfers van het CPB. Vanwege andere ramingsmethodiek voor een aantal beleidsmaatregelen (o.a. de premies werknemersverzekeringen) komt het ministerie van Financiën uit op een net ander bedrag. In 2027 is de mutatie 5,9 miljard euro. Deze mutatie bevat zowel beleidsmatige keuzes van het huidige kabinet als van voorgaande kabinetten. De lastenverzwaring op arbeid bestaat uit wijzigingen in de inkomstenbelasting, de premies werknemersverzekeringen en de inkomensafhankelijke bijdrage Zvw.

Dat de lasten op arbeid stijgen is echter niet het volledige beeld. Tegenover de verhoging staat namelijk een minder grote stijging van de zorgpremies en een daling van de accijnzen. Als je bijvoorbeeld kijkt naar de lasten voor huishoudens, zie je dat deze door het beleid van dit kabinet volgend jaar niet of amper stijgen. Daarnaast stuurt dit kabinet op koopkracht van huishoudens. Het kabinet heeft met een koopkrachtpakket maatregelen genomen om het beeld te verbeteren. Voor werkende is de reparatie het grootst geweest, met het verhogen van de arbeidskorting met bijna €1,4 miljard. Iedereen die werkt profiteert daarvan.

Bij elkaar over de jaren opgeteld zorgen de aanpassingen van de augustusbesluitvorming voor een lastenverlichting van 3,1 miljard gedurende de kabinetsperiode.

Onze commitment aan hogere defensie-uitgaven levert een flinke rekening op. Deze rekening wordt niet doorgeschoven naar toekomstige generaties. Het eerlijke verhaal is daarvoor een bijdrage nodig is in de vorm van hogere lasten.

Vraag 146

Hoeveel heeft Nederland tot nu toe aan Oekraïne uitgegeven en hoeveel is Nederland nog van plan uit te geven in de komende jaren?

Antwoord op vraag 146
In de periode 2022 t/m 2025 heeft Nederland circa 22 miljard euro uitgegeven aan Oekraïne, dit is terug te vinden in de Financieel Jaarverslagen van het Rijk (2022 t/m 2025). De toekomstige geraamde uitgaven staan beschreven in paragraaf 2.7.1 Oekraïne in de Miljoenennota 2027.

---

[35] Hoge Raad 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1963.

[36] Kamerstukken II 2024/25, 32140, nr. 223, p. 3.

[37] Kamerstukken II 2024/25, 36706, nr. 3, p. 24.

[38] Kamerstukken II 2026/27, 31066, nr. 1553, bijlage 1.

Vraag 147

Hoe wordt voorkomen dat investeringsbudgetten voor woningbouw en infrastructuur structureel te vroeg in de begroting worden geplaatst, waarna zij jaarlijks worden doorgeschoven? Wanneer worden budgetten en veranderingen hierin ingeboekt?

Antwoord op vraag 147
De meeste regelingen lopen al een aantal jaar en er is dus langere tijd ervaring opgedaan met in welk kasritme de middelen moeten staan. Daarbij wordt een gedeelte van de middelen overgeheveld naar medeoverheden. Er is veel contact met de medeoverheden over het door hen benodigde kasritme. Dit laat onverlet dat het, ondanks de inspanningen die het kabinet heeft gedaan om de middelen in het juiste ritme te zetten, voor kan komen dat een klein deel van de middelen om uitvoeringstechnische redenen toch in een ander kasritme wordt gewenst. Hier wordt bij reguliere besluitvormingsmomenten naar gekeken en zo kunnen middelen in een ander kasritme worden gezet.